

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bakalárska práca

2017

Nikola Goralková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Nikola Goralková

**Premena programatiky a profilácie Slovenskej
národnej strany v rokoch
2006-2016**

Bakalárska práca

Praha 2017

Autor práce: **Nikola Goralková**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Just, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

Goralková, Nikola. *Premena programatiky a profilácie Slovenskej národnej strany v rokoch 2006-2016*. Praha, 2017. 95 s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut politologických štúdií. Katedra politologie. Vedúci bakalárskej práce PhDr. Petr Just, Ph.D.

Abstrakt

Táto bakalárska práca sa zaoberá pôsobením SNS na politickej scéne v rokoch 2006-2016 a zmenou jej profilácie. Po predstavení teoretických prístupov je v stručnosti popísaná charakteristika strany, respektíve ideové zázemie, jej elektorát a história strany od roku 1989 do roku 2006 a zdôraznenie kľúčových momentov v tomto období. Následne sa práca zameriava na pôsobenie SNS v jednotlivých volebných obdobiach, pričom dôraz je kladený aj na príčiny úspechu/ neúspechu v parlamentných voľbách. S tým súvisí aj otázka prelievania hlasov, ktorá v určitých prípadoch spôsobila pokles hlasov pre stranu SNS. V rámci analyzovaných volebných období je v centre pozornosti práve začiatok volebného obdobia 2016-2020, pretože parlamentné voľby 2016 znamenali pre stranu veľkú zmenu. Po štyroch rokoch sa SNS ako mimoparlamentná strana dostala do parlamentu s pomerne vysokým percentom, stala sa súčasťou vládnej koalície a jej predseda, Andrej Danko, získal miesto predsedu parlamentu. Práca identifikuje aj mieru úspešnosti napĺňania volebného programu, pričom v roku 2016 je pozornosť venovaná presadeniu bodov z volebného programu do programového prehlásenia. Na záver sú identifikované kľúčové ciele a vízie strany do budúcnosti.

Abstract

This bachelor thesis deals with the activities of the Slovak National Party in politics from 2006-2010 and how their political profile has changed over time. After introducing the theoretical attitudes, there will be briefly described the nature of the party, more precisely the ideological background, its electorate and the history of the party from 1989 up until 2006 and the emphasis of the most crucial moments in during period. Subsequently, the work focuses on the evolution of the SNP in particular parliamentary terms, whereas the emphasis is put on the causes of successes and failures in parliamentary elections. This topic is linked with the question of fluctuation, which caused the fall in votes of numbers of votes for the SNP in certain cases. Within analyzed parliamentary terms, all attention focused on the beginning of the 2016-2020 parliamentary term, because the parliamentary election in 2016 started a fundamental change for the party. After being

an out-parliamentary party for four years, the party again gained its seat in the parliament with a seemingly high percentage of votes. It became a part of the coalition and its leader, Andrej Danko, became Speaker of the National Council of the Slovak Republic. This work also identifies the scale of success in the realization of election programme. In 2016 certain points were emphasized from the election programme into the government policy statement. In the end, the essential goals and visions of the party into the future were analyzed.

Kľúčové slová

Slovenská národná strana, parlamentné voľby, volebné obdobie, Ján Slota, Andrej Danko, volebný program, volič, stranícke rodiny, politické strany, Slovensko 2006-2016

Keywords

Slovak national party, parliamentary election, parliamentary terms, Ján Slota, Andrej Danko, election program, voter, party families, political parties, Slovakia 2006-2016

Rozsah práce: 132900 znakov (vrátane medzier)

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predloženú prácu spracovala samostatne a použila iba uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby bola práca sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa 01. 05. 2017

Nikola Goralková

Pod'akovanie

Ďakujem PhDr. Petrovi Justovi, Ph.D. za cenné rady a pripomienky k bakalárskej práci. Zároveň aj za čas, ktorý mi venoval pri konzultáciách.

Obsah

Úvod.....	7
1 Teória politických strán.....	7
1.1 Teória stranických rodín.....	8
1.2 Klasifikácia stranických rodín	8
2 Slovenská národná strana.....	9
2.1 Obecná charakteristika Slovenskej národnej strany.....	9
2.2 Socio-demografický profil voličskej základne SNS	9
3 Vývoj Slovenskej národnej strany v období 1989-2006.....	10
3.1 Nestálosť úspechu vo voľbách.....	11
4 Volebné obdobie 2006-2010.....	12
4.1 Výsledky parlamentných volieb 2006.....	12
4.2 Dôvody volebného úspechu.....	12
4.3 Vytvorenie vládnej koalície.....	12
4.4 Pôsobenie SNS vo vláde.....	13
5 Náhly pokles voličskej podpory.....	14
5.1 Výsledky volieb 2010.....	14
5.2 Príčiny poklesu voličských hlasov.....	14
5.3 Predseda SNS Ján Slota.....	15
6 Odchod do ústrania v rokoch 2012-2016.....	16
6.1 Neúspech vo voľbách.....	16
6.2 Mimoparlamentná činnosť strany.....	16
6.3 Andrej Danko ako osoba revitalizujúca SNS.....	16
7 Návrat na politickú scénu.....	17
7.1 Zmena predvolebnej kampane a programu strany.....	17
7.2 Prekvapivé vytváranie vládnej koalície.....	18
7.3 Činnosť SNS vo vláde.....	18
7.4 Vízie SNS.....	19
Záver.....	20
Summary.....	20
Použitá literatúra.....	21
Zoznam príloh.....	27

Úvod

Slovenskú národnú stranu možno označiť za historicky najdlhšie pôsobiaci politický subjekt na slovenskej politickej scéne. Profilácia strany sa v jednotlivých volebných obdobiach nemenila, výraznejšiu zmenu možno pozorovať skôr pri výmene predsedov strany. K najradikálnejšej premene došlo vo volebnom období 2012-2016, kedy sa zmenila nielen profilácia strana, ale bol zosadený dlhoročný predseda strany Ján Slota, ktorý sa držal predovšetkým radikálno-nacionalistickej línie. Na jeho miesto bol zvolený Andrej Danko, ktorý stanovil nový kurz pre SNS.

Hlavnou tézou práce je vývoj Slovenskej národnej strany v priebehu rokov 2006 až 2016 so zameraním na úspešnosť v jednotlivých voľbách a činnosť strany vo volebných obdobiach. Táto téza má niekoľko dielčích podotázok. Pozornosť bude venovaná otázkam, či sa účasť SNS vo volebnom období 2006 až 2010 premietla do straty volebného potenciálu a aký vplyv malo posilňovanie strany Smer a prelievanie rétoriky na volebnú stratu SNS. Ďalšiu tézou, na ktorú by som rada odpovedala je fakt, ako sa podarilo strane naplňovať volebný program za jej účasti vo vláde a do akej miery sa jej podarilo presadiť volebný program do programového prehlásenia po voľbách 2016. Poslednou tézou tejto práce je predstaviť vízie a plány SNS vzhľadom na získanie mandátu v posledných parlamentných voľbách.

Úvodná časť práce je založená na kvalitatívnej metóde a je venovaná teoretickým prístupom, ktoré mohli byť použité pri aplikácii na SNS. Prvou teóriou je teória politických strán, ktorou sa predovšetkým zaoberali Cabada a Kubát. S touto teóriou priamo súvisí kritérium typológie, do ktorého patrí aj ďalší teoretický koncept, a to teória straníckych rodín. Nasledujúcim metodologickým východiskom je klasifikácia straníckych rodín, kde je za najvýznamnejší koncept delenia straníckych rodín považovaný koncept od Klausa von Beymeho a zaradenie SNS do straníckej rodiny.

Z formálnej stránky je práca rozdelená na kapitoly a podkapitoly. Prvá kapitola sa zaoberá dominantnými prvkami, ktoré sú charakteristické pre jadro strany a formujú jej identitu. V ďalšej kapitole je pozornosť sústredená na voličskú základňu SNS a jej charakter. Na dosiahnutie väčšieho prehľadu a vytvorenia si komplexného obrazu je text doplnený tabuľkami.

Nasledujúce kapitoly sa chronologicky zaoberajú jednotlivými volebnými obdobiami, v rámci ktorých sú podkapitoly analyzujúce konkrétne parlamentné voľby. V rámci prvej kapitoly dotýkajúcej sa volebných období sú stručne zhrnuté kľúčové udalosti vývoja SNS v rokoch 1989-2006. Posledná kapitola je venovaná parlamentným voľbám, ktoré sa konali v roku 2016, činnosti SNS v tomto roku a ceste, ktorou by sa strana chcela v budúcnosti uberať.

Kľúčovým zdrojom pri písaní mojej práce je odborná literatúra, ktorá sa zaoberá predovšetkým politickými stranami a vývojom straníckeho systému na Slovensku. Pramene publikované Slovenskou národnou stranou spolu s tlačovými správami sú taktiež použité v práci.

Nemenej podstatným prameňom sú vedecké štúdie, články a prieskumy predovšetkým od Inštitútu pre verejné otázky, ktorý možno považovať za jeden z dominantných zdrojov poskytujúcich informácie ohľadom vývoja straníckeho systému, politických strán a elektorátu. Okrem písomných prameňov je práca obohatená aj o obrazové pramene, a to v podobe interview s predsedom Slovenskej národnej strany Andrejom Dankom.

Hlavným cieľom práce je poukázať na to, ako sa Slovenská národná strana vyvíjala v rokoch 2006-2016, aké postavenie získala po posledných parlamentných voľbách a aké vízie má strana do budúcnosti. Komplexná publikácia o SNS, ktorá by popisovala jej históriu a vývoj od jej vzniku neexistuje, a preto verím, že by táto práca mohla poskytnúť určitý druh údajov o SNS, predovšetkým v období 2006-2016, kedy súhrnné a detailnejšie informácie alebo publikácie o strane absentujú.

1 Teória politických strán

Politická strana ako určitá organizácia má v každom politickom systéme zásadné a nenahraditeľné miesto. Bez existencie politických strán by zanikol význam stranických a politických systémov, záujmy občanov jednotlivých štátov by neboli adekvátne reprezentované. Eminentná dôležitosť politických strán viedla v oblasti politickej vedy ku kladeniu dôrazu na ich štúdium a analýzu. Tento záujem možno pozorovať už len pri snahe definovať politickú stranu ako entitu. Politická veda, ale ani politológovia do súčasnosti nevypracovali konečnú definíciu politickej strany, čo vedie k značnej iritácii mnohých politológov a ako dôsledkom je vytvorenie veľkého množstva definícií politických strán, ktoré zahŕňajú rôzne prvky a aspekty.

Pri definovaní politickej strany odkazuje Ladislav Cabada a Michal Kubát najskôr na Oxfordský slovník politického myslenia, kde sú strany popísané ako „...politické organizácie, ktoré jmenují kandidáty do státních institucí pod jejich vlastním jménem.“¹ Rovnako ako iní autori, aj oni uvádzajú, že jednoznačná a konečná definícia politickej strany v oblasti politickej vedy momentálne neexistuje.² Avšak aj Cabada a Kubát sa pokúšajú o určité vymedzenie politickej strany a po procese syntézy dospieva k vytvoreniu vlastnej definície, kde „... politická strana je instituce disponující stálou centrální a lokální organizační strukturou, která má svoji ideologii nebo program a která usiluje o dobytí a vykonávání (udržení) moci, a to ve volbách nebo jinými metodami.“³

Svoju definíciu nepovažujú za konečnú, a preto upozorňujú na fakt, že dané vymedzenie nezahŕňa všetky prvky politickej strany. Okrem toho môže dôjsť k rôznym zmenám, či už k rozšíreniu jednotlivých aspektov, zahrnutiu prvkov, ktoré do tej doby používané neboli alebo boli novodobým výtvorom. Súčasne by mohlo dôjsť aj k odstráneniu niektorých charakteristík, ktoré môžu niektorí politológovia považovať za prekonané.

Cabada a Kubát sa odvolávajú v tejto súvislosti na Miroslava Nováka, ktorého definícia politickej strany je vo väčšine prvkov obdobného charakteru.⁴ Novák vymedzil politickú stranu ako „... trvalou organizaci, uspořádanou od celostátní až k místní úrovni, která se ve jménu určitého ideologického programu (projektu) snaží sama nebo v rámci koalice dobýt a vykonávat moc, a za tím účelem vyhledáva lidovu podporu.“⁵

1 CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 52. ISBN 80-86432-63-7.

2 Tamtiež, s. 224.

3 CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 225. ISBN 80-86432-63-7.

4 Tamtiež, s. 225.

5 NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, s. 23. ISBN 80-85850-22-2.

Často používanou a jednou z najznámejších je vďaka jej nenáročnosti definícia Sartoriho, ktorý opisuje politickú stranu ako „politická skupina, jež se účastní voleb, jež je schopna jejich prostřednictvím prosadit své kandidáty do veřejných úřadů.“⁶

Pri definovaní strán, však, vyvstáva problém v rámci ťažkosti rozlíšenia medzi politickou stranou a záujmovou skupinou. Maurice Duverger ponúkol riešenie tohto problému. Podľa neho ide politickým stranám o uchopenie moci a záujmové skupiny sa snažia o ovplyvňovanie tejto moci.⁷

Jednotlivé aspekty a prvky tvoriace definície politických strán a samotné definovanie, nie je jediným kritériom, ako analyzovať stranu. Politické strany možno vymedziť aj podľa iných kritérií, ako napríklad vznik strany, proces historického vývoja, ciele strany, typológia strany.

Dôležitý aspekt politickej strany plní aj jej funkcia, pretože nedefinovaním cieľov a funkcií politických strán by ich existencia v spoločnosti nebola rozhodujúca a mohli by byť považované len za určité spoločenstvo ľudí spájajúcich sa na základe spoločných zájmov, ale bez relevantných cieľov alebo vízií do budúcnosti.

Definovanie cieľov a funkcií politických strán vyžaduje, aby došlo k rozlíšeniu na politické strany nachádzajúce sa v politickom systéme demokratickom alebo rôznych typoch nedemokratického systému, pretože funkcie a ciele týchto strán sa v jednotlivých politických systémoch značne odlišujú. Keďže Slovenská národná strana je politická strana, ktorá pôsobí v demokratickom systéme, vymedzenie cieľov a funkcií politických strán pôsobiacich v nedemokratických systémoch bude vynechané.

Politológovia sa ani v prípade definovania cieľov a funkcií politických strán jednoznačne nezhodujú, čo znamená, že ani v tejto oblasti neexistuje jednotné vymedzenie. Pri vytváraní konceptu funkcií politických strán častokrát autori čerpajú z dvoch prvkov. Jedna skupina autorov vychádza z aspektov politických strán, ktoré sú pre ne charakteristické, a to je ideológia a patronáž. Na druhej strane mnohí autori pozorujú, aké funkcie vykazuje politický systém, keď dochádza k zmene vstupov na výstupy.⁸

Podľa Cabada a Kubáta spĺňa politická strana tri funkcie, a to funkciu organizačnú, funkciu sociálnu a štátnu funkciu. Podstatou organizačnej funkcie je cieľené úsilie elít o zachovanie strany ako organizácie pôsobiacej v spoločensko-inštitucionálnom prostredí s cieľom maximálne eliminovať vonkajšie nebezpečenstvo. Prepojenie politických strán s rôznymi vrstvami spoločnosti, do ktorých spadajú predovšetkým verní voliči, ktorých prípadný dostatočný počet zabezpečuje

6 STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vydání první. Praha: Portál, 2005, s. 11. ISBN 80-7367-038-0.

7 Tamtiež, s. 11

8 FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, c1998, s.63-64. ISBN 80-85947-31-5.

vstup strany do parlamentu a vedie k vytvoreniu vlády, možno označiť ako funkciu sociálnu. Dosiahnutie tejto funkcie sa naplňuje najmä použitím mobilizačných a expresívnych prostriedkov. Štátna funkcia súvisí s existenciou politických strán v parlamentných systémoch, ktorých primárnym cieľom je snaha o získanie politickej moci, aby následne mohli riadiť a ovplyvňovať politiku, prípadne sa podieľať na chode štátnych úradov.⁹

Ciele politických strán spadajú do samostatnej oblasti, a preto je potrebné vychádzať pri ich vymedzení z dvoch kategórií. Do prvej kategórie spadajú ideologické ciele strany, čo v praxi znamená, že politické strany sa opierajú o určitú ideológiu a pomocou nej sú schopné naplňovať svoje stanovené ciele. Okrem toho existuje minimalistická kategória, ktorej podstatou je naplnenie reálnych cieľov strany. Podľa Maora existujú tri ciele politických strán, a tým je snaha o dosiahnutie čo najväčšieho počtu hlasov, snaha ovládať najviac úradov a uskutočnenie vytýčeného programu.¹⁰

Narozdiel od predchádzajúcich autorov funkcií politických strán, Gabriel Almond a Bingham Powell vymedzujú až 6 funkcií, ktoré môžu strany vykazovať. Začiatkom procesu je (1.) formovanie požiadavok, čo má za dôsledok (2.) kombinovanie týchto požiadavok prostredníctvom jednaní, ktoré majú viesť k určitému kompromisu. Následne dochádza k (3.) formovaniu autoritatívnych pravidiel, ktoré sú postupne (4.) zavedené a presadzované. Implementácia pravidiel musí byť schopná (5.) adaptovať sa rôznym prípadom. Posledným krokom je (6.) premena a prepájanie predchádzajúcich aktivít v politickom systéme a posunutie okoliu.¹¹

1.1 Teória straníckych rodín

Kritérií, na základe ktorých sa dá vymedziť politická strana, je mnoho. Jedno z významných predstavuje práve kritérium typológie, do ktorého spadá teória straníckych rodín. V politickej vede existuje značný počet rôznych typológií, ktoré závisia od rozmanitých kritérií.

Cabada a Kubát odkazujú na štyri druhy typológií, ktoré sa v politickej vede vyskytujú najčastejšie. Do týchto typológií spadá organizačné kritérium, pozičné kritérium, vývoje kritérium a kritérium ideologicko-programové.¹² Pre teoretickú časť práce zohráva kľúčovú úlohu práve

9 CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 238-239. ISBN 80-86432-63-7.

10 Tamtiež, s.239-240.

11 ALMOND, G.A.; POWELL, G.B. *Comparative Politics. A Developmental Approach*. Boston, Toronto, 1966, in: FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, c19, s.64. ISBN 80-85947-31- 5.

12 CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 232. ISBN 80-86432-63-7.

ideologicko-programové východisko, pretože z tejto typológie vychádza teória straníckych rodín.

Konceptom straníckych rodín sa prekvapivo nezaoberali takí významní politológovia ako napríklad Giovanni Sartori alebo Maurice Duverger. V ich dielach nevidno priamo kontakt s oblasťou straníckych rodín, ale do určitej miery s nimi operovali pri klasifikácii politických strán. Nárast záujmu o teóriu straníckych rodín možno pozorovať v 80. rokoch 20. storočia, kde pojem stranícke rodiny použil prvýkrát francúzsky politológ Daniel-Louis Seiler. V origináli tento koncept znie ako *famille politique*. Prínos Seilera v oblasti straníckych rodín spočíva v rozšírení práce Steina Rokkana, ktorý sa primárne zaoberal konceptom konfliktných línií alebo *cleavages*. Seiler obohatil teóriu konfliktných línií pridaním dvoch strán s opačným zameraním ku každej konfliktnej línií.¹³ Význam Seilerovho príspevku v tejto oblasti nemožno poprieť, ale dielo Klausa von Beymeho má oveľa väčší dosah.¹⁴ Tomuto autorovi a jeho dielu sa budem bližšie venovať v nasledujúcej kapitole.

Teória straníckych rodín ako prostriedok klasifikácie politických rodín sa používa v politickej vede najfrekvencovanejšie. Jedným z dôvodov výhodnosti tohto prístupu je možnosť komparovať rôzne zemí v rôznom historickom kontexte. Táto teória taktiež umožňuje nájsť prepojenie medzi politickými stranami v rozličnom politickom prostredí. Práve kvôli týmto skutočnostiam je príspevok teórie straníckych rodín do komparatívnej politológie značný.¹⁵

Viacerí politológovia sa pokúsili definovať stranícke rodiny ako určité entity. Pre Cabada a Kubáta sú stranícke rodiny „... skupiny sdružujúci politické strany s podobnou ideologicko-programovou totžnosťou.“¹⁶ Ostatné definície straníckych rodín sú blízke tomuto vymedzeniu, čo platí aj pre Beymeho pojmovanie straníckych rodín.

Strmiska uvádza, že existuje 2 hlavné prvky, ktoré definujú jednotlivé stranícke rodiny. Za kľúčový je považovaný pôvod strany, pretože okolnosti vzniku jednotlivých strán prispievajú k tomu, že sa k sebe priťahujú strany s podobným historickým kontextom vzniku. Druhým kritériom je ideovo-programový profil, ktorý sa v rámci posledných rokov značne zmenil, keďže politické strany v rámci straníckych rodín od niektorých prvkov upustili a prijali nové črty. Ako tretie kritérium je niekedy uvádzané členstvo v nadnárodných štruktúrach.¹⁷

13 MAIR, Peter a Cas MUDDE. The Party Family and its Study. *Annual Review of Political Science*. 1998, (1), s. 212-13.

14 HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s.16. ISBN 978-80-247-3192-6.

15 MAIR, Peter a Cas MUDDE. The Party Family and its Study. *Annual Review of Political Science*. 1998, (1), s. 212-13.

16 CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 236 [cit. 2016-04-28]. ISBN 80-86432-63-7.

17 STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany*

Cabada a Kubát uvádzajú genetické, materiálne a organizačné kritérium, ktoré sú totožné s prvkami, ktoré uviedol Strmiska. Podstata genetického kritéria spočíva v podobnosti historického vývoja strán reprezentujúcich rôznorodé skupiny obyvateľov, ktoré rovnako prešli podobným procesom evolúcie a súčasne je spojené aj s inštitucionalizáciou navzájom podobných strán. Daným spôsobom dochádza k rozdeleniu straníckych rodín na dva základné celky, pravicu a ľavicu, bez ktorých je vymedzenie politických strán takmer nemožné a ktoré sú používané ako neodmysliteľné termíny v politickom systéme. Z týchto dvoch skupín sa následne vyčleňovali ďalšie, aj keď menšie, stranícke rodiny. Okrem dvoch základných delení je nevyhnutné rozoznať, či daná stranícka rodina má triedny základ, ktorý je historický starší ako programový.

Materiálne kritérium je do značnej miery prepojené s genetickým. Politické strany majú určité požiadavky, o ktorých naplnenie usilujú pokiaľ vo voľbách získajú mandát. Programové ciele politických strán, ktoré spadajú pod pravicu alebo ľavicu, sú veľmi podobné. Avšak pri detailnejšom preskúmaní jednotlivých problematík nachádzajúcich sa vo vnútri strán možno vymedziť ďalšie typy straníckych rodín.

Organizačné kritérium možno považovať za globálne, pretože pod toto kritérium spadajú európske alebo svetové stranícke organizácie, ku ktorým sa radia aj európske politické strany pôsobiace v Európskej únii. Výsledkom je vznik procesu vedúceho k vytvoreniu nadnárodných organizácií, ktoré spájajú strany podľa ich straníckej organizácie.¹⁸

Tomuto kritériu býva častokrát pripisovaný najmenší význam a je kritizované mnohými stranami z viacerých dôvodov. Väčšina z nich však spočíva v nesúrodej podobe spojenia straníckych rodín. V prípade rodiny krajne pravicových strán častokrát absentuje nadnárodná stranícka štruktúra, kde by bolo spojené strany z danej rodiny. Okrem toho sa stáva, že strany majúce odlišné ideovo-programové charakteristiky sa nachádzajú v tej istej nadnárodnej štruktúre alebo sa strany angažujú v nadnárodných štruktúrach, ktoré zastupujú rôzne stranícke rodiny.¹⁹

Mair a Mudde nahliadajú na stranícke rodiny zo štyroch rôznych hľadísk, ktoré určujú prvky alebo aspekty vytvárajúce danú stranícku rodinu. Z týchto hľadísk do určitej miery čerpali Cabada a Kubát. Jedno z hľadísk sa zameriava na stranícke rodiny vytvorené v nadnárodných zoskupeniach. Druhé hľadisko sa zaoberá straníckymi rodinami, ktoré sú charakteristické podobným pôvodom. Ďalší typ je výsledkom spájania politických strán iba podľa ich názvov a posledné hľadisko berie ohľad na ideologickú a politickú podobnosť. Hľadisko názvov politických strán je problematickou

moderní Evropy: analýza stranícko-politických systémů. Vydání první. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-038-0. 30-31

18 CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 236-237. ISBN 80-86432-63-7.

19 HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 22. ISBN 978-80-247-3192-6.

otázkou, pretože názov politickej strany nemusí nutne korešpondovať s ideológiou, ktorou sa strana vo vnútri riadi.²⁰

Takisto aj Gallagher vo svojom diele predstavil, zameriavajúc sa na strednú Európu, rozdelenie straníckych rodín, ktoré je podobné tomu, ktoré uvádzajú Cabada a Kubát, ale zároveň kritizoval skutočnosť, že ani jedno z kritérií nepredstavuje čistú klasifikáciu. Súčasne upozorňuje na fakt, že klasifikácia straníckych rodín v postkomunistickej Európe je obtiažnejšie, najmä kvôli fragmentovanému a mladému straníckemu systému.²¹

Po prevedení komparácie konceptu straníckej rodiny u Gallaghera a Beymeho možno usúdiť, že sa do určitej miery obe koncepcie líšia. Beymeho ideologické kritérium je komplexnejšie ako kritérium programovej politiky navrhnuté Gallagherom, a to preto, lebo súčasťou ideologického kritéria je kladenie dôrazu na možnosť premeny programu politických strán, a teda potreba adaptácie v boji o voličov. Práve kvôli tomuto faktoru stojí Gallagherovo kritérium v úzadí a jeho problémom je otázka podoby a možná premena programov jednotlivých strán. Okrem toho je veľmi nepravdepodobné, že dôjde k náhlejšej a nečakanej zmene v rámci ideologického kritéria, keďže zmena ideológie je dlhodobější evolučný proces oproti premene „policies“ jednotlivých strán, ku ktorej môže dochádzať oveľa častejšie.²²

Mair a Mudde taktiež uprednostňujú ideovo, respektíve ideovo-programové kritérium, keďže obaja spolu s Beymem zahŕňajú do výskumu identifikácie ideového jadra strany nielen literatúru, ale aj stranícke dokumenty spolu s programom, pred „policies“, a poukazujú na fakt, prečo v prípade tejto kategórie vyvstávajú určité problémy, a to najmä v súvislosti s použitými metódami pri prevádzaní výskumu. Kľúčovým problémom ostáva výskum politických programov jednotlivých strán a dotazovanie expertov.²³

1.2 Klasifikácia straníckych rodín

V nasledujúcej kapitole sa pokúsim predstaviť pravdepodobne najvýznamnejší koncept rozdelenia straníckych rodín. Tento koncept je v oblasti politickej vedy pomerne malý a začal sa rozvíjať až od konca 20. storočia. Autormi, ktorí sa pokúsili o vymedzenie straníckych rodín, boli aj

20 MAIR, Peter a Cas MUDDE. The Party Family and its Study. *Annual Review of Political Science*. 1998, (1), s. 214-215.

21 GALLAGHER, Michael, Michael LAVER a Peter MAIR. *Representative government in modern Europe*. 4th ed. Boston: McGraw-Hill, c2006, p. 230. ISBN 0-07-297706-X.

22 HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 19-20. ISBN 978-80-247-3192-6.

23 Tamtiež, s. 21

Cabada a Kubát. Stranícke rodiny v Európe rozdelili do siedmich skupín, a to na rodinu komunistických strán, rodinu sociálno-demokratických strán, rodinu ľavicovo-liberálnych strán, rodinu kresťansko-demokratických strán, rodinu liberálnych strán, rodinu konzervatívnych strán a poslednou je rodina ultrapravicových strán. Rovnako, ako aj pri definícii politických strán, upozorňujú na fakt, že jednoznačné vymedzenie straníckych rodín v politickej vede momentálne nie je možné a do klasifikácie straníckych rodín sa dajú zaradiť aj iné typy straníckych rodín.²⁴

Podľa Strmisku možno rozdeliť stranícke rodiny v rámci pravoľavého socioekonomického spektra na ľavicu, ku ktorej patria sociálni demokrati, komunistické strany, zelení a na pravicu, ktorú tvoria kresťanskí demokrati, liberáli, konzervatívci a krajne pravicové strany. Samozrejme, nie všetky strany spadajú do týchto kritérií, a preto v Európe existujú politické strany, ktoré nepatria do žiadnej straníckej rodiny.²⁵

Za revolučnú prácu v oblasti delenia straníckych rodín je považovaná publikácia *Parties et familles politiques* od Daniela Louis Seilera v roku 1980, ktorá však nemala výraznejší medzinárodný dopad. Okrem nej existuje značné množstvo podobných delení, ale najvýznamnejšie delenie pochádza od, vyššie spomínaného, nemeckého politológa Klausa von Beymeho. Vo svojej práci *Parteien in Westlichen Demokratie* vychádza z ideovo-programového hľadiska na základe ktorého definoval deväť straníckych rodín, pričom toto delenie je dodnes aktuálne. Do týchto rodín patria: (1.) liberálne a radikálne, (2.) konzervatívne, (3.) sociálno-demokratické a socialistické, (4.) kresťansko-demokratické, (5.) komunistické, (6.) roľnícke, (7.) regionálne a etnické, (8.) extrémne pravicové, (9.) ekologické.²⁶

Dané delenie vzniklo na základe analýzy západoeurópskych politických strán, pričom Beyme zvykol označovať dané stranícke rodiny aj ako duchovné rodiny. Beymeho postup pri vytváraní delenia možno označiť ako vývojovú typológiu. To znamená, že pri do procesu formovania delenia zahrnul históriu jednotlivých strán, pričom za extrémne relevantné považoval práve impulz, vďaka ktorému určitá strana vznikla, možné pôsobenie konfliktných línií a taktiež premenu strán.²⁷

Beymeho výnimočnosť v jeho prínose spočíva v tom, že založil svoju analýzu práve na

24 CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 237. ISBN 80-86432-63-7.

25 STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vydání první. Praha: Portál, 2005, s.31. ISBN 80-7367-038-0.

26 FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, c1998, s. 89. ISBN 80-85947-31-5.

27 HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s.16. ISBN 978-80-247-3192-6.

ideologických a programových prvkoch a s tým súvisiacimi spoločnými hodnotami a normami. Vďaka tomuto sa tento koncept delenia stáva najviac používaním v politickej oblasti a momentálne nie sú dostupné konkurujúce alebo kvalitnejšie alternatívy. Existujú aj iné varianty, na ktorých sa dá založiť rozdelenie straníckych rodín, ale programový a ideologický základ je kľúčovým, pretože umožňuje komparáciu rôznych politických strán a zároveň je možné spájanie strán do straníckych rodín.²⁸

Pri definovaní cieľov politických strán je koncept Beymeho nesmierne relevantný, aby bolo možné komplexne určiť ciele strán, čo by bez začlenenia do straníckych rodín vyvolalo značné komplikácie, ktoré by mohli dokonca viesť k nemožnosti určenia cieľov strán. Vymedzeniu jednotlivých cieľov prechádza proces analýzy programov, podľa ktorých dochádza k rozoznaniu viacerých alternatív, ktoré určujú jednanie strán. S touto problematikou je spojená aj miera, ako strana naplňa deklarovaný program. Tento vzťah však nemá právny charakter a odvíja sa od politickej tradície v danej zemi.²⁹

Beyme sa do určitej miery inšpiroval aj teóriou konfliktných línií Steina Rokkana a na základe tohto konceptu vytvoril desať konfliktných línií, podľa ktorých sa vymedzili politické strany. Tieto línie predstavujú: (1.) liberalizmus verzus starý režim, (2.) konzervatívci, (3.) robotnícka trieda verzus občiansky systém, (4.) agráристи verzus priemyslový systém, (5.) regionálne strany verzus centralistický systém, (6.) kresťanské strany verzus laický systém, (7.) komunistické strany verzus sociáldemokratizmus, (8.) fašistické strany verzus demokratický systém, (9.) protestné občianske strany verzus byrokratický systém sociálneho štátu alebo welfare state, (10.) ekologické hnutia verzus spoločnosť rastu a spotreby.³⁰

Paul Lewis je taktiež autorom určitého rozdelenia straníckych rodín, avšak sa do určitej miery inšpiroval práve od Beymeho. Lewis vytvoril koncept straníckych rodín pre západnú, strednú aj východnú Európu a stranícke rodiny rozdelil na: postkomunistov, sociálnych demokratov, liberálov, trhovo orientovaných konzervatívco, tradicionalistických konzervatívco, agráristov, etnické formácie, kresťanských demokratov a nacionalistov. Hoci sa Lewis inšpiroval Beymem, jeho koncepcia má značné nedostatky. Kritéria na rozčlenenie do straníckych rodín absentujú v jeho koncepte a taktiež zbagatelizoval zmenu identity strán v regionoch, ktoré spadali do komunistickej sféry vplyvu. Dôsledkom toho bolo zaradenie ideovo rozdielných strán do rovnakej straníckej rodiny.³¹

28 FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, c1998, s.89-90. ISBN 80-85947-31-5.

29 Tamtiež, s. 97

30 BEYME, Klaus von. *Parteien in westlichen Demokratien*. 2. Überarbeitete Aufl. München: Piper, c1984, s. 23-24. Serie Piper, ISBN 3-492-00545-4.

31 HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických*

Strmiska charakterizuje SNS, ktorá bola po roku 1989 jedna z najpodstatnejších zástupkyní rodiny na Slovensku, ako krajne pravicovú stranu, ktorá spadá do skupiny pravica. Väčšinou je príznačné pre takýto druh strán odmietavý postoj voči migrácií a prisťahovalectvo, najmä z krajín tretieho sveta, ale tento problém sa prevažne týka západoeurópskych krajín. Vzhľadom na to sa krajne pravicové strany v strednej Európe vyznačujú silným dôrazom na národ, ktorý je bezprostredne spojený s nacionalizmom.³²

stran v západní a střední Evropě. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 17. ISBN 978-80-247-3192-6.

32 STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vydání první. Praha: Portál, 2005, s. 38-39. ISBN 80-7367-038-0.

2 Slovenská národná strana

2.1 Obecná charakteristika Slovenskej národnej strany

Pozerajúc sa na slovenskú politickú scénu z historického aspektu je SNS takým subjektom, na ktorého vývin kladú predstavitelia strany dodnes veľký dôraz. Strana sa stotožňuje s myšlienkovým odkazom pôvodnej Slovenskej národnej strany, ktorá pôsobila v Rakúsko-Uhorsku, formovala sa približne desať rokov a jej vznik sa datuje od roku 1871. Názov SNS si ponechala, aby poukázala na kontinuitu s najstaršou slovenskou stranou. Jednou z jej najvýraznejších črt bola snaha dosiahnuť národnú jednotu, čo viedlo k tomu, že strana získala celonárodný charakter. Časť týchto prvkov vykazuje aj dnes pôsobiaca SNS.³³

Od vzniku historickej SNS sa strana značne premenila. Do roku 1918 bola SNS elitnou stranou s celonárodným charakterom. Zlom nastal pri vzniku Československa, kedy sa strana dostala do ústrania a zamerala sa najmä na silne národne orientovaných voličov. Po páde komunizmu sa SNS nepodobala ani jednej zo strán s výnimkou národnej rétoriky.³⁴

Spôsob vzniku strany možno na základe rysov, ktoré vykazuje, označiť ako teritoriálnu penetráciu. To znamená, že pri vzniku strany bolo prioritou vytvorenie centra a následne lokálnych štruktúr, pričom centrum dohliadalo na vznik a kontrolu týchto štruktúr. Pre fungovanie strany sú kľúčové práve centrálné orgány.³⁵

Najcharakteristickejšou črtou súdobej SNS je predovšetkým silný vzťah k národu, slovenskému jazyku a národným záujmom. Tieto prvky tvoria aj základ stanov strany. Okrem uvedeného kladie strana dôraz hlavne na nezávislý a slobodný vývoj slovenského štátu a národa so snahou o jeho maximálny rozvoj. Strana vyvíja úsilie, aby došlo k prehĺbeniu vzťahov medzi občanmi a štátom a pozdvihnutiu národného povedomia.³⁶

Národnostné prvky strany možno zanalyzovať v znaku SNS, ktorého jadrom je orlica s rozťahnutými krídlami, čo vyjadruje ochranu Slovenska, a teda svojho domovu a národa. Národnárska politika SNS teda tvorí národný, sociálny a kresťanský pilier. Takáto orientácia SNS sa prejavilo vo voľbách v roku 1994, keď volebne heslo znelo: „Svoje si nedáme-cudzie nechceme.“³⁷ Teda jadro programového cieľa SNS spočíva vo vyzdvihovaní národných záujmov.

33 KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s. 15-23. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.

34 Tamtiež, s. 163.

35 RYBÁŘ, Marek. *Politické strany ako organizácie: prípady ze Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, s.114. ISBN 80-223-1985-6.

36 SNS. Stanovy SNS. *Sns* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.sns.sk/engine/assets/uploads/2016/05/STANOVY-SNS-uplne-znenie-k-21.03.2016-po-22.-sneme.pdf>

37 SNS. Symbolika SNS. *Sns* [online]. [cit. 2016-09-23]. Dostupné z: <http://www.sns.sk/o-nas-2/symbolika->

Predstavitelia strany a ani väčšina jej prívržencov neuznáva občiansku spoločnosť, pretože tá nechápe národ ako daný, ale ako prvok, ktorý vznikol v určitom štádiu a postupne sa transformoval. Naopak stoja za faktom, že národ je tu od začiatku, a preto tvorí podstatu strany.³⁸

V stanovách je uvedené, že stana vedie členov „... v duchu národných, mravných a demokratických hodnôt k humanizmu, láske k vlasti, čestnosti, udržiavaniu, rozvíjaniu a ochrane národného dedičstva, národnej identity a všeludských hodnôt. Vyvíja úsilie o ekonomické, kultúrne a sociálne povznesenie samostatnej a zvrchovanej Slovenskej republiky. Cieľom SNS je zachovanie a rozvoj demokratického, ekonomicky silného, územne celistvého, kultúrne a vzdelanostne vyspelého, slobodného a nezávislého slovenského štátu.“³⁹

Od vzniku SNS v nej pôsobilo niekoľko krídiel s odlišnými názormi, ktorých korene siahali do obdobia pred rok 1989. Táto názorová rôznorodosť častokrát viedla k vzniku konfliktu, ktoré však nemali významný dopad na fungovanie strany, pretože jednotliví členovia sa pomerne rýchlo stotožnili s myšlienkou nacionalizmu a bojom za vytvorenie vlastného štátu.⁴⁰

Prívlastkom SNS zvyklo byť označenie radikálno-nacionalistická strana. Otázka nacionalizmu je považovaná za pomerne komplikovanú tému. Gellnerova definuje nacionalizmus ako politický princíp „..., který tvrdí, že politická a národní jednotka musí být shodné.“ Ak dôjde k narušeniu tohto princípu, objaví sa hnev, ktorý vyvrcholí národnostným hnutím.⁴¹ Tento princíp bol porušený aj na Slovensku a SNS sa rozhodla ho obhájiť.

Fenoméni nacionalizmu v strednej a východnej Európe sa prirodzene rozrastal po páde komunistického režimu, čo malo následne vplyv na formovanie slovenského politického systému a dopad na rozdelenie federácie.⁴²

Na základe uvedeného vývoja sa nacionalistická konfliktná línia objavila aj na Slovensku, a to najmä z dôvodu existencie susedného štátu, v tomto prípade Maďarskej republiky, ktorý je vnímaný ako potencionálna hrozba a z politického hľadiska je považovaný za nepriateľa. Neskôr bola nacionalistická myšlienka aplikovaná v oblasti čechoslovakizmu a aj v súvislosti s rozdelením

sns/

38 VAŠEČKA, Michal. Slovenské národné strany, ich vzájomný vzťah a vzťah k občanom SR. In: *Inštitút pre verejné otázky* [online]. 2002, s. 1-4 . Dostupné z: http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/produkt_2176.pdf

39 SNS. Stanovy SNS. *Sns* [online]. [cit. 2016-09-23]. Dostupné z: <http://www.sns.sk/engine/assets/uploads/2016/05/STANOVY-SNS-uplne-znenie-k-21.03.2016-po-22.-sneme.pdf>

40 RYBÁŘ, Marek. *Politické strany ako organizácie: prípady ze Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, s. 111. ISBN 80-223-1985-6.

41 GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 1. vyd. Praha: Hřibál, 1993, s. 12 [cit. 2016-09-23]. Poznání. ISBN 80-900892-9-1.

42 DANČÁK, Břetislav a Petr FIALA. *Nacionalistické politické strany v Evropě*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 1999, s. 80. ISBN 80-210-2247-7.

federácie.⁴³ Pomerne dlhé časové obdobie zastávala SNS, hlavne jej predseda Ján Slota, túto líniu a vymedzovala sa voči maďarskému národu. V súčasnosti sa predstavitelia SNS a Most-Híd navzájom rešpektujú.

2.2 Socio-demografický profil voličskej základne SNS

Každá politická strana, ktorá je viackrát úspešná v parlamentných voľbách, má určitú stálu skupinu voličov, ktorí jej pravidelne vyjadrujú podporu. Hlasy prinášajú strane aj voliči, ktorí nevedia kvôli mnohým faktorom, akú stranu zvoliť alebo nie sú spokojný so svojou predošlou voľbou. Tento fakt platí aj v prípade SNS. Podľa Vašečku patria voliči SNS do mladšej generácie, ktorá preferuje národnostné záujmy nad globalizáciou. Zásadný princíp tvorí „...národný štát a národná komunita, ktorá má byť homogénna.“⁴⁴

Voliči SNS sa so stranou stotožnili predovšetkým kvôli nutnosti ochrany práv Slovákov, čo patrí k jednej z priorít strán. Medzi iné dôvody patrilo napríklad bránenie záujmov Slovákov alebo snaha o riešenie podstatných problémov.⁴⁵

Podľa názoru Vladimíra Krivého, ktorý pracuje pre Slovenskú akadémiu vied, sa voliči SNS rozhodli pre túto stranu na základe identity a nie podľa záujmu, ako je to bežné u ostatných strán.⁴⁶ Tak ako sa od počiatku vyvíjala SNS, tak sa menili aj skupiny obyvateľov, ktorí stranu volili. Na začiatku deväťdesiatych rokov 20.storočia volili stranu, prekvapivo, vzhľadom na súčasnú voličskú základňu, obyvatelia západného Slovenska, ktorí pochádzali najmä z väčších miest, zahŕňajúc Bratislavu. V roku 1992 došlo k zmene trendu a voličskú základňu SNS tvorili prevažne obyvatelia zo stredného Slovenska, a to najmä zo Žiliny, Čadce, Ilavy, Považskej Bystrice, Kysuckého nového mesta. Vo väčšine týchto miest je podpora strany dodnes veľmi silná. V priebehu času pribudol počet voličov aj na východe Slovenska, ale najsilnejšia základňa SNS naďalej ostáva na strednom Slovensku a na západe došlo skôr k poklesu voličskej podpory.⁴⁷ Kontinuita daného trendu pre

43 KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s. 215. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.

44 VAŠEČKA, Michal. Slovenské národné strany, ich vzájomný vzťah a vzťah k občanom SR. In: *Inštitút pre verejné otázky* [online]. 2002, s. 1-4 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/produkt_2176.pdf

45 DANČÁK, Břetislav a Petr FIALA. *Nacionalistické politické strany v Evropě*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 1999, s. 85. ISBN 80-210-2247-7.

46 KRIVÝ, Vladimír. Regionálne voľby na Slovensku: dôvody pre a proti pesimizmu. In: *Inštitút pre ekonomické a sociálne otázky* [online]. s. 1-8 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: http://www.ineko.sk/files/regionalne_voby.pdf

47 VAŠEČKA, Michal. Slovenské národné strany, ich vzájomný vzťah a vzťah k občanom SR. In: *Inštitút pre verejné otázky* [online]. 2002, s. 1-4 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/produkt_2176.pdf

mestá a obce v jednotlivých parlamentných obdobiach vyplýva priamo z analýzy. SNS bola schopná udržať si relevantný počet prívržencov vo veľkých mestách len v Žiline a Nitre. Zatiaľ čo v rokoch 1992-1994 bola podpora SNS silná najmä vo veľkých mestách ako Bratislava, Trnava, Trenčín (príloha č.1, príloha č.2).

Voľby v roku 2010 potvrdili uvedené trendy a SNS mala z krajov najsilnejšiu podporu práve v Trenčianskom a Žilinskom kraji. (príloha č. 12)

V posledných parlamentných voľbách v roku 2016 sa potvrdili trendy z predchádzajúcich rokov. SNS mala najsilnejšiu voličskú základňu v Žilinskom kraji, za ktorým nasledoval Trenčiansky kraj. Presun voličských hlasov smerom na východ Slovenska bol taktiež potvrdený vo voľbách, pretože v Prešovskom kraji mala SNS silnejšiu podporu ako na západnom Slovensku.⁴⁸

48 VOLBY.STATISTICS. VOĽBY DO NÁRODNEJ RADY SR 2016. *Volby.statistics* [online]. [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2016/sk/data02.html>

3 Vývoj Slovenskej národnej strany v období 1989-2006

Vzhľadom na to, že predmetom tejto bakalárskej práce nie je obdobie 1989-2006, budú udalosti spomenuté len okrajovo, bez bližšej špecifikácie.

V roku 1989 dochádza k pádu komunistického režimu na Slovensku s čím je nutne spojená aj zmena režimu. Niekoľkoročnú nadvládu diktátorského komunistického režimu nahradil proces transformácie smerujúci k demokracii. V prípade Českej a Slovenskej republiky stál za touto premenou práve kolaps, čiže zrútenie predošlého režimu.⁴⁹ Vzhľadom na neflexibilitu československého režimu nebola prejavovaná iniciatíva o komunikáciu s opozíciou, čo viedlo k tomu, že sa režim nedokázal adekvátne vysporiadať s nátlakom opozičných strán, ako boli VPN na Slovensku a OF v Českej republike.⁵⁰

Problémy medzi českou a slovenskou stranou sa začali vyostrovať najmä od obdobia, keď česká politická reprezentácia nebrala do úvahy rozličné vnímanie ponovembrových udalostí. Kľúčovým problémom bolo odlišné vnímanie spoločného štátu, keďže česká strana vnímala federáciu ako jeden celok, kdežto Slováci vnímali federáciu ako dva rovnocenné štáty. Okrem toho sídlilo centrum spoločného štátu v Prahe, kde prebiehali všetky podstatné udalosti takže význam Slovenskej republiky upadal aj v tomto kontexte.⁵¹

Po jednaniach sa vládni predstavitelia dohodli na kompetenčnom zákone, ktorý oslabil federáciu v prospech národných vlád. Pôvodným plánom bolo zavedenie tohto zákona s cieľom zachránenia federácie. Paradoxne zákon prispel k tomu, že sa začala rozpadáť, pretože jeho dôsledkom bolo vytvorenie nefunkčného štátu.⁵²

Spory sa postupne vyostrovali na neúnosnú rovinu. Nespočetné jednania ohľadom vytvorenia novej ústavy zlyhali. Ku konečným bodom rozdelenia patrilo prijatie harmonogramu rozpadu predstaviteľmi ODS a HZDS.⁵³

Začiatok SNS možno pozorovať už v roku 1990 v súvislosti s diskusnou spoločnosťou, ktorá

49 DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a Jiří KUNC. *O přechodech k demokracii*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, s. 131. Studie. ISBN 80-901424-8-6.

50 KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum1 pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s. 151. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.

51 RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vztahy 1989-1992*. Bratislava: AEP, 2002, s. 91. ISBN 80-88880-02-5.

52 RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vztahy 1989-1992*. Bratislava: AEP, 2002, s. 162-169. ISBN 80-88880-02-5.

53 STEIN, Eric. *Česko-Slovensko: konflikt, roztržka, rozpad*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000, s. 168. ISBN 80-200-0752-0.

sa stretávala v Bratislave, a Štúrovou spoločnosťou.⁵⁴

K oficiálnemu zaregistrovaniu SNS na Ministerstve vnútra SR došlo 07.03.1990, pričom strana vznikla ako „strana v ústrednej kancelárii“. ⁵⁵Strana pôsobila na politickej scéne okrajovo v predošlých desaťročiach, avšak nové parlamentné voľby priniesli zmenu aj pre SNS. Vo vedení strany stáli v tom období Víťazoslav Moric, Jozef Prokeš a Anton Hrnko. Strana presadzovala pravý federalizmus, no napriek národnému charakteru sa k myšlienke samostatnosti ešte nehlásila. V tomto období si osvojila agresívnu rétoriku, ktorú používala najmä voči maďarskej menšine a myšlienke čechoslovakizmu.⁵⁶

Prvý snem SNS sa konal v Žiline, kde bola vyzdvihnutá idea kontinuity s historickou Slovenskou národnou stranou. Predsedom strany sa stal Víťazoslav Moric a za kľúčové poslanie strany bolo určené udržanie existencie slovenského národa a ochrana národnej identity. Následne zorganizovala SNS spolu s menšími politickými stranami stretnutie, na ktorom žiadala, aby bol slovenský jazyk uzákonený ako úradný jazyk.⁵⁷

Od vzniku strany existovali vnútrostranícke konflikty, čo sa hneď na začiatku prejavilo rozdelením na dve krídla, a to na radikálne krídlo s ultranacionalistickým charakterom a umiernené krídlo, ktorému išlo predovšetkým o presadzovanie práv Slovákov.⁵⁸

V tomto období predstavitelia strany ešte nehovorili o samostatnosti Slovenska, ale na druhej strane sa snažili vyriešiť problematiku národnej otázky a uplatniť práva na sebaurčenie Slovákov v súvislosti so získaním zastúpenia v orgánoch federácie. Tento krok bol kľúčový z hľadiska získania voličov, pretože zaujala tú skupinu prívržencov strany, ktorých trápili štátoprávne a národnostné témy. Za účelom získania väčšieho počtu voličov sa za podpory Matice slovenskej prezentovala SNS ako strana, ktorá reaguje na problémy doby zahŕňajúc do svojej prezentácie národné cítenie.⁵⁹

Parlamentné voľby sa konali v júni 1990. Povolebný stranícky vývoj na Slovensku možno

54 RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vzťahy 1989-1992*. Bratislava: AEP, 2002, s. 102. ISBN 80-88880-02-5.

55 RYBÁŘ, Marek. *Politické strany ako organizácie: prípady ze Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, s. 110. ISBN 80-223-1985-6.

56 RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vzťahy 1989-1992*. Bratislava: AEP, 2002, s. 103. ISBN 80-88880-02-5.

57 RYCHLÍK, Jan. *Rozdělení Česko-slovenska 1989-1992*. 1. vyd. ve Vyšehradu. Praha: Vyšehrad, c2012, s. 118. ISBN 978-80-7429-296-5.

58 KONEČNÝ, Miroslav a Karel ZETOCHA. Slovenská národní strana: druhá šance. *Central European Political Studies Review* [online]. 2005, 6(2-3),s.241-262 [cit. 2016-11-12].Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4109/3136>

59 RYBÁŘ, Marek. *Politické strany ako organizácie: prípady ze Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, s. 111. ISBN 80-223-1985-6.

rozdeliť do štyroch skupín na základe určitých črt. SNS spolu s SDSS (Sociálnodemokratická strana na Slovensku) a DS (Demokratická strana) patrila do skupiny tzv. historickej formácie, čo odkazovalo na určitú historickú tradíciu danej strany. V prípade SNS bola táto tradícia najviditeľnejšia, čo sa prejavilo aj v jej pomerne vysokom volebnom zisku.⁶⁰

V parlamentných voľbách 1992 sa jasným víťazom stala strana HZDS, ktorá bola teoreticky odštiepeným pokračovateľom VPN a získala 37,26%. Takýto úspešný výsledok sa podarilo prekonať iba strane SMER v parlamentných voľbách v roku 2012. Za HZDS skončila SDL a KDH. SNS sa umiestnila na štvrtom mieste čo indikovalo, že stratila voličskú podporu. Takýto grandiózny úspech si HZDS zabezpečila orientáciou na neekonomické otázky a oblasť slovenskej periferie. Získanie dostatočného počtu mandátov umožnilo HZDS vytvoriť jednofarebnú menšinovú vládu s tichou podporou SNS a SDL. Predseda SNS, Ľudovít Černák, sa stal súčasťou vládneho kabinetu. HZDS sa od začiatku usilovala o potlačenie novej opozície, aby dokázala vo svojich rukách koncentrovať politickú moc.⁶¹

Nízky volebný výsledok viedol k nespokojnosti v strane a predseda Jozef Prokeš bol nahradený Ľudovítom Černákom, predstaviteľom umierneného krídla. Tomu sa nepáčila ideológia strany, a preto sa ju pokúsil zmeniť. Jeho cieľom bola premena na politicky spoľahlivú stranu, ktorá nebude vykazovať radikálno-nacionalistické prvky, xenofóbiu, ale naopak bude smerovať v národno-demokratickej línii spojenej s ekonomickou a konzervatívnou transformáciou. Snahy Černáka však nedopadli úspešne, pretože v strane prevažovali prívrženci nacionalistického krídla, ktorí boli dostatočne vyprofilovaní. Skupine nespokojných členov strany neostalo iné východisko ako odchod. Odchod väčšieho počtu členov nenarušoval fungovanie strany, aj keď oslabil jej pozíciu v parlamente. Strana, na čele s Jánom Slotom, sa vrátila opäť k radikálnemu-nacionalizmu a výsledkom vnútrostraníckeho konfliktu bolo vytvorenie takmer ideologicky homogénnej strany.⁶²

Po rozdelení federácie sa zmenilo ponímanie politickej sféry zo strany SNS a SDL. Keďže bola vytvorená Slovenská republika, obe strany požadovali adekvátne zastúpenie vo vláde na základe volebných výsledkov. Mečiar neprejavil ochotu akceptovať požiadavky, a preto sa strany rozhodli ukončiť podporu strany a predseda SNS Černák podal demisiu. Predovšetkým nesúhlasil s tým, aby fungovala vláda bez uzavretia koalíčnej zmluvy. Na základe straty podpory nemohlo HZDS prijímať návrhy, a preto muselo vyriešiť túto naliehavú situáciu.⁶³

60 Tamtiež, s. 158-163.

61 LEŠKA, Vladimír. *Slovensko 1993-2004: léta obav a nadějí*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, s. 23-25. ISBN 80-86506-57-6.

62 RYBÁŘ, Marek. *Politické strany ako organizácie: prípady ze Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, s. 113-114. ISBN 80-223-1985-6.

63 STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vydání první. Praha: Portál, 2005, s. 462-463. ISBN 80-7367-038-0

SNS odišla na protest z vládnej koalície, čoho výsledkom bolo menšinové postavenie HZDS. Neskôr sa predchádzajúca podpora SNS zmenila na dvoj-koalíciu HZDS-SNS, ktorá však mala iba krátke trvanie.⁶⁴

Už v roku 1992 začala vládna kríza, ktorú nedokázala efektívne riešiť koaličná vláda ani opozícia. K prehĺbovaniu krízy prispeli aj štiepenia viacerých strán, zvláštne praktiky premiéra Vladimíra Mečiara a konfliktný vzťah medzi stranami a prezidentom. Celý spor vyvrcholil odvolaním Mečiara, kedy HZDS prešlo do opozície a paradoxne odmietli participáciu v ďalšej vláde.⁶⁵

Predčasné parlamentné voľby v roku 1994 vyhrala jednoznačne HZDS. Avšak spolu s SNS nedosiahla dostatočný počet mandátov, a tak sa rozhodujúcou stranou stala ZRS. Víťazstvo umožnilo HZDS diktovať podmienky a mohla si zabezpečiť pevnú pozíciu medzi koaličnými partnermi, ktorými bola SNS a ZRS. Vzhľadom na uvedené fakty možno roky 1994-1998 označiť ako obdobie druhej dominancie HZDS, ktoré býva často charakterizované konfliktom medzi prezidentom a premiérom a neobmedzeným vládnutím vládnej väčšiny. Mečiarove vládnutie býva spájané s neštandardným poklesom demokracie, na ktorom participovala aj SNS. Jedným z príkladov je účasť SNS na iniciatíve odstrániť prezidenta.⁶⁶

Rok 1997, označovaný aj ako rok nevyužitých šancí, sa niesol v duchu referenda nielen o vstupe Slovenskej republiky do NATO, ale aj o priamej voľbe prezidenta. V rámci referenda došlo k viacerým paradoxom. V programe vládnej strany bola inkorporovaná otázka referenda, ale výrazný záujem o diskusiu v médiach zo strany HZDS neprebehol, dokonca strana prenechala mediálny priestor koaličnému partnerovi SNS, ktorá mala negatívny postoj k vstupu Slovenskej republiky do NATO. Nezvyčajným krokom bolo vyhlásenie referenda premiérom a vládou za uskutočnené a zároveň zmarené Ústrednou komisiou pre referendum.⁶⁷

SNS mala viaceré výhrady v rámci referenda. Vyhradzovala sa voči snahe opozície zmeniť spôsob voľby prezidenta a predseda strany, Ján Slota, považoval za nezákonné v referende spojenie dvoch významovo odlišných otázok. Tému referenda využila strana vo svoj prospech na propagovanie určitých častí programu, ktoré sa priamo referenda nedotýkali.

64 GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga a Grigorij MESEŽNIKOV. *Vláda strán na Slovensku: skúsenosti a perspektívy*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2004, s. 77. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-63-6.

65 LEŠKA, Vladimír. *Slovensko 1993-2004: léta obav a nadějí*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, s. 27-32. ISBN 80-86506-57-6.

66 HUNČÍK, Péter a Martin BÚTORA. *Slovensko 1995: súhrnná správa o stave spoločnosti*. 1. vyd. Bratislava: Nadácie Sándora Máraiho, 1996, s. 12-18.

67 MESEŽNIKOV, Grigorij a Martin BÚTORA. *Slovenské referendum '97: zrod, priebeh, dôsledky*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1997, s. 30-31. Štúdie a názory. ISBN 80-967739-2-5.

Pred voľbami v roku 1998 zahrnula väčšina strán do svojho programu sumarizáciu predchádzajúceho volebného obdobia. Avšak SNS spolu s najsilnejšou vládnu stranou, HZDS, nezačlenili do svojho programu analýzu stavu spoločnosti v období 1994-1998. To znamená, že neinformovala o oblastiach, kde došlo k pokroku a neposkytli stanovisko k negatívnym javom, aj napriek tomu, že bola súčasťou vládnej koalície.⁶⁸

Tak ako v predchádzajúcej vláde, maďarská problematika zohrávala podstatnú rolu aj v tretej Mečiarovej vláde. V tomto prípade bolo riešenie tejto otázky kľúčové z hľadiska jej dopadu na začlenenie sa do medzinárodných a európskych štruktúr. Neschopnosť vysporiadať sa s menšinovou problematikou mala negatívne dopady na vnímanie Slovenskej republiky v zahraničí. Dôvodom bol fakt, že národnostné problémy častokrát viedli k vážnym konfliktom, čoho sa v prípade maďarsko-slovenského rozporu obávali nielen krajiny hraničiace so Slovenskou republikou. V roku 1995 bola podpísaná Zmluva o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou, ktorá však nepredstavovala výrazný obrat vo zmene vzťahov.

69

V rámci štvorročného obdobia vo vláde s HZDS došlo k niekoľkým významným aktivitám SNS. Vzhľadom na charakter strany sa dalo očakávať, že SNS sa bude angažovať v oblasti práv národnostných menšín. SNS trvala na presadení alternatívneho školstva, kde by na školách s maďarským vyučovacím jazykom bolo implementované dvojazyčné vyučovanie. Strana sa podieľala aj na prijatí zákona na ochranu republiky a zákona o výnimočnom stave a iniciovala obnovenie trestu smrti. Aktívna bola aj v oblasti medzinárodnej spolupráce s národne orientovanými stranami.⁷⁰

Mečiarova vláda podala demisiu po voľbách v roku 1998 čím otvorila priestor na vytvorenie novej vlády na čele s Mikulášom Dzurindom, predsedom SDK, ktorá potlačila režim neliberálnej demokracie. Novú vládu tvorila tzv. veľká koalícia, ktorej súčasťou boli SDK, SDL, SOP, SMK.⁷¹

Žiadna zo strán koalície nebola ochotná spolupracovať s SNS alebo HZDS, ktoré tvorili po voľbách opozíciu z dôvodu ich účasti na nedemokratickej vláde, aj keď sa strany snažili vytvoriť obraz minimálnej participácie. Rok 1998 nebol prelomový len preto, lebo nastal rozvoj politického systému a oveľa vyššia miera zahraničnej spolupráce, ale bolo to obdobie, ktoré oddeľovalo

68 MESEŽNIKOV, Grigorij. *Voľby 1998: analýza volebných programov politických strán a hnutí*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1998, s. 9. Rozhľady. ISBN 80-88935-00-8.

69 LEŠKA, Vladimír. *Slovensko 1993-2004: léta obav a nadějí*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, s. 54-55. ISBN 80-86506-57-6.

70 DANČÁK, Břetislav a Petr FIALA. *Nacionalistické politické strany v Evropě*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 1999, s. 84-85. ISBN 80-210-2247-7.

71 MESEŽNIKOV, Grigorij. *Voľby 1998: analýza volebných programov politických strán a hnutí*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1998, s. 44-45. Rozhľady. ISBN 80-88935-00-8

nedemokratický spôsob vlády spojenej s porušovaním princípov ústavy so snahou o demokratický rozvoj krajiny a napĺňanie dlhodobých očakávaní.⁷²

Významným bodom pri prijímaní koalíciej dohody bolo pre SNS získanie pozície predsedu Osobitného výboru pre kontrolu SIS pre Jána Slotu. Ako súčasť opozície, SNS prejavovala značnú vôľu pristúpiť na kompromisy s cieľom prezentovať sa ako strana, ktorá dokáže komunikovať so všetkými politickými subjektmi. To však nezabránilo tomu, že dochádzalo k stretom medzi koalíciou a opozíciou kvôli ťažkostiam spôsobených predchádzajúcim vládnym kabinetom.⁷³

Charakteristickým prvkom pre obdobie 1998-2002 je značná zmena na politickej scéne, a to v podobe rozštiepenia viacerých strán a vzniku nových, medzi ktoré patrili napríklad SMER, SDKÚ. Vnútrostranícke spory vedúce k rozštiepeniu strany sa nevyhli ani SNS, čo viedlo k postupnému zamrznutiu vzťahov s HZDS.⁷⁴

Spôsob vystupovania predsedníčky Malíkovej bol miernejší ako Slotove vulgárne prejavy, ale v oblasti maďarskej otázky a Rómov prevzala podobný štýl hodnotenia. Spolupráca s opozičným partnerom, HZDS, bola pre ňu jednoduchšia vzhľadom na neexistenciu predchádzajúcich sporov.⁷⁵

Kvôli vnútrostraníckym sporom a rozštiepeniu strany sa PSNS ani SNS nedostali do parlamentu. Hoci v parlamentných voľbách opäť víťazila HZDS, nezabránilo to tomu, aby vznikla druhá Dzurindova vláda. Vládna koalícia sa rozhodla previesť reformy v rôznych oblastiach. Zaoberala sa najmä ekonomickou a sociálnou oblasťou, do ktorých patrili otázky systému sociálneho zabezpečenia, výšky daní alebo zdravotníctva. Opozícia, kde jednu z hlavných rolí zohrával SMER, kritizovala zavedené reformy.⁷⁶

Pre roky 1999-2001 je príznačná stabilizovaná politická scéna s pokračovaním v povolebných trendoch a posilňovaní pro-integračných vzťahoch, na čo mali vplyv aj prijaté právne normy.⁷⁷

72 LEŠKA, Vladimír. *Slovensko 1993-2004: léta obav a nadějí*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, s. 105-111. ISBN 80-86506-57-6.

73 Tamtiež, s. 112-120.

74 KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s. 198-201. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.

75 LEŠKA, Vladimír. *Slovensko 1993-2004: léta obav a nadějí*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, s. 165. ISBN 80-86506-57-6.

76 STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vydání první. Praha: Portál, 2005, s. 477. ISBN 80-7367-038-0.

77 BEBLAVÝ, Miroslav, Miroslav KOLLÁR a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2000: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2000, s. 17-21. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-17-2.

Okrem vnútrostraníckeho konfliktu, ktorý zasiahol SNS v tomto období strana jednoznačne zastávala protivládny postoj a kritizovala viaceré opatrenia, ktoré boli presadené koalíciou, pričom sa vyhradzovala proti prehlbovaniu pro-atlantických vzťahov, keďže ich dopad považovala za veľmi pravdepodobné ohrozenie národnej kultúry.⁷⁸

Parlamentné voľby v roku 2002 boli kľúčovým bodom pre ďalší vývoj Slovenska. Rozhodovalo sa predovšetkým o tom, či prežije slovenská demokracia, ktorej princípy boli hlboko porušené prechádzajúcou vládou. Výsledky volieb mali taktiež ukázať, či nová vláda bude presadzovať kontinuitu zmien, reformy a integráciu v nadnárodných spoločenstvách ako EÚ a NATO.⁷⁹ Voľby nakoniec priniesli víťazstvo strane HZDS. Predvídateľná porážka SNS vo voľbách znamenala krízu pre samotnú stranu, ktorá viedla k nárastu napätia a úsilia o personálne zmeny. Vzhľadom na nedostatočný počet hlasov sa SNS a PSNS stali mimoparlamentnými stranami.⁸⁰

Po voľbách bola vytvorená vládna koalícia, pre ktorú bol charakteristický kontinuálny politický vývoj so stabilnými ústavnými inštitúciami a tvorili ju strany SDKÚ, SMK, KDH a ANO. Vláda mala ambiciózne ciele, ktoré chcela v nasledujúcich rokoch realizovať.⁸¹

3.1 Nestálosť úspechu vo voľbách

Prvé slobodné parlamentné voľby priniesli očividného víťaza. VPN ako jasný víťaz volieb získala 29, 34%, za ňou sa umiestnilo KDH a tretou najsilnejšou stranou bola SNS s podporou 13,94% (príloha č. 3). Teda SNS získala vo voľbách pomerne vysoký počet hlasov od voličov. Dôvodom úspechu bola najmä jej kontinuita už od Rakúsko-Uhorska, aj keď s pôvodnou historickou SNS mala spoločných len málo prvkov. Strana nadviazala na tradíciu HSL'S a najvyšší počet voličov pochádzal z regiónov, ktoré predtým sympatizovali s "ľudákmi". Po prevedení regresného modelu výsledky ukázali, že strana získala hlasy hlavne od voličov, ktorí sa hlásali k rímsko-katolíkom a ktorých ekonomická situácia bola lepšia.⁸²

78 Tamtiež, s. 112

79 KRIVÝ, Vladimír. *Ako sa mení slovenská spoločnosť*. Bratislava: PhDr.Milan Štefanko-IRIS, 2013. ISBN-978-80-85544-82-4.

80 BATES-MELIŠOVÁ, Zuzana, Miroslav KOLLÁR a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2002: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Kniha I, Vnútna a zahraničná politika. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2002, s. 103. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-40-7.

81 BAČIŠIN, Vladimír, Miroslav KOLLÁR a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2003: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2003, s. 19. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-57-1.

82 KOSTELECKÝ, Tomáš. *Vzestup nebo pád politického regionalismu?: změny na politické mapě v letech 1992 až 1998 - srovnání České a Slovenské republiky*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001, s. 67. Sociologické texty. ISBN 80-7330-003-6.

Parlamentné voľby v roku 1992 priniesli sklamanie, pretože si strana značne pohoršila v porovnaní s predchádzajúcim a klesla na 7,93%.⁸³ Víťazom sa stala strana HZDS, ktorá si svoju popularitu zabezpečila aj vďaka prevzatíu role vodcu transformácie. Neobvyklý počet hlasov, ktorý strana získala pochádzal najmä od voličov, ktorí v predchádzajúcich voľbách odovzdali svoj hlas SNS, KDH alebo SDL. Spolu s SNS klesol počet voličov aj v prípade KDH. Dôvodom odlivu hlasov zo SNS bol aj fakt, že HZDS sa profilovala ako pro-národná sila.⁸⁴

Voľby v roku 1994 pokračovali v predchádzajúcich trendoch, kedy voličská podpora SNS opäť klesla a strana získala vo voľbách iba 5,4%.⁸⁵ Víťaznou stranou bola opäť HZDS-RSS. Pokles voličských hlasov SNS možno zdôvodniť práve vyhlásením nedôvery parlamentom vládnej koalície, ktorú tvorila aj SNS. Ďalšou príčinou bolo rozštiepenie strany, kedy dôveryhodnosť strany výrazne poklesla a časť hlasov prešla do odštiepenej Národnodemokratickej strany. Napriek tomu je stále prekvapivé, že SNS dosiahla volebné kvórum aj z toho hľadiska, že kľúčový bod jej programu, vznik samostatnej Slovenskej republiky, bol úspešne dosiahnutý, a teda by sa dalo očakávať, že počet voličov radikálne poklesne.⁸⁶

Rok 1998 priniesol zmenu vo volebných výsledkoch. Hoci HZDS získali najvyšší počet hlasov, tesne za nimi nasledovala SDK. SNS si zachovala svoju voličskú základňu a mierne zlepšila svoj výsledok v porovnaní s predchádzajúcimi voľbami. Skončila tesne za SMK s výsledkom 9,07%.⁸⁷ V týchto voľbách došlo značnému prílivu a odlivu voličov. Časť bývalých voličov HZDS odovzdala svoj hlas v roku 1998 SNS. SNS si zachovala približne polovicu bývalej voličskej základne, pričom až 32% voličov získala od HZDS.

Prepad SNS v parlamentných voľbách 2002 sa dal očakávať, a to najmä z dôvodu rozštiepenia strany a vzniku novej PSNS. Ani jedna zo strán nedosiahla potrebný počet hlasov.⁸⁸ Rozdelením pôvodnej SNS došlo k situácií, kedy voličské hlasy smerované pôvodne jednej strane, boli prerozdelené medzi dve, a teda ani jedna zo strán nedosiahla volebné kvórum. Ak by si strana

83 VYSLEDKYVOLIEB. *Výsledkyvolieb* [online]. [cit. 2016-10-02]. Dostupné z: <http://www.vysledkyvolieb.sk>

84 KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s. 174. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.

85 VOLBY.STATISTICS. *Volby.statistics: Štatistický úrad Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2016-10-02]. Dostupné z: <http://volby.statistics.sk>

86 KOSTELECKÝ, Tomáš. *Vzestup nebo pád politického regionalismu?: změny na politické mapě v letech 1992 až 1998 - srovnání České a Slovenské republiky*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001, s. 60. Sociologické texty. ISBN 80-7330-003-6.

87 VYSLEDKYVOLIEB. *Výsledkyvolieb* [online]. [cit. 2016-10-02]. Dostupné z: <http://www.vysledkyvolieb.sk>

88 BATES-MELIŠOVÁ, Zuzana, Miroslav KOLLÁR a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2002: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Kniha I, Vnútna a zahraničná politika. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2002. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-40-7. tabuľka 48

udržala jednotu alebo by spravili kompromis v podobe celistvej kandidátnej listiny, mala by šancu na čiastočný úspech. Strata voličov spôsobená kvôli aféram neodrážala volebný potenciál oboch strán.⁸⁹

Ďalším dôvodom neúspechu vo voľbách bola nestálosť výberu voličov vo voľbách. Po vzniku republiky došlo k zmene spoločenskej situácie a zmenili sa aj pravidlá stránickej súťaže, čo viedlo k situácií, kde dochádzalo k prelievaniu hlasov. Na základe tejto situácie sa dá vysvetliť značne dynamická premena preferencií voličov v danom období. Preferencie SNS prudko stúpali za dané obdobie, nielen vďaka zmenám v spoločnosti, ale aj vnútrostraníckym rozporom.⁹⁰

Opätovné zjednotenie SNS pomohlo získať späť stratené voličské hlasy. V období od začiatku roku 2003 do polovice roku 2005 voličské preferencie strane mierne stúpali (príloha č. 4). Nárast podpory bol preukázaný aj v prieskume o dôvere jednotlivým politikom, kde sa v roku 2005 po prvýkrát objavil predseda, Ján Slota.⁹¹

89 LEŠKA, Vladimír. *Slovensko 1993-2004: léta obav a nadějí*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, s. 279. ISBN 80-86506-57-6.

90 Tamtiež, s. 279.

91 KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s. 234-239. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.

4 Volebné obdobie 2006-2010

4.1 Výsledky parlamentných volieb 2006

Vyhlásenie predčasných parlamentných volieb bolo spôsobené odchodom KDĽ z vládnej koalície začiatkom roka 2006, za ktorým stál neprekonateľný spor s SDKU-DS. V dôsledku tejto situácie nemohol kabinet Mikuláša Dzurindu dokončiť svoju funkciu do riadneho termínu volieb.⁹²

Ešte pred samotnými parlamentnými voľbami, ktoré sa konali 17. júna 2006, zorganizoval Inštitút pre verejné otázky v spolupráci s agentúrou FOKUS výskum na určitej vzorke obyvateľstva. Snažili sa nájsť odpoveď hlavne na otázku miery priazne obyvateľov s vládou a problémy, ktoré ich trápili, čo následne dali do súvislosti s politickými stranami.

Výsledky výskumu ukázali, že za hlavné problémy boli považované oblasti ako nezamestnanosť, nízka úroveň zdravotnej starostlivosti, chudoba a nízka životná úroveň. Prívrženci strany SNS patrili k trom stranám, ktoré nielen považovali spomínané problémy za najzávažnejšie, ale sa aj najviac priblížili k celkovému poradiu dôležitosti jednotlivých oblastiach.⁹³

Predvolebná kampaň SNS sa niesla v národnom duchu. Volebné heslo znelo „My sme Slováci. Pre Slovákov a slovenskú vládu.“ Podstata tohto sloganu bola vystihnutá aj v programe a spočívala vo vytvorení vlády, ktorá by pozostávala iba zo slovenských strán, čím by došlo k vylúčeniu národnostných menšín, predovšetkým maďarskej národnostnej menšiny, z participácie na politickom živote. Podľa SNS bolo vytvorenie čisto slovenskej vlády nutné kvôli pretrvávajúcemu ohrozeniu slovenských záujmov, a to v podobe maďarského revizionizmu a dôsledkom trianonskej traumy. Okrem toho SNS apelovala na fakt, že rôzne kultúrne vplyvy zo sveta spolu s európskou integráciou budú viesť k narušeniu slovenskej identity.⁹⁴

Analýza volebných preferencií po roku 2002 ukázala, ako stúpala alebo klesala podpora jednotlivých strán. Na prieskume sa zúčastnili voliči, ktorí už boli v danom okamihu rozhodnutí. Volebné preferencie SNS od konca roku 2003 rástli, aj keď s menším, zanedbateľným poklesom, ktorý opätovne vystriedal rast (príloha č. 5).

Víťaznou stranou v parlamentných voľbách sa stala strana Smer. SNS sa vrátila do parlamentu s najlepším výsledkom od roku 1992 so ziskom 11,73% hlasov zúčastnených voličov.⁹⁵

92 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007, s. 20.

93 VAŠEČKA, Michal. Slovenské národné strany, ich vzájomný vzťah a vzťah k občanom SR. In: *Inštitút pre verejné otázky* [online]. 2002, s. 1-4 [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/produkt_2176.pdf

94 ČERNOCH, Filip. *Political parties and nationalism in Visegrad countries*. 1st ed. Brno: International Institute of Political Science of Masaryk University, 2011, s. 185. Monographs series. ISBN 978-80-210-5658-9.

95 VOLBY.STATISTICS. Platné odovzdané hlasy pre politické strany. *Volby.statistics* [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2006/slov/obvod/results/graf1.jsp.htm>

Stala sa súčasťou vládnej koalície po ôsmych rokoch strávených v opozícii, respektíve mimo parlamentu. Vzhľadom na túto skutočnosť jej môže byť pripisované pomerne veľké víťazstvo aj s ohľadom na počet získaných hlasov.

4.2 Dôvody volebného úspechu

Na opätovný vstup SNS do parlamentu malo vplyv vyriešenie vnútrostraníckych sporov medzi Jánom Slotom a Annou Belousovovou, rodenou Malíkovou a opätovné zjednotenie strany. Okrem toho existovalo viacero čiastkových dôvodov, ktoré prispeli k jej úspechu. Z analýzy Štatistického úradu vyplýva, že medzi desať okresov s najvyššou volebnou účasťou, patril aj Žilinský a Trenčiansky kraj, ktoré sú hlavným zdrojom voličov pre SNS. Výsledky strán v jednotlivých regiónoch taktiež potvrdzujú, že SNS mala najsilnejšiu podporu práve v Žilinskom, Trenčianskom a Banskobystrickom kraji. Čo sa týka jednotlivých miest, SNS získala najväčší počet volebných hlasov z miest, ktoré jej boli naklonené aj predtým, a to napríklad z Bytče, Kysuckého Nového mesta alebo Považskej Bystrice (príloha č. 5, príloha č. 6, príloha č. 7). Z dlhodobého hľadiska mala SNS stálu podporu v rokoch 1992-1996 v Trenčianskom a Žilinskom kraji.

Ďalším z dôvodov úspešného dosiahnutia volebného kvóra je dôvod, že vzrástla popularita jej osobností, a to najmä predsedu SNS, Jána Slotu. Oproti novembru 2005 jeho osobnostné preferencie narástli, čo viedlo aj k zvýšeniu počtu voličských hlasov.⁹⁶

K úspechu prispela aj skutočnosť, že strana dokázala osloviť voličov vyznávajúcich nacionalistické hodnoty a taktiež prebrať národne orientovaných voličov HZDS.

Napriek získaniu mandátu v parlamentných voľbách, väčšina prívržencov strany neverila, že SNS dokáže efektívne riešiť spoločenské problémy a otázky verejnej politiky. Taktiež boli skeptickí voči schopnosti strany vyriešiť sociálno-ekonomické otázky. Z toho vyplýva, že voliči nevolili stranu kvôli jej kompetentnosti riešiť problémy, ale chceli predovšetkým zachovanie hodnôt v parlamente a presadzovanie slovenských záujmov.⁹⁷

96 BÚTOROVÁ, Zora a Oľga GYÁRFÁŠOVÁ. Slovensko a voliči pred voľbami: pohľad za oponu volebných preferencií. In: *Inštitút pre verejné otázky* [online]. 2006.[cit.2016-10-25]. Dostupné z: http://www.ivo.sk/buxus/docs/vyskum/subor/Slovensko_a_volici.pdf

97 MESEŽNIKOV, Grigorij, Oľga GYÁRFÁŠOVÁ, Miroslav KOLLÁR a Martin BÚTORA. *Slovenské voľby '06: výsledky, príčiny, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006, s. 126. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-90-3.

4.3 Vytvorenie vládnej koalície

Výsledok parlamentných volieb mal dopad na zmenu rozloženia politických síl v krajine a súčasne nastala aj mocenská zmena. Razantná obmena politických strán vyvolala v spoločnosti určité pochybnosti, či sa nebude opakovať obdobie potláčania demokracie, ako v prípade Mečiarovej vlády v rokoch 1994-1998, na ktorej participovala aj SNS. Participácia SNS a HZDS vo vládnej koalícii mala negatívne odozvy v zahraničí, pre ktoré bola hrozbou radikálno-nacionalistická rétorika, a preto vláda musela apelovať na kontinuitu pro-európskej zahraničnej politiky. Tieto obavy boli neopodstatnené z viacerých dôvodov. Členstvo v EÚ znamenalo, že vláda musela dodržiavať určité štandardy a záväzky a navyše v tomto období boli ukotvené stabilné inštitúcie a prítomná demokratická opozícia.⁹⁸

Po voľbách bola koalícia vytvorená zo SMERU-SD, SNS a ĽS-HZDS, ktorá nahradila stredo-pravú vládu, pričom opozíciu tvorili SKDÚ-DS, SMK a KDH. Táto vládna koalícia nebola jedinou možnosťou, ale vznikla na základe vyjednávania strán a určitých predvolebných programových prienikov. Podľa politológa, Rastislava Tótha, umožní tento krok Smeru efektívnejšie realizovať svoj program.⁹⁹ Strany sa vyhradzovali nielen voči reformám zavedených predchádzajúcim vládnym kabinetom, ale kritizovali aj niektoré prvky sociálno-ekonomického vývoja od roku 1998.¹⁰⁰ Cieľom vládnej koalície bolo vybudovanie sociálne-demokratického štátu. Hoci kládla vláda veľký dôraz na štátne záujmy a národ, nakladanie s verejnými zdrojmi prebiehalo v duchu klientelizmu a bez povšimnutia neostali ani finančné a podnikateľské skupiny blízke SMERu. V tomto období možno pozorovať aj nárast nacionalizmu a podporu etnického modelu národného štátu.¹⁰¹

Súčasťou programového vyhlásenia novej vlády bol záväzok plniť povinnosti stanovené EÚ predovšetkým v ekonomickej oblasti. Avšak viaceré kroky koalície, ako napríklad postup pri plnení predvolebných sľubov, personálne zmeny na určitých pozíciách boli určitou snahou vlády o prerokovanie prijatých reforiem predchádzajúcimi vládami. Prioritou vládnej koalície boli reformy v ekonomickej a sociálnej oblasti, ústavnom systéme a v oblasti občianskej spoločnosti.¹⁰²

98 MESEŽNIKOV, Grigorij, Oľga GYÁRFÁŠOVÁ, Miroslav KOLLÁR a Martin BÚTORA. *Slovenské voľby '06: výsledky, príčiny, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006, s. 21-47. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-90-3.

99 SME. S SNS a HZDS bude môcť SMER najlepšie realizovať program. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2785143/s-sns-a-hzds-bude-moct-smer-najlepsie-realizovat-program.html#axzz4gQc7wmnb>

100 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007, s. 21.

101 BÚTORA, Martin a Zora BÚTOROVÁ. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 60-61. Štúdie a názory. ISBN 978-80-89345-29-8.

102 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007, s. 21.

Premiér považoval za kľúčové zavedenie bezplatného prezenčného vysokoškolského štúdia, ukončenie privatizácie strategických podnikov, napĺňanie kritérií smerujúcich k zavedeniu eura, riešenie deformácií trhu, prevedenie novelizácie zákonníka práce atď.¹⁰³

Narozdiel od predchádzajúcej vládnej koalície, kde došlo dvakrát k zmenám, koalícia SMERU, SNS a ĽS-HZDS bola počas celého volebného obdobia súdržná aj napriek určitým vnútropolitickým konfliktom, a to najmä preto, lebo záujem o získanie a rozširovanie moci bol silnejší ako prípadné roztržky. Napriek spoločnému cieľu však hlavné slovo mala strana SMER, keďže získala vo voľbách viac hlasov, ako oba koalíční partneri dohromady.

Myšlienka spolupráce medzi koalíciou a opozíciou neprichádzala do úvahy, ba práve naopak. Volebné obdobie sprevádzali neustále konflikty medzi oboma táborami. Občasné spory sa objavili aj vo vnútri vládnej koalície kvôli napätiu najmä medzi Smer-SD a HZDS.¹⁰⁴

Pre vládnu koalíciu bola príznačná aj nedostatočná efektívnosť kontrolných mechanizmov jednotlivých zložiek moci navzájom. Prejavilo sa to v nemožnosti kontrolovania exekutívy, keďže koalícia úmyselne absentovala na parlamentných výboroch a odmietala kontrolné návrhy zo strany opozície.¹⁰⁵

Vládu však krátko po vzniku začali prenasledovať konflikty. Spor vznikol medzi Smer-SD a ĽS-HZDS z dôvodu slabej komunikácie Smeru s vládnymi stranami. SNS považovala komunikáciu za normálnu a vo väčšine prípadov sa zhodovala s postojmi Smeru. Ako problematické sa ukázalo obsadzovanie určitých postov hlavne v prípade riaditeľa SIS. Obsadenie postov vlastnými kandidátmi v oblasti bezpečnostných zložiek bolo snahou každej strany koalície. Jedným z prvých krokov vlády v roku 2006 bolo zrušenie procesu privatizácie z dôvodu ich strategického významu pre štát.¹⁰⁶

V roku 2007 sa vláda usilovala hlavne o revíziu predchádzajúcich reforiem a ich horlivý postoj pri zavádzaní vlastných reforiem postupne opadol. Najvýraznejším príkladom bola plánovaná novelizácia Zákonníka práce. Aj v prípade tejto vládnej koalície sa vládnuce strany snažili kumulovať politickú moc a oslabovať postavenie opozície, čo sa prejavilo pri neustálom odmietaní opozičných návrhov pri prijímaní legislatívy a využívaní väčšinového postavenia. To

103 Vláda schválila programové vyhlásenie. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2829267/vlada-schvalila-programove-vyhlasenie.html#axzz4gQc7wmnb>

104 BÚTORA, Martin a Zora BÚTOROVÁ. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 65. Štúdie a názory. ISBN 978-80-89345-29-8.

105 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2009: súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 2010*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2010, s. 9. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-23-6.

106 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007, s. 21-45.

viedlo k viacerým stretom medzi opozíciou a koalíciou, ale napriek tomu bolo prijatých niekoľko právnych noriem, medzi ktoré patrili novela Zákonníka práce, sociálneho poistenia, zákona o zdravotnom poistení a vysokých školách. Významným krokom vládnej koalície bol vstup do Schengenského priestoru, čím došlo k zrušeniu hraničných kontrol. V súvislosti s očakávaným prijatím eura v roku 2009 začala vládna koalícia podnikať potrebné opatrenia. Priaznivý ekonomický vývoj im umožňoval naplňovať priority programového vyhlásenia a nenútil ich prijímať zásadné opatrenia.¹⁰⁷

Stabilný politický vývoj potvrdil sám predseda vlády, Róbert Fico, a poukázal na fakt, že prítomnosť SNS vo vláde neskomplikovala problematiku národnostných menšín a za pozitívne považoval vyhnutie sa stagnácií ekonomiky.¹⁰⁸

Dôležitou udalosťou pre vnútropolitický vývoj, ale aj postavenie Slovenskej republiky v EÚ bolo schválenie Lisabonskej zmluvy, ktorá bola prijatá v roku 2008 s určitým zdržaním kvôli obštrukciám zo strany opozície, ktoré neboli ochotné schválenie zmluvy podporiť, pokiaľ nedôjde k prepracovaniu tlačového zákona.¹⁰⁹

Kľúčovou témou sa v tomto období stala otázka energetiky. Vláda sa zaviazala bojovať proti energetickým monopolom so zámerom znížiť ceny pre verejnosť. Premiér sa taktiež snažil presvedčiť verejnosť, že existencia druhého piliera je nevýhodná a vláda prijala legislatívne návrhy v rámci dôchodkového piliera.¹¹⁰

Smerovanie zahraničnej politiky nebolo nijakým spôsobom v danom období výrazné. Upustilo sa od aktivít v komplikovaných témach a vláda Róberta Fica sústredila svoju pozornosť predovšetkým na domácu politiku, členstvo v EÚ a prehlbovanie integrácie, čoho príkladom je napríklad prijatie eura.¹¹¹

Rok 2009 priniesol niekoľko významných udalostí, medzi ktoré patrili voľby prezidenta republiky, v ktorých vyhral opäť Ivan Gašparovič, voľby do Európskeho parlamentu a voľby do samosprávnych orgánov vyšších územných celkov. Účasť vo voľbách do EP a VÚC bola pomerne

107 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2007: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2008, s. 18-19. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-01-4.

108 SME. [Fico si stále stojí za sociálnym štátom](https://domov.sme.sk/c/3471612/fico-si-stale-stoji-za-socialnym-statom.html#axzz4gQc7wmnb). In: *SME*. [online]. 2007 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/3471612/fico-si-stale-stoji-za-socialnym-statom.html#axzz4gQc7wmnb>

109 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2008: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009, s. 25-26. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-15-1.

110 Tamtiež, s. 56-57.

111 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2007: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2008, s. 279. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-01-4.

nízka, čo indikovalo nízku participáciu občanov na procese vytvárania politickej reprezentácie.¹¹²

Veľkým problémom v danom období bolo niekoľko korupčných káuz dotýkajúcich sa najmä pochybného prerozdeľovania finančných prostriedkov z verejných zdrojov, ktorých výsledkom bolo odvolanie ministrov z vlády. Prekvapujúcim faktom ostáva, že ani v jednom prípade nekonal predseda vlády z vlastnej iniciatívy, ale naopak bol k tomu donútený na základe silného tlaku médií a verejnosti.¹¹³

Keďže vláda naplnila potrebné kroky, bol možný prechod na euro, ktorý sa uskutočnil v roku 2009. SNS však považovala prijatie eura za príliš rýchle vzhľadom na recesiu ekonomiky v USA.

Negatívny dopad na celkový dojem pôsobenia vládnej koalície za 4 roky mala ekonomická kríza, ktorá vytvorila obraz o nesprávnom smerovaní Slovenska. Zaznamenaný bol aj pokles dôvery k politickým inštitúciám. Na konci vládneho obdobia sa nedá povedať, že by vládna koalícia zaviedla nejaké razantné zmeny vo verejnej správe, aj keď ich na začiatku obdobia avizovala. Ďalší veľký plán, ktorý mal priniesť zmeny v počte úradov, bol taktiež neúspešný.¹¹⁴

4.4 Pôsobenie SNS vo vláde

SNS nemožno označiť ako anti-systémovú stranu, aj keď vulgárna rétorika jej predsedu, Jána Slota, by sa mohla zdať ako dostačujúci dôvod. Napriek tomu, že strana bola ochotná postupovať na základe demokratických pravidiel, vznikali v spoločnosti určité obavy kvôli nacionalistickým a rasistickým výrokom.¹¹⁵

Medzi ciele strany bolo stanovené najmä dobudovanie diaľnic, zachovanie potravinovej a energetickej samostatnosti, odstránenie veľkých rozdielov medzi regiónmi, podpora rodiny a zvýšenie pôrodnosti a aj nižšiu daň na vybrané komodity.¹¹⁶

112 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2009: súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 2010*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2010, s. 106. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-23-6.

113 Tamtiež, s. 19.

114 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2009: súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 2010*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2010, s. 224-248. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-23-6.

115 MESEŽNIKOV, Grigorij, Oľga GYÁRFÁŠOVÁ, Miroslav KOLLÁR a Martin BÚTORA. *Slovenské voľby '06: výsledky, príčiny, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006, s. 39. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-90-3.

116 SME. Profily kandidujúcich politických strán, SMER, HZDS, SDKÚ, KDH, SMK, SNS, SF, KSS. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2767492/profily-kandidujucich-politickych-stransmerhzds-sdkukdhsmksnssfks.html#axzz4gQc7wmnb>

Na rokovaníach o programovom vyhlásení nepožadovali predstavitelia SNS presadenie vlastných bodov a nemali námietky voči programovým bodom Smeru-SD. Strana sa plne hlásila k programovému vyhláseniu vlády, pričom sama bola založená na 3 princípoch, a to národnom, kresťanskom a sociálnom. Sociálny princíp bol novým prvkom, ktorý sa objavil v súvislosti so spoluprácou so stranou Smer-SD.¹¹⁷ Dokonca sa strana vzdala nároku na participáciu Slotu vo vládnom kabinete. Prítomnosť SNS v koalícii bola vnímaná verejnosťou, ale aj zahraničím, ako riskantná, pretože existovala hrozba, že strana negatívne ovplyvní politiku voči národnostným menšinám a prispeje to k ďalšiemu zhoršeniu slovensko-maďarských vzťahov. SNS nakoniec získala ministerstvo školstva, životného prostredia a výstavby a regionálneho rozvoja, aj keď nároky predsedu strany siahali vyššie.¹¹⁸

Participácia SNS vo vládnej koalícii bola v tomto období charakteristická najmä konfliktnosťou strany v určitých oblastiach a vulgarizáciou zo strany jej predstaviťa a niektorých členov. Podieľajúc sa na budovaní sociálneho štátu, strana apelovala najmä na sociálne kategórie a naďalej kládla nadmerný dôraz na etatizmus. V spolupráci s ostatnými koalíčnymi partnermi existovala ochota prispôbiť sa a udržať fungovanie vládnej koalície.¹¹⁹

Účasť SNS vo vláde, spolu s rozširovaním nacionalistických postojov v spoločnosti, predstavovala problém vzhľadom na jej vyhradený postoj voči občanom maďarskej národnosti. Vo volebnom období 2006-2010 došlo k značnému zhoršeniu slovensko-maďarských vzťahov, pretože vnútropolitický vývoj zasahoval aj do vonkajších vzťahov. Výsledkom bol nárast napätia na južnom Slovensku. Situáciu vyostrovali aj početné verbálne a fyzické útoky, za ktorými stála etnická motivácia. Nemožno však vinu za daný politický vývin zhodiť len na SNS a jej predsedu, pretože to bol výsledok aj Ficovej politiky. Ohradzoval sa faktom, že on je zodpovedný za činnosť vlády, nie za akty jednotlivých vládnych predstaviťov, ale v skutočnosti jeho reakcie na vyhrotenú situáciu boli zahmlené, respektíve oneskorené.¹²⁰

Aj pod tlakom Smeru-SD sa rozhodla SNS čiastočne zmeniť svoj profil a neprejavovať sa ako radikálne-nacionalistická strana. Súčasťou potvrdenia tejto snahy bolo prehlásenie SNS o dodržiavaní a podpore ľudských práv, ktoré podpísal Ján Slota. Podľa vyhlásenia sa strana

117 SLOTA, Ján. Politické vyhlásenie SNS k dodržiavaniu a podpore ľudských práv v SR. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2938994/politicke-vyhlasenie-sns-k-dodrziavaniu-a-podpore-ludskych-prav-v-sr.html#axzz4gQc7wmnb>

118 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007, s. 75-76.

119 BÚTORA, Martin a Zora BÚTOROVÁ. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 73. Štúdie a názory. ISBN 978-80-89345-29-8.

120 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007, s. 50-51.

dištancovala od rôznych typoch neznášanlivosti v Európe s rešpektom pre ľudské práva a historické tradície národov. Paradoxne, sám Slota vyhlásil, že SNS ako strana sa vyhradzuje voči „akejkoľvek forme verbálnych útokov na česť a dôstojnosť občanov Slovenska, ktorá patria k niektorej z menších.“¹²¹

V oblasti zahraničnej politiky nebola zaznamenaná nadmerná angažovanosť SNS. Výnimkou bol jej razantný postoj proti nezávislosti Kosova. Ján Slota zastával názor, že pre efektívnejší výkon ekonomiky by bolo výhodnejšie obchodné partnerstvo na východe, predovšetkým teda s Ruskom, keďže na západe môže ekonomika stagnovať v dôsledku preplneného trhu.¹²²

V roku 2007 bol naplnený prvý bod z volebného programu SNS. Národná rada prijala zákon o opatreniach týkajúcich sa výstavby diaľnic, ktorého podstata spočívala v zrýchlenom procese budovania diaľnic. Zmena spočívala v jednoduchšom vyvlastňovaní stavebných pozemkov. Ďalší z cieľov SNS zdieľal aj predseda Smeru, ktorý zaradil k jednej z priorít vlády, a tým bolo obnovenie energetickej sebestačnosti Slovenska.¹²³

Zmena nastala aj v oblasti sociálnej politiky, konkrétne v podpore rodiny, ktorá bola jednou z problematik, ktorou sa SNS zaoberala. Bol prijatý návrh, ktorým sa zvýšil príspevok na dieťa a motiváciou na zvýšenie pôrodnosti bolo zavedenie príspevku pri narodení prvého dieťaťa.¹²⁴

Strana predložila niekoľko návrhov, ktoré však z hľadiska realizovania, boli neuskutočniteľné. Pragmatickejšia bola spolupráca s ĽS-HZDS v oblasti zmierňovania niektorých návrhov Smeru-SD, ako v prípade blokovania návrhu jednej zdravotnej poisťovne. Problém však nastal pri spravovaní rezortov, za ktoré SNS niesla zodpovednosť. Vzniknuté ťažkosti pripisovala dopadom predchádzajúcej vlády, byrokracií EÚ, ale osobnú zodpovednosť ministrov predseda SNS razantne odmietal.¹²⁵

Netrvalo dlho a SNS sa zaplietla do ďalšej nepříjemnej kauzy. Tentokrát kauza súvisela s falšovaním podpisov. Podľa denníku Sme predseda poslaneckého klubu, Rafael Rafaj, sfalšoval na prezenčnej listine niekoľkokrát podpis predsedu SNS, Jána Slotu, ktorý sa však v danom čase na

121 SLOTA, Ján. Politické vyhlásenie SNS k dodržiavaniu a podpore ľudských práv v SR. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2938994/politicke-vyhlasenie-sns-k-dodrziavaniu-a-podpore-ludskych-prav-v-sr.html#axzz4gQc7wmnb>

122 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007, s. 78.

123 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2007: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2008, s. 22. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-01-4.

124 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2007: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2008, s. 509. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-01-4.

125 Tamtiež, s. 83

parlamentnom rokovaní nenachádzal. Rafaj sa odmietol podrobnejšie k incidentu vyjadriť.¹²⁶

Predseda parlamentu nevyvodil žiadne disciplinárne dôsledky voči obom poslancom. Na žiadosť pléna sa vyjadril Paška k celej kauze, pričom sa ju snažil bagatelizovať poukázaním na skutočnosť, že aj opoziční poslanci sa navzájom podpisujú. Žiadne trestnoprávne konanie nebolo v danej veci začaté a pokusy o vyšetrovanie kauzy boli márne.¹²⁷

Po ukončení tejto kauzy považoval Fico politický vývoj za stabilný a opísal vzťahy medzi koalíčnymi stranami ako veľmi dobré. Nepredpokladal, že by do roku 2010 mohli vzniknúť spory, ktoré by viedli k predčasným voľbám, pretože strany sa vedľa seba dohodnúť a predsedovia koalíčných strán sú skúsení politici.¹²⁸

Onedlho sa objavila ďalšia kauza súvisiaca s SNS, kedy Fico požadoval, aby bol odvolaný minister životného prostredia, Jaroslav Izák, ktorého nominovala SNS. Dôvodom bolo údajné nelegálne zaobchádzanie s dotáciami z Environmentálneho fondu, ktoré mali byť pridelené osobám prepojených na vládnu koalíciu, hlavne s SNS, s následným použitím dotácií na súkromné účely. Strana nemala inú možnosť iba návrh akceptovať a navrhla iného nominanta.¹²⁹

Oveľa závažnejšou kauzou však bol netransparentný nástenkový tender na Ministerstve výstavby a regionálneho rozvoja. Strana SNS dosadila na post ministra, Mariána Janouška, ktorý niesol zodpovednosť za to, že tender z eurofondov vyhrali firmy blízke SNS a škandalóznou bola skutočnosť, že vo Vestníku verejného obstarávania nebola o tejto súťaži ani zmienka. Predseda vlády odmietol na začiatku kauzy odvolať ministra z jeho funkcie, aj preto, aby nedošlo k zhoršeniu vzťahov medzi SNS a Smer-SD a ani neprijal vo veci zásadné opatrenie.¹³⁰ Na základe podnetu zo strany EÚ a ďalších kontrolných orgánov, ktoré odhalili porušenie zákona, bol minister odvolaný. Premiér nevyvodil politickú zodpovednosť strane SNS a predsedovi ako celku a SNS si dosadila na miesto svojho nominanta, Igora Štefanova.¹³¹

126 TÓDOVÁ, Monika. Rafaj falšuje Slotov podpis. In: *SME*. [online]. 2008 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.sme.sk/c/3880876/rafaj-falsuje-slotov-podpis.html>

127 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2008: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009, s. 28-29. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-15-1.

128 SME. Fico: Vzťahy v koalícii sú veľmi dobré. In: *SME*. [online]. 2008 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://korzar.sme.sk/c/4417754/fico-vztahy-v-koalicii-su-velmi-dobre.html>

129 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2008: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009, s. 44-45. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-15-1.

130 RUTTKAYOVÁ, Martina. Janušek mal padnúť. Fico konať nemohol. In: *HNonline*. [online]. 2009 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/251086-janusek-mal-padnut-fico-konat-nemohol>

131 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2009: súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 2010*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2010, s. 46. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-23-6.

Napriek tvrdeniu Fica o bezkonfliktných vzťahoch medzi koalíčnými partnermi sa objavili viaceré spory medzi jednotlivými stranami navzájom. Prekvapivo, SNS sa dostala do sporu so stranou Smer kvôli kompetenciám ohľadom čerpania prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. Ďalší problém predstavoval konflikt ohľadom zrušenia Ústavu pamäti národa, pretože zverejnil delikátne informácie ohľadom Jána Slotu. Najväčší konflikt vyvolala novela školského zákona dotýkajúca sa národnostných menšín. SNS odmietla podporiť túto novelu a uviedla, že ak Smer bude hlasovať kladne, bude to znamenať narušenie koalíčnej dohody. Smer sa dokázal obrániť v tejto situácii a ako výhovorku použil skutočnosť, že táto novela nie je súčasťou programového vyhlásenia vlády.¹³²

Aj rok 2009 sa niesol v duchu podozrivých káuz. Tentokrát došlo k pochybným činnostiam na Ministerstve životného prostredia SR, na ktoré kriticky reagovala nielen opozícia, ale aj médiá a verejnosť. Dôsledkom týchto problémov bolo odvolanie viacerých ministrov za stranu SNS. Podľa Fica bola dôvodom nespôsobilosť nominantov SNS vysporiadať sa s rozhodovacími procesmi na ministerstve. Predseda vlády sa rozhodol SNS zobrať ministerstvo, aj keď to znamenalo porušenie zmluvy a dôvod pre opustenie koalície. Odchod SNS však Smer nepovažoval za pravdepodobný, pretože predčasným voľbám by nebola vyjadrená podpora a menšinové vládnutie neprichádzalo do úvahy. Táto skutočnosť sa potvrdila a SNS ostala súčasťou koalície do riadnych parlamentných volieb.¹³³

Hodnotenie pôsobenia volebnej koalície nebolo také priaznivé, ako sa na začiatku očakávalo. Úspešnosť naplňovania programového vyhlásenia nebola vysoká, či už z byrokratických dôvodov alebo nevôle niektorých politických subjektov. Nedostatočná politická angažovanosť a nepragmatický prístup sa prejavili napríklad v oblasti regionálneho rozvoja, ktorý patril medzi jednu z priorít strany SNS. Chybou vládnej koalície bolo zmäkčenie pravidiel pre nových investorov, nepodporovanie nových projektov s dlhodobejšou perspektívou pôsobenia a neprijatie opatrení pre udržanie investorov v problémových regiónoch. Perspektíva zrýchlenia výstavby diaľnic, ktorú avizovala aj SNS v predvolebnom programe, nedospela úspešne do želaného konca. Projekty na kvalitnejšie spojenie medzi regiónmi ostali iba v prípravnej fáze. Plánované znižovanie regionálnych rozdielov zo strany SNS sa nepodarilo a miera rozdielov ostala pomerne vysoká.¹³⁴

132 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2008: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009, s. 42-43. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-15-1.

133 TÓDOVÁ, Monika. Fico zobrať Slotovi ministerstvo. In: *HNonline*. [online]. 2009 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/4981783/fico-zobral-slotovi-ministerstvo.html>

134 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2009: súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 2010*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2010, s. 402-404. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-23-6.

5 Náhly pokles voličskej podpory

5.1 Výsledky volieb 2010

Volebný program SNS v parlamentných voľbách sa len minimálne odlišoval od programu z roku 2006. V centre naďalej stála národná identita a národné záujmy, aj keď väčšia pozornosť bola venovaná menšinám. Opäť bol kladený dôraz na maďarskú problematiku s cieľom spraviť z Maďarov nepriateľov, ktorí ohrozujú Slovensko. Tentokrát však predstavovala maďarská menšina hrozbu v podobe snahy o rozbitie južného Slovenska, kde žila prevažná časť maďarskej menšiny. Program bol však založený na národných hodnotách a ochrane kultúry.¹³⁵ SNS navrhla viaceré zmeny v oblasti verejnej správy, ktoré sa mali dotýkať územnosprávneho členenia, a teda zníženiu počtu okresov. Ďalšou navrhovanou zmenou bolo zavedenie kombinovaného volebného systému, ktorý mal byť použitý vo voľbách do miestnych zastupiteľstiev.¹³⁶

Parlamentné voľby sa konali 12. 6. 2010. Víťaznou stranou sa stala strana Smer-SD s 34,8%. Strana SNS sa dostala do parlamentu s veľmi tesným výsledkom, a to 5,1% (príloha č. 10). Novú vládu vytvorili strany SDKÚ-DS, SaS, KDH a Most-Híd. Koalícia v tomto zložení kritizovala predchádzajúcu vládu na čele s Robertom Ficom a chcela nadviazať na reformnú politiku Dzurindu v rokoch 2002-2006. Toto spolu s konfliktným charakterom strany Smer-SD a povahou jej predsedu, Roberta Fica, patrilo k dôvodom, prečo ostatné strany odmietli komunikovať o vytvorení spoločnej koalície.¹³⁷

Začiatok volebného obdobia sprevádzali neustále konflikty medzi koalíciou a opozíciou. V tomto prípade nešlo o snahu koalície o koncentrovanie politickej moci, ale konflikty vyvolávala opozícia, predovšetkým najsilnejšia strana Smer-SD. V prípade SNS odmietli strany, ktoré získali pomerne vysoký počet mandátov s ňou vyjednávať hlavne pre jej nízky volebný potenciál.¹³⁸

Porážku SNS vo voľbách opísal predseda slovami: „Prehra pre Slovensko, prehra slovenského národa.“ Slota sa obával situácie, kedy by bola maďarská strana súčasťou vládnej koalície, pretože by podľa neho južné Slovensko určite získalo politickú autonómiu.¹³⁹

135 ČERNOCH, Filip. *Political parties and nationalism in Visegrad countries*. 1st ed. Brno: International Institute of Political Science of Masaryk University, 2011, s. 188. Monographs series. ISBN 978-80-210-5658-9.

136 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2010: správa o stave spoločnosti a demokracie a o trendoch na rok 2011*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 58. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-32-8.

137 BÚTORA, Martin a Zora BÚTOROVÁ. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 7. Štúdie a názory. ISBN 978-80-89345-29-8.

138 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2010: správa o stave spoločnosti a demokracie a o trendoch na rok 2011*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 16-17. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-32-8.

139 WEBNOVINY. Voľby sú prehra pre SNS, myslí si Slota. In: *WebNoviny*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://www.webnoviny.sk/slovensko/volby-su-prehra-pre-sns-mysli-si-slo/159566-clanok.html?>

Medzi priority novej vlády patrilo, okrem iného , udržanie verejných financií, dôraz na reformy v sociálnej oblasti, boj proti korupcii, ktorú pripisovali predchádzajúcej vlády a riešili to viacerými trestnými oznámeniami alebo vyššia miera transparentnosti a kontrola procesu pri prerozdeľovaní verejných zdrojov.¹⁴⁰ Vysokú mieru korupcie potvrdil aj vtedajší Minister financií, Ivan Mikloš. Uviedol, že predchádzajúca vláda zanechala minimum peňazí v štátnom rozpočte, nezaplatené faktúry, obrovský dlh, a to aj napriek tomu, že pri prevzatí moci mala dostatok financií a ekonomika na začiatku volebného obdobia rástla. Podľa ministra by pokračovanie vládnej koalície znamenalo katastrofu pre Slovensko, ktorá by sa prejavila v deficite verejných financií a kopírovalo by to grécky prípad.¹⁴¹

SNS vo vláde dlho nezotrvala, pretože na základe vývoja situácie došlo k predčasným voľbám. Od polovice roka 2011 sa vliekol koaličný spor v súvislosti s otázkou hlasovania o eurovale. Voči prijatiu bojovala strana SaS, ktorá sa tým vyhradzovala voči koaličným partnerom. Koncom roka 2011 hlasovala Národná rada SR o návrhu vlády na vyslovenie súhlasu ohľadom záležitosti dotýkajúceho sa eurovalu. Predsedkyňa vlády, Iveta Radičová, spojila s hlasovaním návrh o vyslovení dôvery vláde, pretože strana SaS odmietla spraviť akékoľvek ústupky. Oba návrhy nezískali dostatočný počet hlasov, čo znamenalo, že došlo k pádu vlády.¹⁴² Vládna kríza vyvolala problém spôsobu vládnutia po vyslovení nedôvery. Nakoniec bola schválená ústavná novela, na základe ktorej mohol prezident umožniť odvolanej vláde viesť parlament do predčasných volieb.¹⁴³

5.2 Príčiny poklesu voličských hlasov

V spoločnosti panovala značná nespokojnosť s predchádzajúcou vládnu koalíciou. Voľby však neodrážali negatívne postoje v spoločnosti, pretože SMER-SD posilnila svoj volebný potenciál a na nespokojnosť s vládou doplatili bývalí koaliční partneri, SNS a ĽS-HZDS. Smer-SD sa

[from=suggested_articles](#)

140 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2010: správa o stave spoločnosti a demokracie a o trendoch na rok 2011*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 45-47. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-32-8.

141 WEBNOVINY. Mikloš: Fico dal súčasnej vláde vybrakovanú špajzu. In: *WebNoviny*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://www.webnoviny.sk/politika/miklos-fico-dal-sucasnej-vlade-vybr/194422-clanok.html>

142 KRIVÝ, Vladimír. *Slovenské voľby '12*. Sociologický ústav SAV: MERKURY spol., 2012, s. 19-20. ISBN 978-80-85544-76-3.

143 SME. Prezident nenašiel riešenie vládnej krízy, Sulík žiada odvolanie vlády. In: *SME*. [online]. 2011 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6101185/prezident-nenasiel-riesenie-vladnej-krizy-sulik-ziada-odvolanie-vlady.html>

vyprofiloval tak, ako to takmer nikto nečakal, a to do podoby nacionalisticko-štátnej strany. Keďže mala podobný charakter a presadzovala hodnoty blízke menším stranám, ku ktorým patrila aj SNS, došlo k odlivu voličov od týchto strán smerom k SMER-u.¹⁴⁴

Presun voličských hlasov strane Smer možno potvrdiť aj na základe tabuľky, z ktorej jasne vyplýva, že oproti minulým voľbám došlo k nárastu podpory, a to najmä v Trenčianskom a Žilinskom kraji, ktoré tvoria kľúčovú časť voličskej základne strany SNS. Čiže Smer získal silnú podporu v oblastiach, kde dominovala SNS, a to predovšetkým na stredozápade Slovenska. Taktiež značná časť dedinských voličov, ktorá predtým volila SNS, odovzdala vo voľbách 2006 a 2010 svoj hlas Smeru (príloha č. 12). V parlamentných voľbách v roku 2010 získala strana Smer silnú podporu prevažne zo severovýchodných okresov, a to Kysúc, Považia alebo Detvy. Najväčší nárast z jednotlivých okresov bol zaznamenaný v Bytči, Kysuckom Novom Meste, Považskej Bystrici, Čadci, Ilave, Púchove, pričom podstatná časť voličskej základne SNS pochádzala z týchto okresov (príloha č. 13). Z toho vyplýva, že pribúdajúcou podporu Smeru v týchto oblastiach, dochádzalo k prelivu hlasov a podpora SNS čiastočne poklesla.¹⁴⁵

SNS prevažne disponovala pevnou voličskou základňou namiesto ad hoc voličov, čo nemožno povedať o niektorých iných politických subjektoch, ako napríklad SaS. Na otázku či voliči uvažujú o inej voľbe, dosiahli odpovede prívržencov strany SNS najnižší počet pozitívnych odpovedí. Aj táto skutočnosť napomohla strane k tomu, aby sa dostala do parlamentu. Druhou voľbou voličov by bol Smer-SD, takže tu možno identifikovať jasný presun hlasov. Ako podotýka Godársky: „Smer-SD urobil všetko pre to, aby na svoju stranu pritiahol aj voličov SNS.“ (príloha č. 11)

Dôvodom poklesu hlasov oproti roku 2006 bol nielen odchod voličov k Smeru, ale aj k novej SaS (16%) a časť radikálnych prívržencov SNS volilo Ľudovú stranu-Naše Slovensko.¹⁴⁶

Za značný pokles hlasov strany niesol zodpovednosť nielen odchod voličov k inej strane, ale aj prezentácia SNS spolu s jej predsedom navonok. Slotov vulgárny a agresívny spôsob prejavu, útočenie na opozíciu a určité sociálne skupiny obyvateľstva spolu s jeho profiláciou, ako politika, ktorého získanie majetku bolo pochybné, malo za následok nízky počet odovzdaných hlasov vo voľbách. Strana prišla o priazeň voličov aj kvôli viacerým korupčným aféram, ktoré sa priamo spájali s členmi alebo nominantmi SNS.¹⁴⁷

144 BÚTORA, Martin a Zora BÚTOROVÁ. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 16-20. Štúdie a názory. ISBN 978-80-89345-29-8.

145 Tamtiež, s. 114

146 BÚTORA, Martin a Zora BÚTOROVÁ. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 173. Štúdie a názory. ISBN 978-80-89345-29-8.

147 Tamtiež, s. 70

V konečnom dôsledku neboli zodpovedné za pokles hlasov pre SNS len korupčné aféry, ale aj fluktuácia voličov ku strane Smer kvôli prebratí nacionalistických tém, ktoré prezentovali umiernenějšíe a väčšia kompetencia riešiť sociálne problémy.¹⁴⁸

SNS po voľbách nezmenila svoje hodnoty ani ideový charakter a naďalej sa prezentovala ako radikálno-nacionalistická strana. Neúspech vo voľbách bol impulzom pre podpredsedníčku strany o začatie neúspešnej snahy získať post predsedkyne SNS.¹⁴⁹

Ako súčasť opozície sa SNS angažovala opätovne v oblasti maďarskej problematiky a vládnej koalícií vyčítala príliš ústretový postoj k Maďarsku. Cieľom tohto kroku bola mobilizácia voličov a snaha o zachovanie tých, ktorí SNS volili kvôli zastaveniu národných postojov. Čo sa týkalo legislatívnych návrhov vládnej koalície, tie strana permanentne odmietala a zároveň kritizovala činnosť koalície.¹⁵⁰

5.3 Predseda SNS Ján Slota

Ján Slota bol predsedom SNS trinásť rokov. Je považovaný za veľmi kontroverznú osobu, a to najmä v súvislosti s jeho rečovými prejavmi a vulgárnosťou, ktorú sa neostýchal použiť ani v parlamente.

V roku 1994 došlo k vnútrostraníckym konfliktom v rámci SNS, ktoré vyústili do zmeny predsedu strany. Ľudovít Černák sa pokúsil zaviesť určité demokratické zmeny vzhľadom na nízky počet získaných hlasov v parlamentných voľbách v roku 1992. S daným krokom však nesúhlasilo radikálne nacionalistické krídlo, na čele ktorého stál Ján Slota. V rámci sporu vyhralo a Slota sa stal predsedom. Po parlamentných voľbách došlo na základe rozhodnutia Slotu k zmene agendy a identity strany, ktorá bola po novom založená predovšetkým anti-maďarsky. Slota navyše súhlasil s vytvorením koalície s HZDS, čím nepriamo podporil ich nedemokratické praktiky a snahu o sústredenie moci v ich rukách.¹⁵¹

Nacionalistická konfliktná línia sa prejavila najmä za jeho predsedovania. Nespočetne mnohokrát mal nevhodné poznámky voči maďarskému národu. Jedna z najznámejších je označenie

148 GYARFÁŠOVÁ, Olga. Slovenské parlamentné voľby 2010: nacionálna agenda na ústupe? *Central European Political Studies Review* [online]. 2011, 1(8) [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=432>

149 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2010: správa o stave spoločnosti a demokracie a o trendoch na rok 2011*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 71. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-32-8.

150 Tamtiež, s. 74-75.

151 HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 222. ISBN 978-80-247-3192-6.

Maďarov za nešťastie pre Európu alebo vrahov.¹⁵² V predvolebnej kampani v roku 1998 sa prejavil radikálny nacionalizmus strany v hesle na bilbordoch, ktoré znelo „Voľme Slovensko bez parazitov“, čiže strana si neželala prítomnosť Maďarov. V roku 1999 na stretnutí priaznivcov SNS a HZDS v podnapitom stave dokonca vyzval občanov k tankovému útoku na Budapešť.¹⁵³

Ján Slota, ako predseda SNS, bol do značnej miery zodpovedný za to, že sa SNS rozpadla, a to kvôli jeho sporom s vedením a taktiež rôznym názorom na prezentáciu strany. Slotovi bola prisudzovaná vina za rozpad z viacerých strán, a to predovšetkým kvôli jeho vulgárnosti, alkoholizmu a nízkej úrovne politickej kultúry a vystupovania. Podpredsedníčka SNS, Anna Malíková, označila Slotove správanie za škandalózne a jeho prítomnosť v strane za škodlivú.¹⁵⁴

Na opätovné získanie väčšej podpory Slota kandidoval v prezidentských voľbách, ktoré skončili pre jeho osobu fiaskom. Anna Malíková sa rozhodla zvolať snem, na ktorom mala byť vyriešená otázka predsedu strany. Slota sa obával, že príde o svoj mandát na základe čoho podkopával snahy o vyhlásenie snemu, čo však nezabránilo jeho zvolaniu, pretože Malíková disponovala relatívne silnou podporou v okresných štruktúrach, o ktorú však počas hlasovania prišla. Samotné Slotove obštrukčné správanie potvrdilo jeho neúnosnosť a dôveryhodnosť jeho prítomnosti v strane. Taktiež si mnohí uvedomili, že je potrebné zmeniť prezentáciu SNS navonok. Na sneme prišiel Slota o dôveru, stratil mandát a novou podpredsedníčkou strany sa stala Anna Malíková.¹⁵⁵

Práve kvôli zmieneným faktom bolo Slotovi pozastavené členstvo v strane na základe čoho odišiel zo strany aj s jeho prívržencami a založil Pravú slovenskú národnú stranu. Hoci Slota spôsobil rozpad SNS na SNS a PSNS, pred voľbami 2002 sa snažil o zjednotenie v rámci rokovaní o spoločnom postupe vo voľbách, lebo si uvedomil, že obe strany budú mať separátne menšiu šancu na úspech, ale neuspel vzhľadom na nemožnosť dosiahnutia kompromisu ohľadom kandidátnej listiny.¹⁵⁶

Po voľbách v roku 2002 došlo k náročnému zjednoteniu strany, na ktorom sa podieľal Ján

152 KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s. 221. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.

153 HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 223. ISBN 978-80-247-3192-6.

154 STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vydání první. Praha: Portál, 2005, s. 468. ISBN 80-7367-038-0.

155 RYBÁŘ, Marek. *Politické strany ako organizácie: prípady ze Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, s. 116. ISBN 80-223-1985-6.

156 BATES-MELIŠOVÁ, Zuzana, Miroslav KOLLÁR a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2002: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Kniha I, Vnútna a zahraničná politika. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2002, s. 94-100. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-40-7.

Slota a znova sa stal predsedom strany. Opätovné spojenie strany pomohlo k tomu, aby SNS získala dostatočný počet hlasov na vstup do parlamentu. SNS sa stala súčasťou koalície spolu so Smerom, a to aj vďaka Slotovi, ktorý bol ochotný sa podriaďiť a neprezentoval príliš veľké nároky.¹⁵⁷

Slota sa v rámci politickej scény angažoval predovšetkým v problematike maďarsko-slovenskej otázky. Neustále dochádzalo k stretom medzi predsedom SNS a maďarskými vládnymi predstaviteľmi. Okrem toho kritizoval postoje predsedu SMK, Béla Bugára, pretože sa podľa neho oddialil od oficiálnej línie zahraničnej politiky.¹⁵⁸

Slotovi sa úspešne podarilo do viesť SNS v parlamentných voľbách v roku 2006 do parlamentu, pričom ešte pred voľbami vyhlásil, že sa chce stať súčasťou vládnej koalície a očakáva zisk okolo 12% voličských hlasov, pričom ako súčasť koalície by chcel mať pod kontrolou silové rezorty zahŕňajúc ministerstvo vnútra a školstva. Slotu však rázne odmietol spoluprácu s SMK a KSS.

V predvolebnej kampani chcel pôsobiť ako „rozhodný“ politik, ktorý háji záujmy Slovákov a bude ich chrániť pred historickým nepriateľom. Jeho nevhodné správanie, ktoré viedlo k rozdeleniu SNS mu neprinieslo poučenie, pretože opätovne atakoval nemiestnymi komentármi iné národnosti.¹⁵⁹

V období 2006-2010 bolo príznačné pre SNS a Jána Slotu niekoľko káuz, ktoré sa týkali najmä klientelizmu a druhou oblasťou bola maďarská otázka. V súvislosti s nejasným spôsobom zaobchádzania s financiami vyvstala kauza ohľadom samotného Slotu. Existoval výrazný nepomer medzi jeho oficiálnymi daňovými príjmami a tým, čo v skutočnosti vlastnil alebo používal pre vlastné potreby. Slotu opísal celú kauzu okolo jeho majetku ako šírenie dezinformácií a konkrétnejšie sa odmietol vyjadriť.¹⁶⁰

Po rokovaní predsedníctva strany Slotu vyhlásil, že bude mať záujem kandidovať v roku 2009 do Európskeho parlamentu. Sám predseda na možný vstup do EP reagoval nasledovne: „Keby som bol náhodou zvolený do europarlamentu, tak to by ste videli, jak by sa tam začalo žiť.“ Politológ, Miroslav Kusý, zhodnotil, že vstup Jána Slotu do parlamentu by znamenal koniec jeho pôsobenia na domácej scéne.¹⁶¹ Neskôr sa viac ku kandidatúre nevyjadril.

157 HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 223. ISBN 978-80-247-3192-6

158 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV, Martin BÚTORA a Jozef ANDACKÝ. *Slovensko 2005: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006, s. 255-256. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-84-9.

159 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007, s. 74-75.

160 FILIP, Peter a Marek VAGOVIČ. EXTRA- Slotu tají, z čoho platí luxus. In: *SME*. [online]. 2008 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://kosice.korzar.sme.sk/c/4408519/extra-slotu-taji-z-coho-plati-luxus.html>

161 BORČIN, Ján. Ján Slotu ide meniť Európu. In: *HNonline*. [online]. 2008 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z:

Vo volebnom období 2006-2010 sa Slotove meno spája predovšetkým s maďarskou problematikou. Nielenže jeho rétorika ohľadom tejto otázky bola vulgárna a hanlivá, podnikol aj kroky, aby došlo k eliminácii maďarskej kultúry na Slovensku. Navrhol, aby sa na viacerých miestach na Slovensku postavili dvojkríže, ktoré by symbolizovali slovenskú štátnosť. Okrem toho dehonestoval maďarský národný symbol, vtáka turula, ktorého označil za "maďarského papagája".¹⁶²

Neúspech SNS v parlamentných voľbách v roku 2010 znamenal aj porážku pre Slotu. Ten sa rozhodol, že sa vzdá svojej funkcie predsedu, ale vedenie strany nepodniklo v tejto záležitosti potrebné kroky. Vzhľadom na koniec funkčného obdobia Slotu sa konal snem, na ktorom mal byť zvolený nový predseda. Veľké šance boli pripisované podpredsedníčke Anne Belousovovej.¹⁶³ Síce sa Slota rozhodol vzdať svojej funkcie a nekandidovať ako osoba, nevylúčil možnosť, že by kandidoval, keby ho navrhol niekto iný. Za najpravdepodobnejšiu náhradu za seba považoval Annu Belosovovú. Ďalšie okolnosti odmietol komentovať s tým, že kľúčové sú výsledky snemu.¹⁶⁴ Anna Belousovová oficiálne oznámila, že bude kandidovať za predsedníčku strany, ale v žiadnom prípade nechcela dopustiť, aby to malo taký priebeh, ako keď sa strana prvýkrát rozdelila. Skutočnosť však bola iná a opäť vznikol konflikt medzi Slotom a Belousovovou v dôsledku súperenia. Belousovová uviedla, že v prípade prehry si určite nezaloží vlastnú stranu. Pred voľbami sa snažila odhovoriť Jána Slotu od kandidovania a ponúkla mu za vyjadrenie podpory miesto čestného predsedu, ktoré Slota údajne odmietol. Následne sa na tlačovej konferencii vyjadrila, že nesúhlasí s vedením a líniou smerovania SNS.¹⁶⁵

Na sneme v Žiline vyhral voľbu predsedu strany jednoznačne Ján Slota. Anna Belousovová voľby prehrala. Jej pozícia bola následne v strane značne oslabená.¹⁶⁶ Reakcia Belousovovej po prehre sa dala očakávať. Voľbu predsedu na sneme v Žiline označila ako frašku a nepovažovala ich za spravodlivé, aj preto, lebo mal byť údajne vyvíjaný nátlak na delegátov, čoho dôsledkom má byť

<http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/211999-jan-slota-ide-menit-europu>

162 SME. Slota chce stavať dvojkríže, aby sa nemusel pozerat' na "priblých turulov". In: *SME*. [online]. 2008 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/3668078/slota-chce-stavat-dvojkrize-aby-sa-nemusel-pozerat-na-priblych-turulov.html>

163 HNONLINE. Slotovi končí funkčné obdobie, SNS by mohla viesť Belousovová. In: *HNonline*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/334328-slotovi-konci-funkcne-obdobie-sns-by-mohla-viest-belousova>

164 SME. Slota: Kandidovať na predsedu nebudem, iná vec je, ak má navrhnúť. In: *SME*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/5491124/slota-kandidovat-na-predsedu-nebudem-ina-vec-je-ak-ma-navrhnu.html>

165 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2010: správa o stave spoločnosti a demokracie a o trendoch na rok 2011*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 71-72. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-32-8.

166 Tamtiež, s. 72

nedostatok demokracie v strane. V blízkej dobe však nezvažovala odchod zo strany ani založenie novej strany.¹⁶⁷ V apríli 2011 bola vylúčená zo strany a založila novú stranu.¹⁶⁸

167 NEJEDLÝ, Tomáš. Slotá vyhral a vypočul si: Pochováš SNS (video). In: *HNonline*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/380771-slotá-vyhral-a-vypocul-si-pochovas-sns-video>

168 HNONLINE. Slotá: Belousovová mala byť už dávno vyhodená zo strany. In: *HNonline*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/321203-slotá-belousovová-mala-byt-uz-davno-vyhodena-zo-strany>

6 Odchod do ústrania v rokoch 2012-2016

6.1 Neúspech vo voľbách

Volebný program strana nazvala Programové memorandum SNS, ktoré malo odkazovať na Memorandum slovenského národa spojeného s národnou identitou. Aj v tomto volebnom programe kládla SNS značný dôraz najmä na národ. V predvolebnej kampani bola pozornosť venovaná otázkam ako menšinová politika, ktorá sa už predtým objavila v programoch, hospodárstvo, financie, taktiež sociálna a zdravotná sféra a strana sa sústredila aj na tému Európskej únie, ktorá bola zanedbávaná, ale naďalej ostáva orientovaná anti-integračne.¹⁶⁹ Rozdiel v tejto predvolebnej kampani oproti minulej bol v tom, že Smer-SD sa prestal orientovať na témy, ktoré presadzovala SNS, vrátane nacionalistickej agendy alebo politiky národnostných menšín. Čiže SNS sa ešte horlivejšie angažovala v týchto oblastiach, keďže musela bojovať nielen voči Smeru, ale aj strane Národ a Spravodlivosť vedenej Belousovovou alebo radikálnej ĽSNS.¹⁷⁰

Narozdiel od Smer-SD, ktorý nespochybniteľne vyhral voľby s výsledkom 44, 41% a v predchádzajúcom volebnom období bol opozičnou stranou rovnako ako SNS, výsledok SNS bol pravým opakom. Strana nedokázala prekonať volebné kvórum a ostala pred bránami parlamentu s podielom voličských hlasov 4,55%.

K výraznému poklesu odovzdaných hlasov vo voľbách prispela veľkou mierou strana Smer-SD, ktorej agenda bola veľmi blízka k ideovej profilácii SNS a mala širokú podporu verejnosti. Ukázalo sa, že sympatizanti SNS častokrát vnímali pozitívne stranu Smer a jej predsedu, ale z opačnej strany boli tieto vzťahy chladné.¹⁷¹ Túto skutočnosť potvrdil aj prieskum agentúry Polis, ktorý sa zaoberal tým, ako sa menili preferencie jednotlivých strán a ako sa menila volatilita. Výsledok výskumu v prípade SNS potvrdil, že najviac hlasov im zobrala strana Smer-SD.¹⁷²

Na prieliv hlasov poukazuje aj skutočnosť, že vo voľbách 2012 medzi okresy s najvyššou volebnou účasťou patrili Tvrdošín, Bytča, Kysucké Nové Mesto alebo Žilina, čiže okresy prevažne z Oravy, Kysúc a horného Považia, ktoré sú tzv. baštami pre SNS. Napriek vysokej voličskej účasti však SNS nezískala priaznivý výsledok, pretože hlasy jej prevzala strana Smer-SD, ktorá vo všetkých krajoch, kde mala SNS najsilnejšiu voličskú základňu získala najväčší počet hlasov. Strana

169 KLUKNAVSKÁ, Alena. Krajne pravicové strany v parlamentných voľbách 2012 na Slovensku. *Rexter* [online]. 2012, (1), 1-35 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: http://www.rexter.cz/wp-content/uploads/rexter_1_0

170 KRIVÝ, Vladimír. *Slovenské voľby '12*. Sociologický ústav SAV: MERKURY spol., 2012, s. 151. ISBN 978-80-85544-76-3.

171 Tamtiež, s. 52.

172 BLAŠKO, Peter. Ako sa presúvali voliči od volieb? Sieť berie hlasy aj Smeru (+grafy). In: *HNonline*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/583268-ako-sa-presuvali-volici-od-volieb-siet-berie-hlasy-aj-smeru-grafy>

Smer-SD dokonca zaznamenala najväčší príbytok počtu hlasov za obdobie 2002-2012 hlavne v Trenčianskom a Žilinskom kraji.¹⁷³

Nielenže strana Smer-SD zobrala SNS až 20% voličov, ktorí jej odovzdali svoj hlas vo voľbách v roku 2010, ale SNS veľmi ublížilo aj založenie strany Národ a Spravodlivosť. Táto strana získala vo voľbách 0,6% prevažne od bývalých voličov SNS, čiže bez vzniku tejto strany by mala SNS šancu dostať sa do parlamentu.¹⁷⁴

Po porážke SNS nebol Slota schopný sa vyjadriť novinárom. Namiesto neho výsledok okomentoval podpredseda Andrej Danko nasledovne: „Sme tu a budeme ďalej hrdo bojovať.“ Na otázku výmeny predsedu strany Danko ani Rafaj nereagovali a pre stranu bolo vtedy kľúčové pripraviť sa na voľby do europarlamentu.¹⁷⁵

6.2 Mimoparlamentná činnosť strany

Keď sa SNS ocitla mimo parlamentu, neostala nečinnou stranou čakajúcou na nadchádzajúce voľby. Strana a jej predseda sa aktívne vyjadrovali k politickej situácii a širokej škále tém, dokonca až tak, že Danko mnohokrát kritizoval vládu za nesplnené sľuby, zavádzanie určitých opatrení alebo naopak za nedostatok pozornosti venovanej niektorým oblastiam.

Ján Slota síce vyhlásil, že už viac zastávať mandát predsedu SNS nechce, ale ani nie rok po sneme žiadal Slota posilnenie svojich kompetencií. SNS mala značné finančné problémy aj vďaka nedôslednému hospodáreniu Slotu v strane. Andrej Danko mal strane poskytnúť finančnú pomoc vo výške 31000 eur, ale detailnejšie sa odmietol vyjadriť. Slota bol ochotný strane finančne pomôcť avšak s podmienkou posilnenia svojej čestnej funkcie, čo Danko odmietol a následne bolo proti Slotovi začaté disciplinárne konanie kvôli nesprávnemu nakladaniu s financiami stany. Danko sa taktiež odmietol vyjadriť k údajnému straníckemu úveru, ktorý si mal zobrať predošlý predseda Ján Slota. Slotove pochybné nakladanie s financiami viedlo k tomu, že bol disciplinárnou komisiou vylúčený zo strany.¹⁷⁶

SNS sa počas tohto volebného obdobia viackrát vyjadrila, že nepovažuje väčšinovú vládu

173 KRIVÝ, Vladimír. *Slovenské voľby '12*. Sociologický ústav SAV: MERKURY spol., 2012, s. 56-68. ISBN 978-80-85544-76-3.

174 Tamtiež, s. 160

175 BURČÍK, Matúš. Slota nasleduje Mečiara, na výsledok SNS nereaguje. In: *SME*. [online]. 2012 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6295568/slot-a-nasleduje-meciara-na-vysledok-sns-nereaguje.html>

176 NEUBAUER, Pavel. SNS má problémy, požičiava si od vlastného šéfa. In: *HNonline*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/430750-sns-ma-problemy-poziciava-si-od-vlastneho-sefa>

strany Smer-SD za vhodnú pre spoločenský vývoj Slovenska. Samotný predseda SNS kritizoval predovšetkým absenciu opozície, ktorá by vykonávala svoju robotu a taktiež neprítomnosť koaličného partnera. Okrem toho poukázal na skutočnosť, že došlo k zhoršeniu sociálnej situácie a ekonomická situácia sa negatívne vyostřila.¹⁷⁷

Ďalšia kritika Danko smerovala na rozhodnutie vlády prijať opatrenia, ktorých výsledkom bolo zaťaženie živnostníkov. Vláda plánovala zvýšiť odvodové zaťaženie, za ktorým malo nasledovať aj daňové zaťaženie. Tieto opatrenia považoval Danko za nešťastné, pretože môžu mať opačný efekt alebo viesť k nárastu čiernej práce. Práve zníženie daní a odvodov pre živnostníkov malo byť prioritným krokom vlády spolu so zjednodušením administratívy.¹⁷⁸

Strategické podniky sú témou, ktorá je blízka SNS a predseda strany častokrát apeluje na ich kľúčový význam pre štát. Vzniesol obrovskú kritiku na vládu, keď súhlasila s predajom určitého podielu v SPP alebo SSE, pretože sa týmto dostávajú podniky do rúk súkromných zahraničných firiem a zisk odchádza do zahraničia. Za nedostatočnú považoval informovanosť verejnosti ohľadom tejto problematiky, ktorá má právo poznať detaily, keďže priamo pocíti dopady predaja.¹⁷⁹

Prezidentské voľby, ktoré sa konali v roku 2014, vyhral Andrej Kiska. Tento výsledok bol pre SNS sklamaním, pretože Andrej Danko viackrát uviedol, že jeho favoritom je Robert Fico za čím stalo viacero dôvodov. Jedným z dôvodov by bolo oslabenie Smeru-SD, čím by boli SNS vrátené hlasy, ktoré jej Smer-SD s národnou rétorikou ukradol. Danko poukázal aj na fakt, že strana Smer-SD disponuje príliš veľkou silou a je nevyhnutné, aby došlo k presunu moci.¹⁸⁰

SNS pod vedením Andreja Danko nemala taký vyhranený a odmietavý postoj voči EÚ ako za éry Jána Slotu. Danko zdôraznil, že Slovenská republika by mala zohrávať aktívnu rolu ako členský štát. Ďalšiu expanziu EÚ vnímal Danko kontraproduktívne, hlavne v prípade Ukrajiny a Turecka, a to z hľadiska odlišných hodnôt.¹⁸¹

Necelý rok pred voľbami zorganizovala agentúra Polis Slovakia verejný prieskum ohľadom

177 HNONLINE. SNS: Ficovej vláde chýba konštruktívna opozícia. In: *HNonline*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/573972-sns-ficovej-vlade-chyba-konstruktivna-opozicia>

178 HNONLINE. Kroky vláda zaťažia živnostníkov, kritizuje šéf SNS. In: *HNonline*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/578763-kroky-vlady-zatazia-zivnostnikov-kritizuje-sef-sns>

179 HNONLINE. Verejnosť má právo vedieť podrobnosti o budúcnosti SPP, tvrdí strana SNS. In: *HNonline*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/534281-verejnost-ma-pravo-vediet-podrobnosti-o-buducnosti-spp-tvrdi-strana-sns>

180 HNONLINE. Šéf národníarov chce za prezidenta Fica. Má pomôcť SNS. In: *HNonline*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/572105-sef-narodniarov-chce-za-prezidenta-fica-ma-pomoc-sns>

181 HNONLINE. EÚ sa nemôže rozširovať donekonečna, tvrdí šéf SNS. In: *HNonline*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/542912-eu-sa-nemoze-rozsirovat-donekonecna-tvrdi-sef-sns>

preferencií politických strán. Voľby by na základe výsledkov prieskumu vyhral opäť Smer-SD. Dôležité však je, že oproti roku 2013, kedy SNS neprekročila ani prah volebného kvóra, si strana výrazne polepšila a do parlamentu by sa dostala s výsledkom 8%.¹⁸²

6.3 Andrej Danko ako osoba revitalizujúca SNS

Andrej Danko je vyštudovaný právnik, ktorý sa narodil v Revúcej. Po skončení školy založil niekoľko spoločností, ktoré sa zaberali hlavne ekonomickými službami. Od roku 2003 figuruje na zozname advokátov Slovenskej advokátskej komory na základe čoho si otvoril advokátsku kanceláriu so zameraním na občianske a obchodné právo spolu so zastupovaním pred súdmi. Významnejšie sa začal angažovať v SNS ako asistent poslancov v rokoch 2006-2010. V rámci SNS pôsobil aj ako odborný právny konzultant.¹⁸³ V roku 2010 sa konal v Žiline snem, na ktorom sa hlasovalo o predsedovi SNS. Andrej Danko sa vtedy stal podpredsedom SNS.¹⁸⁴ Slotu vtedy okomentoval Danko ako: „...perspektívneho, mladého, odborne zdatného a národu verného človeka, ktorý ma moju dôveru a možno aj perspektívu byť v budúcnosti vo voľbách zvolený za nového predsedu.“¹⁸⁵

Koncom roka 2012 sa konal v Žiline snem, na ktorom sa rozhodlo, že funkciu Slotu bude zastávať podpredseda strany Andrej Danko, pričom sa Slotu stane čestným predsedom. Udalosť okomentoval ako nutnosť v rámci generačnej výmeny a dodal, že by sa svojho mandátu vzdal za každú cenu, aj keď ostane naďalej politicky aktívny. Zmena predsedu strany mala byť aj určitým marketingovým ťahom. Podľa Belousovej sa odchodom Slotu nič nemení, pretože Danko bude jeho predĺženou rukou.¹⁸⁶ Ján Slotu sa nevedel vyrovnat' so stratou svojej funkcie s čím súvisí aj

182 BLAŠKO, Peter. SNS dosiahla najlepší výsledok za posledné roky. Mohla by vládnuť so Smerom (+grafy). In: *HNonline*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/506979-sns-dosiahla-najlepsi-vysledok-za-posledne-roky-mohla-by-vladnut-so-smerom-grafy>

183 VRAŽDA, Daniel. Slotu v SNS nahradí Danko. Z politiky ale neodchádzam, uisťuje. In: *SME*. [online]. 2015 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6558793/slotu-v-sns-nahradi-danko-z-politiky-ale-neodchadzam-uistuje.html>

184 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2010: správa o stave spoločnosti a demokracie a o trendoch na rok 2011*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011, s. 72. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-32-8. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/VSE/201112/contents/vse000206827_1.pdf

185 KRBATOVÁ, Lucia. Ako sa Danko Slotovi aj Ficovi vymkol z rúk. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20284249/ako-sa-danko-slotovi-aj-ficovi-vymkol-z-ruk-profil-danka.html>

186 VRAŽDA, Daniel. Slotu v SNS nahradí Danko. Z politiky ale neodchádzam, uisťuje. In: *SME*. [online]. 2015 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6558793/slotu-v-sns-nahradi-danko-z-politiky-ale-neodchadzam-uistuje.html>

jeho útok na Andreja Danka, ktorého označil za "polocigána".¹⁸⁷

Danko sa rozhodol, že je nutné, aby sa zmenil imidž strany a jej prezentácia navonok. V rámci reorganizácie strany žiadal hlavne o čas, aby mohol prebehnúť proces personálnych zmien a vyšetrenia podozrivých káz. Meno SNS však bolo pošliapané najmä vďaka jednaniu ex-predseda Jána Slotu, a preto bolo nutné, aby strana začala budovať svoj profil od začiatku.

Predvolebná kampaň priniesla pochybné informácie aj na predsedu SNS Andreja Danka. Jeho meno bolo spojované s nejasným procesom privatizácie za Mačiarovej vlády, na ktorej sa mala jeho rodina značne obohatiť. Kľúčovým problémom bol predaj štátneho podniku Monostroj Košice.¹⁸⁸

Táto privatizácia bola údajne možná na základe priateľských vzťahov medzi Dankovcami a Jánom Slotom. Za podozrivú je považovaná aj Danková činnosť v SBS Dynasty, v ktorej mal podiel. Táto bezpečnostná firma figurovala podľa médií v spise Gorila, ktorá má byť prepojená na organizovaný zločin. Síce nemožno označiť tieto skutočnosti ako relevantné, je nanajvýš prekvapivé prečo sa Andrej Danko nepokúsil jasne objasniť ani jednu z daných záležitostí.¹⁸⁹

Pred parlamentnými voľbami sa konal snem SNS v Tomášove, kde Andrej Danko vyhlásil: „Chcem mandát, aby som raz mohol urobiť na Slovensku poriadok, aký som urobil v SNS.“ Na sneme uviedol, že ak sa strane nepodari dostať do parlamentu, tak by sa naplno vrátil k povolaniu advokáta. Prízvukoval, že strana prešla radikálnou zmenou tak, aby sa stala dôveryhodným subjektom a aby mohla riešiť problémy, ktoré trápia spoločnosť a štát. S tým súvisí aj fakt, že Danko považoval pri vytváraní koalície ako smerodajné hľadanie programových prienikov s ostatnými politickými subjektmi, čoho výsledkom by bola vláda odborníkov.¹⁹⁰

Krátko pred voľbami uviedol Danko, že kandidovanie Smeru v ďalších parlamentných voľbách môže znamenať hrozbu pre stav demokracie na Slovensku, ak bude mať strana príliš veľkú podporu. Ako informoval Danko: „Reálne hrozí politická, ekonomická a mediálna diktatúra.“ Podľa neho má Fico v prípade úspechu zámer vládnúť sám.¹⁹¹ Paradoxom je, že v parlamentných voľbách

187 BURČÍK, Matúš. Slota nesie vylúčenie z SNS ťažko, nástupcu urážal. In: *SME*. [online]. 2013 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6779841/slota-nesie-vylucenie-z-sns-tazko-nastupcu-urazal.html>

188 KRBATOVÁ, Lucia. Dankovi sú za ďalšou čudnou privatizáciou. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20344196/dankovci-su-za-dalsou-cudnou-privatizaciou.html>

189 KAPLAN, Pavol. Andrej Danko, "vlastenec" z milionárskej rodiny a v spoločnosti podozrivej z prepojenia na organizovaný zločin. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://pavolkaplan.blog.pravda.sk/2016/02/18/andrej-danko-vlastenec-z-milionarskej-rodiny-a-v-spolocnosti-podozrivej-z-prepojenia-na-organizovany-zlocin/>

190 HNONLINE. Danko ide do volieb ako líder SNS: nebudem hrať hru, či pravica, či ľavica. In: *HNonline*. [online]. 2015 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/568575-danko-ide-do-volieb-ako-lider-sns-nebudem-hrat-hru-ci-pravica-ci-lavica>

191 HNONLINE. SNS: Smer môže po voľbách ohroziť demokraciu. In: *HNonline*. [online]. 2011 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6178529/sns-smer-moze-po-volbach-ohrozit-demokraciu.html>

v roku 2016 zmenil Danko postoj a ochotne vstúpil so Smerom do spoločnej koalície.

Po parlamentných voľbách 2016 sa Andrej Danko sa stal predsedom parlamentu. V súvislosti so získaním tejto funkcie sa rozhodol pozastaviť vykonávanie funkcie advokáta aj kvôli informáciám, ktoré sa objavili v médiach a podľa ktorých mala SNS organizovať konferencie v kúpeľných zaradeniach, ktorým Danko poskytoval advokátske služby.¹⁹²

Andrej Danko, ako osoba, bol veľmi kritizovaný za iniciovanie zmeny rokovacieho poriadku a činy s tým spojené. Niektorí ho dokonca prirovnávali k Mečiarovi alebo Ficovi.¹⁹³

Ako predseda parlamentu zorganizoval Andrej Danko summit, na ktorý boli pozvaný predsedovia parlamentov členských krajín EÚ. Jedným zo záverov summitu bola skutočnosť, že EÚ potrebuje podstúpiť reformu aj kvôli odklonu línie smerovania od pôvodnej myšlienky. V opačnom prípade sa môžu opakovať snahy o vystúpenie z EÚ, ako v prípade Veľkej Británie. Danko avizoval, že strana hovorila o nutnosti zreformovať Úniu už v Popradskom memorande krátko po jeho zvolení. Predovšetkým by malo dôjsť k prehĺbeniu spolupráce v hospodárskej oblasti, aby bola EÚ konkurencieschopnejšia voči svetovým mocnostiam, ale aby nedošlo k strate suverenity. Danko taktiež uviedol, že sa diskutovalo o národnej a európskej politike, pričom za jeden z najväčších problémov predstavoval nedostatok komunikácie.¹⁹⁴

Summit predsedov parlamentov nepriniesol len pozitívne ohlasy. Opozícia, predovšetkým členovia zo strany OĽaNO, uverejnili zistenia, podľa ktorých bola večera na summite extrémne predražená a požadovali od Danka vysvetlenie. Kancelária NR SR odmietla tvrdenia o predraženej večere a označila ich za zavádzajúce.¹⁹⁵

Danko sa netají ambíciou, že ak bude SNS rásť a ak nastane taká situácia, bol by ochotný prevziať funkciu predsedu vlády. Mnohí analytici predpovedajú, že v prípade úspechu SNS by mal Danko dosť vysoký potenciál získať túto funkciu. Podstatnejším faktom je, že je mu priaznivo naklonená verejnosť, ktorá ho označila za jedného z najpopulárnejších politikov, pričom dokázal predbehnúť s výsledkom 50,2 % aj samotného premiéra Roberta Fica.¹⁹⁶ Na druhej strane však Peter

192 PRAVDA. Danko si pozastaví výkon funkcie advokáta. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/388584-danko-si-pozastavi-vykon-funkcie-advokata/>

193 SCHUTZ, Peter. Danko prejavuje autoritatívne vlohy Mečiara a Fica. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://komentare.sme.sk/c/20213281/postupka.html>

194 HNONLINE. Danko žiada okamžitú reformu únie. Hovorí o diktáte Bruselu. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/839116-danko-ziada-okamzitu-reformu-unie-hovori-o-diktate-bruselu>

195 TA3. Matovič kritizuje drahú večeru počas summitu šéfov parlamentov. In: *ta3*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://www.ta3.com/clanok/1093275/matovic-kritizuje-drahu-veceru-pocas-summitu-sefov-parlamentov.html>

196 SME. Ľuďom je najsympatickejší Danko, najmenej Kotleba a Prochádzka. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20210638/ludom-je-najsympatickejsi-danko-najmenej-kotleba-a-prochazka.html>

Schutz uviedol, že Dankovým problémom pri snahe získať funkciu predsedu vlády bude „transformovanie osobných preferencií na stránicke.“ Ďalším problémom je snaha osloviť stredových voličov, ktorí však k SNS neinklinujú a silná moc súčasného premiéra Roberta Fica, ktorého strana disponuje stabilnou voličskou základňou.¹⁹⁷

197 SCHUTZ, Peter. Aká je prekážka premiárskej budúcnosti. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://komentare.sme.sk/c/20284489/aka-je-prekazka-premierskej-buducnosti.html>

7 Návrat na politickú scénu

7.1 Zmena predvolebnej kampane a programu strany

SNS, ako každý iný politický subjekt, sa snažila o propagáciu prostredníctvom médií. Predseda Andrej Danko opakovane vystupoval v televízií samostatne alebo sa zúčastnil na predvolebných diskusiách. Podľa politológa Jozefa Lenča došlo k reštarte SNS práve vďaka materializácii, predovšetkým v televíznych diskusiách.¹⁹⁸ Podľa politológa Jana Baránka podal predseda SNS veľmi vysoký výkon a zároveň predstrel najviac systémových riešení spomedzi prítomných lídrov. Danko svojou činnosťou posunul SNS z nacionalistickej roviny na konzervatívnu.¹⁹⁹

Prioritnou oblasťou v rámci predvolebnej kampane boli strategické podniky. Andrej Danko niekoľkokrát zdôraznil ich kľúčový význam pre štát a jeho snahu navrátiť odkúpené časti do rúk štátu. Okrem toho by mal štát mať možnosť kontrolovať vplyv nadnárodných korporácií. Kritizoval najmä nedostatočné financovanie športu zahraničnými investormi pôsobiacimi na Slovensku. Ako riešenie uviedol daň pre týchto investorov, ktorou by boli podporované rôzne projekty v daných oblastiach.²⁰⁰

V jednej z diskusií sa Andrej Danko venoval detailnejšie problematike daní. Cieľom strany do budúcnosti je znížiť dane a zaviesť osobitné dane, predovšetkým na monopoly, banky, obchodné reťazce alebo telekomunikačné dane. Ak by sa strana dostala do parlamentu, tak by sa koncentrovala hlavne na hľadanie partnera vďaka ktorému by mohla získať späť strategické podniky a presadiť zmeny v oblasti daní.²⁰¹

Súčasťou predvolebnej kampane bola aj otázka EÚ. Danko nepovažoval myšlienku vstupu Turecka do EÚ za vhodnú, hlavne z dôvodu odlišnej kultúry, hodnôt a právneho systému. Prípadný vstup do Turecka by mohol ohroziť fungovanie EÚ a dokonca viesť k jej rozpadu. S tým súvisí aj otázka islamu a migrácie. Danko zdôraznil, že SNS sa začala zaoberať touto témou ako prvá strana

198 LENČ, Jozef. Reštart Dankovej SNS prišiel v televízií, vyhlásil politológ. In: *HNonline*. [online]. [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <https://tv.hnonline.sk/a20af806-0198-4b24-a5a9-5d7f084765c1?content15844-params=a%3A3%3A%7Bs%3A19%3A%22content15845-params%22%3Bs%3A6%3A%22a%3A0%3A%7B%7D%22%3Bs%3A2%3A%22do%22%3Bs%3A19%3A%22content15845redraw%22%3Bs%3A10%3A%22categories%22%3Ba%3A1%3A%7Bi%3A0%3Bi%3A15%3B%7D%7D&do=content15844-redraw>

199 HNONLINE. Posledná diskusia pred voľbami. Ako hodnotia Fica či Matoviča odborníci?. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/593176-posledna-diskusia-pred-vo-bami-ako-hodnotia-fica-ci-matovica-odbornici>

200 SLIZ, Martin. Danko: Aj šéf SNS môže vedieť čítať a písať. In: *HNonline*. [online]. 2015 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/520279-danko-aj-sef-sns-moze-vediet-citat-a-pisat>

201 HNONLINE. Česi píšú o Dankovej SNS. Môže rozhodnúť o novej vláde. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/592372-cesi-pisu-o-dankovej-sns-m-ze-rozhodnut-o-novej-vlade>

a navrhol niekoľko opatrení, ako napríklad zákaz výstavby minaretov alebo nosenia buriek. Ak by došlo k expanzii EÚ, tieto dve oblasti by mohli znamenať ťažko-riešiteľný problém.²⁰²

Z Košických programových téz vyplýva, že medzi prioritné body SNS patrí konsolidovanie verejných financií, zmeny v oblasti daní, ktoré zahŕňajú predovšetkým centrálny výber daní, odvodov a ciel, zrušenie licencie, zníženie dane z príjmov na 19%. V sociálnej oblasti chce strana zabezpečiť dôchodkové poistenie jednou štátnou sociálnou poisťovňou a prijať komplexný program rodinnej politiky. V ekonomickej sfére by SNS rada presadila zákon o zdanení monopolov a bánk, prijala ústavný zákon o ochrane strategických spoločností a implementovala zákon o schránkových spoločnostiach. SNS má záujem prijať zákon o potravinovej sebestačnosti, zákon o majetkových pomeroch alebo podporovať rozvoj školskej reformy.²⁰³

Čo sa týka vytvorenia novej koalície, viackrát bola predsedovi SNS položená otázka, či by v prípade úspechu vytvoril koalíciu so Smerom-SD alebo uvažoval o spolupráci s Most-Híd. Danko sa nevyjadril jasne k týmto otázkam a zakaždým uviedol, že strana bude premýšľať o rokovaní s každou stranou, ktorá získa mandát od voličov a hľadať programové prieniky. Takže nevyhlásil možnú spoluprácu so Smerom-SD ani s pravicou.²⁰⁴

Viacere predvolebné prieskumy ukazovali, že SNS má šancu sa dostať naspäť do parlamentu, čo je pre mimoparlamentnú stranu veľmi nepravdepodobné. V prípade SNS potencionálny vstup do parlamentu ovplyvňuje viacero faktorov, ako napríklad výmena predsedu strany, apel na zdanenie monopolov a bánk alebo negatívny postoj k prijímaniu utečencov. Okrem toho sa Andrej Danko dištancoval od bývalého vedenia a prizvukoval, že SNS prešla zmenou.²⁰⁵

202 TERAZ, A. Danko: SNS nesúhlasí s členstvom Turecka v EÚ. In: *Teraz*. [online]. 2013 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://www.teraz.sk/slovensko/a-danko-sns-turecko-eu-vstup-nesuhlas/37060-clanok.html>

203 Košické tézy. *Sns* [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: http://www.sns.sk/engine/assets/uploads/2015/06/kosicke_tezy.pdf

204 PRAVDA. SNS nechce povedať, či by išla do koalície so Smerom. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/parlamentne-volby-2016/clanok/384948-sns-nechce-povedat-ci-by-sla-do-koalicie-so-smerom/>

205 KRBATOVÁ, Lucia. Toto sú dôvody, prečo sa SNS darí v prieskumoch. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20101403/danko-dostal-sancu-od-slotu-jeho-ludi-ma-aj-na-kandidatke.html>

7.2 Prekvapivé vytváranie vládnej koalície

Volebný výsledok bol pre SNS a jej predsedu radostná správa. Hneď po oznámení výsledku Danko uviedol, že sa plánuje stretnúť s každým relevantným subjektom, ale razantne odmietol možnosť spolupráce so stranou ĽS-Naše Slovensko a jej predsedom Mariánom Kotlebom kvôli fašistickým prvkom, ktoré strana vykazuje.²⁰⁶

Prekvapivý výsledok volieb mal za následok, že volebné kvórum prekročilo viacero strán, medzi nimi aj nové politické subjekty a vytváranie vládnej koalície bolo značne komplikované. Možnosť vytvorenia vlády zhoršovali aj výhrady politických strán voči ostatným politickým subjektom. Následne dochádzalo častokrát k nečakanému obratu v postojoch niektorých politických strán. V dôsledku toho existovalo niekoľko scenárov vývoja pri vytváraní koalície. Opätovná vláda Smeru-SD, vláda opozície, predčasné voľby alebo dočasná úradnícka vláda, ktorá bola navrhovaná ako možnosť najmä kvôli predsedníctvu Slovenska republiky v Rade EÚ v druhej polovici roka 2016.

Tak ako ostatní predstavitelia politických strán, ktorí získali v parlamentných voľbách mandát, aj Andrej Danko ako predseda SNS bol pozvaný k prezidentovi. Pred stretnutím uviedol, že podmienkou možnej spolupráce s politickou stranou je zmena zákona o politických stranách, pretože odmietal spoluprácu s neštandardnými politickými stranami.²⁰⁷

Po stretnutí vyhlásil Andrej Danko, že bude rokovať iba s tými predsedami politických strán, ktorí dostali poverenie od prezidenta a zastavil prebiehajúce neoficiálne rokovania. Dôvodom tohto kroku bola snaha zabrániť prípadným špekuláciám zo strany médií. Prvou stranou, ktorá dostala poverenie od prezidenta bola strana Smer-SD.²⁰⁸

Samotná strana SNS nemala jasné vyhradený názor, do ktorej koalície by mala vstúpiť. Ako uviedol predseda strany Danko, polovica členov strany podporuje pravicu a druhá polovica Smer-SD. Hlavné slovo v tejto patovej situácii mal Danko, ktorý však prízvukoval, že nemá „...bližšie ani k Robertovi Ficovi ani k Richardovi Sulíkovi. Ja mám najbližšie k voličom.“²⁰⁹

Rozhodujúcim politickým subjektom sa stala SNS. Pravica, na čele ktorej by bol predseda

206 CUPRIK, Roman a Lukáš ONDERČANIN. Naživo z SNS: Danko výsledok teší, odmieta Kotlebu. In: *SME* [online]. 2016 [cit. 2017-1-11]. Dostupné z <http://domov.sme.sk/c/20110300/ako-vyzeraju-volby-v-strane-sns-nazivo.html>

207 PRAVDA. SNS chce využiť mandát, aby sa vrátila parlamentná demokracia. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/parlamentne-volby-2016/clanok/385868-sns-chce-vyuzit-mandat-aby-sa-vratila-parlamentna-demokracia/>

208 SNS. Aktuality. *SNS* [online]. [cit. 2016-11-16] Dostupné z: <http://www.sns.sk/aktuality/andrej-danko-rokujeme-len-oficialne-a-len-s-tym-kto-bude-mat-mandat/>

209 ORVISKÁ, Veronika a Michal TRŠKO. Bugár odmietol Fica, tisíce ľudí pochodovali proti fašizmu (minúta po minúte). In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20111643/minuta-po-minute-kiska-sa-vyjadri-k-volbam-a-dalsim-krokom.html>

druhej najsilnejšej strany Richard Sulík, prejavila snahu vytvoriť pravicovú vládu. Avšak táto koalícia, v ktorej by absentovala strana SNS, nemala dostatok hlasov na to, aby vytvorila parlamentnú väčšinu. Strana Smer-SD potrebovala taktiež k spolupráci SNS, pretože pravica, ktorú tvorili strany OĽaNO-Nova, SaS a ĽSNS, odmietla akúkoľvek spoluprácu so Smerom-SD. SNS sa však priklonila k strane Smer-SD, pretože ju považovala za subjekt, s ktorým je efektívnejšie vytvoriť stabilnú vládu a platformu pre nasledujúcu spoluprácu. Prekážkou spolupráce s pravicom bola prítomnosť niekoľkých politických strán s odlišnými programami, kde by bolo hľadanie prienikov komplikované. Vytvorenie vládnej koalície so Smerom-SD však záviselo aj od dohody medzi Dankom a Bugárom. Pokiaľ by strana Most-Híd nesúhlasila so spoluprácou, vládna koalícia vedená Smerom-SD by nevznikla.²¹⁰

SNS následne uviedla, že pokiaľ sa nepodarí vytvoriť koalíciu Smeru-SD, tak podporí radšej úradnícku vládu ako pravicovú vládu, pretože vláda, v ktorej sú prítomné neštandardné politické subjekty a hybridy nepredstavuje stabilné riešenie. Jeho kritika smerovala aj k spôsobu vytvárania vlády: „...politika je v takom úpadku, že sa vlády zostavujú v kaviarňach.“ Za neštandardné strany považoval ĽSNS, Sme rodina, s ktorými odmietol myšlienku spolupráce a taktiež aj OĽaNO-NOVU. V prípade nutnosti by bola SNS ochotná znova bojovať v predčasných voľbách, čo kritizovala strana Most-Híd, pretože takýto postup považuje za posilnenie extrémistických síl.²¹¹

Strana Most-Híd a Siet' odmietli na prvom rokovaní so Smerom-SD participáciu na takejto vládnej koalícii. Predseda Most-Híd Béla Bugár dokonca nespočetnekrát zopakoval pred voľbami, že jeho cieľom je spolupráca s pravicom a najhoršou možnosťou pre Slovenskú republiku by bolo vytvorenie vlády Smeru-SD a SNS.²¹² K zmene postoju prispela skutočnosť, že po sneme SNS bolo znemožnené vytvorenie pravicovej vlády. Zdôraznil, že v záujme zachovania stability by mali prijať strany kompromisy a zabrániť rozširovaniu extrémizmu na Slovensku. Voliči oboch strán, Mostu aj Siete, vnímalo náhly obrat postoja strán ako zradu a porušenie predvolebného sľubu.²¹³

Myšlienka spolupráce SNS a Most-Hídu prekvapila nielen verejnosť, ale aj viaceré politické subjekty. Danko uviedol, že názorové rozdiely nezohrávajú pre SNS kľúčovú rolu a za podstatné

210 HNONLINE. Smer ponúka výhodu, hovorí podpredseda SNS. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/593752-smer-ponuka-vyhodu-hovori-podpredseda-sns>

211 SOKOLOGORSKÁ, Sandra. Ak Smer nezostaví vládu, SNS uprednostní úradnícky kabinet. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/386535-sulik-podla-danka-nevie-garantovat-funkcnu-vladu/>

212 HNONLINE. Bugárov odkaz: Najhoršia vláda by bola Smer so SNS. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/589507-bugarov-odkaz-najhorsia-vlada-by-bola-smer-so-sns>

213 HNONLINE. Most pripúšťa vládu s Ficom. Bugár bude rokovať so Smerom. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/593763-co-bude-s-vladou-na-slovensku-bugar-zvolal-tlacovku-na-sobotu-vecer>

považoval nájdenie prienikov v kľúčových oblastiach.²¹⁴

Vytvorenie vládnej koalície v danom zložení bolo ostro kritizované zo strany opozície. Predseda opozičnej strany Richard Sulík kritizoval programové prehlásenie, ktoré považoval za nejasné, bez možnosti zlepšenia spoločenskej situácie. Okrem toho odmietol skutočnosť, kedy boli pridelené ministerstvá osobám, ktoré boli predtým na ich čele a pri vykonávaní svojej funkcie zlyhali. Ďalší opozičný politik Igor Matovič označil vytváranie vlády za „čistý biznis“.²¹⁵

Hoci bolo vytvorenie súčasnej vládnej koalície kritizované nielen zo strany opozície, ale aj verejnosti, na základe prieskumu, ktorý zorganizovala agentúra Polis Slovakia pre agentúru SITA vyplynulo, že nadpolovičná väčšina respondentov považovala za najvhodnejšiu koalíciu vytvorenú zo strán Smer-SD a SNS, pričom pravicová koalícia bola odmietaná. Na otázku, ktorá strana by mala byť v budúcej koalícii, dalo najväčší počet respondentov hlas SNS.²¹⁶

Predstavitelia strán vládnej koalície sa pomerne rýchlo zhodli na programovom vyhlásení vlády, ktoré je prienikom jednotlivých programov, pričom Andrej Danko zdôraznil, že sa mu podarilo presadiť takmer všetky body. Kľúčovou prioritou novej vládnej koalície bolo zrušenie daňových licencií, zníženie firemných daní, protikorupčný program, ktorý súvisí so zavedením efektívneho protischránkového zákona spolu so zákonom o preukazovaní pôvodu majetku, otvorením vládnutím alebo zavedením osobnej hmotnej zodpovednosti osôb nakladajúcich s verejnými zdrojmi. Školstvo a zdravotníctvo boli opätovne súčasťou programového vyhlásenia s cieľom navýšenia investícií. V zdravotníctve by malo dôjsť k obmedzeniu ziskov zdravotných poisťovní a zvýšiť kvalitu zdravotnej starostlivosti. Čo sa týka zahraničnej politiky, vláda zdôrazňuje kontinuitu pro-európskeho a pro-atlantického smeru.²¹⁷ Odborníci avizovali, že v programovom vyhlásení nie je dostatok pevných záväzkov na zlepšenie situácie na Slovensku. Za hodnotné sú považované protischránkový zákon a hodnota za peniaze. Kritizované sú nedostatočné zmeny v školstve a 6% zvýšenie plátov presadené ministrom školstva a nominantom SNS Petrom Plavčanom je považované za nedostatočné. Nielen odborníci, ale aj opozícia sa pridala ku

214 HNONLINE. Danko tvrdí, že nemá bližšie ani k Ficovi, ani k Sulíkovi. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20112108/danko-tvrdi-ze-nema-blizsie-ani-k-ficovi-ani-k-sulikovi.html>

215 HNONLINE. Matovič kritizuje novú vládu. Označil ich za zlodejov a obludárium. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/593966-sledujeme-online-koalicia-si-rozdelila-kresla-takto-bude-vyzerat-parlament-a-vlada>

216 HNONLINE. SNS je prijateľnejšia ako Smer. Pozrite sa, akú vládu chcú Slováci (+grafy). In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/586424-sns-je-prijatelnejšia-ako-smer-pozrite-sa-aku-vladu-chcu-slovaci-grafy>

217 HNONLINE. Protischránkový zákon aj hmotná zodpovednosť, pozrite si priority vlády. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20117460/pozrite-si-hlavne-body-programovych-priorit-vlady.html>

kritizovaniu programu.²¹⁸

Pred samotným vstupom do vlády, SNS predložila jednu podmienku, ktorá sa dotýkala plánovaného zavedenia radarov na Slovensku, ktoré mali merať rýchlosť vodičov a automaticky im posilať pokuty za prekročenie rýchlosti. Andrej Danko odmietal túto investíciu, ktorú považoval za predraženú a vnímal ju ako zavedenie šikany na cestách.²¹⁹

7.3 Činnosť SNS vo vláde

Medzi hlavné témy predvolebnej kampane patrili aj živnostníci a dane a SNS sľubovala, že sa v tejto veci podniknú určité kroky. Hoci strana Smer-SD počas svojej druhej vlády dane živnostníkom zvýšila, ako súčasť novej koalície urobila ústupok a koaličný partneri odsúhlasili, že dôjde k zníženiu daní pre živnostníkov.²²⁰

Jednou z programových priorít SNS bol rozvoj kúpeľníctva na Slovensku. Andrej Danko oznámil, že sa mu do koalíciej zmluvy podarilo presadiť určité stimuly pre rozvoj kúpeľníctva. Na základe tejto skutočnosti navrhne strana SNS budúci rok niekoľko legislatívnych zmien v tejto oblasti. Okrem zníženia daňového zaťaženia by malo dôjsť aj k navýšeniu investičných stimulov od štátu.²²¹ Pochybné sú však zámery predsedu, pretože údajne by mohli investičné stimuly smerovať pre jeho niekoľkoročného klienta Jána Telenského, s ktorým má aj spoločnú adresu firiem.²²²

Jednou z prvých zmien, ktoré chcela SNS v parlamente zaviesť bol zákon o politických stranách. Cieľom tohto zákona je zabránenie vzniku ad hoc strán, ktoré sú neštandardné a vznikli na základe iniciatívy pár ľudí bez existencie ďalších štruktúr. Tento zákon reagoval aj na výsledok posledných volieb, kedy sa do parlamentu dostala strana, ako napríklad ĽSNS alebo Sme rodina.²²³

218 KRBATOVÁ, Lucia. Hodina pre Kaliňáka, Kiskove výzvy aj sťažnosť na hlasovanie. Aj takto vyzerala debata k programového vyhláseniu vlád . In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20149146/hodina-pre-kalinaka-kiskove-vyzvy-aj-staznost-na-hlasovanie-aj-takto-vyzerala-debata-k-programoveho-vyhlaseniu-vlady.html>

219 SLIZ, Martin- "Bola by to šikana." Kaliňák zrušil súťaž za 140 miliónov, ustúpil Dankovi. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/594570-stovky-radarov-na-cestach-nebudu-kalinak-stopol-tender>

220 KUŠNÍROVÁ, Michaela. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://ekonomika.sme.sk/c/20282243/po-styroch-rokoch-vlada-ulavi-zivnostnikom-znizi-im-dane.html>

221 SME. SNS pripravuje zmeny v zákonoch na podporu kúpeľníctva. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20356250/sns-pripravuje-zmeny-v-zakonoch-na-podporu-kupelnictva.html>

222 BURČÍK, Matúš. Šéf SNS pomáha svojim kúpeľníkom, s biznisom je priamo prepojený. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20128787/sef-sns-pomaha-svojim-kupelnikom.html>

223 BOEHMER, Kristína a Martin SLIZ. SNS a Most môže rozdeliť občianstvo. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/594397-sns-a-most-rozdeli-obcianstvo>

Dankovi sa podarilo zrušiť zavedenie radarov a v spojitosti s touto témou navrhoval znížiť pokuty pre vodičov. SNS považuje súčasnú výšku pokút za prehnanú. Tento krok je považovaný za pozitívny aj zo strany analytikov, pretože sadzba pokút je na Slovensku vyššia ako u našich susedov.²²⁴

Zvyšovanie platov učiteľom je dlhodobou problematickou záležitosťou. V predchádzajúcom volebnom období zorganizovali učitelia niekoľko štrajkov. Nová vláda im sľúbila navýšenie platov o 26% za štyri roky. Andrej Danko však požadoval, aby učitelia rešpektovali doterajšie kroky a zobali do úvahy, že aj iné skupiny pracujúcich žiadajú navýšenie platov.²²⁵

Vláda sa vo svojom programovom prehlásení zaviazala, že bude bojovať proti korupcii. Korupčné kauzy, ako napríklad Bašternák sú však zmietané pod koberec, aj napriek snahe opozície riešiť túto problematiku. V prípade Ladislava Bašteránka išlo o uplatnenie nadmerného odpočtu DPH v roku 2012 vo výške šesť miliónov eur zo 7 bytov, ktoré kúpil Bašternák od spoločnosti Mariana Kočnera. Keďže vyšla na verejnosť skutočnosť, že by minister vnútra Robert Kaliňák mal mať prepojenie s Bašternákom a Robert Fico má prenajatý byt v komplexe postaveným práve firmou Bašternáka, opozícia sa rozhodla konať. Podala návrh na jeho odvolanie, o ktorom sa malo hlasovať na mimoriadnej schôdzi.²²⁶

Parlament sa na mimoriadnej schôdzi zaoberal návrhom na vyslovenie nedôvery predsedovi vlády, čo však nebolo po prvýkrát. Už v roku 2007 bola snaha ho odvolať v dôsledku pochybnej kauzy, ktorá súvisela s otáznym prevodom pozemkov na Slovenskom pozemkovom fonde.²²⁷ Predsedovi vlády ani ministrom vnútra nebola vyslovená nedôvera vzhľadom na to, že sa zaňho postavila koalícia, ktorú opozícia prehlasovať nemôže. Opozícia neostala pasívna, a preto pravidelne organizovala protesty pred komplexom Bonaparte, kde býva predseda vlády Robert Fico.

Peter Schutz uviedol, že práve Andrej Danko je osobou, ktorá by v tomto prípade mohla zakročiť a nič by pri tom nestratil. V prípade predčasných volieb je pravdepodobné, že by sa SNS do parlamentu dostala vzhľadom na výsledky pravidelných volebných prieskumov. Nespokojnosť

224 SLIZ, Martin. Danko presadzuje zmeny na cestách. Pokuty pre vodičov budú nižšie. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/594655-zmena-na-cestach-pokuty-pre-vodicov-budu-nizsie>

225 HNONLINE. Učiteľom sme ustúpili. Nemôžu dávať ultimáta, vyhlásil Danko. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/615836-ucitelom-sme-ustupili-nemozu-davat-ultimata-vyhlasil-danko>

226 SME. Schôdza o Kaliňákovi je stále prerušená, Danko chce osamote uvažovať. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20205437/schodza-o-odvolavani-kalinaka-je-stale-prerusena-dokedy-nevedno.html>

227 KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2007: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2008. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-01-4.

alebo stávka koalícia by len prispela k zlepšeniu imidžu SNS ako strany bojujúcej proti korupcii, a to aj v prípade, ak by unikli rôzne kauzy členov SNS.²²⁸ Aj pre nečinnosť a mlčanlivosť v tejto kauze je Andrej Danko pomerne často kritizovaný médiami. Sám totiž tvrdil, že chce zmeniť štát a bojovať proti korupciám, ale keď mal na to možnosť, a to hneď pri medializovanej kauze, neprejavil žiadnu iniciatívu.²²⁹

Andrej Danko nepovažoval protesty za vhodné a vyhlásil. “Mňa nejaký Bašternák nezaujíma...“, ale zároveň dodal „Nemám žiaden záujem ani chuť takéhoto človeka kryť.“ Apeloval aj na potrebu prešetrenia kauzy orgánmi činnými v trestnom konaní. Za oveľa podstatnejšie slovenské predsedníctvo v Rade Európskej únie alebo dôsledky Brexitu.²³⁰

Nakoniec sa k tejto kauze vyjadril poslanec SNS Jaroslav Paška, ktorý uviedol, že SNS sa postaví za Kaliňáka a jeho odvolanie by požadovala iba v prípade, ak by sa objavili nové skutočnosti v danej veci. SNS nepovažuje Roberta Kaliňáka za vinného v danej veci, pretože inštitúciou, ktorá mala riešiť daňové vrátky bol Daňový úrad. Odvolávanie ministra vnútra v období slovenského predsedníctva v Rade Európskej únie taktiež nebolo považované za šťastné, pretože daná záležitosť mohla poškodiť meno Slovenskej republiky.²³¹

Ďalšia kauza, ktorou sa zaoberala opozícia, sa dotýkala ministra školstva Petra Plavčana, ktorý bol nominovaný do funkcie stranou SNS. Opoziční poslanci podali návrh na jeho odvolanie pre jeho údajný nezákonný spôsob požičania financií skupine Slavia Capital zo Študentského pôžičkového fondu. Daní poslanci zároveň kritizovali aj Danku, pretože vyhlásil boj proti finančným skupinám a za ministra nominoval osobu, ktorá požičala peniaze finančnej skupine. Dodnes nebola kauza Plavčana vyriešená.²³²

Návrh Danku na zmenu rokovacieho poriadku sa stal veľmi medializovanou udalosťou. Stimulom pre zmenu rokovacieho poriadku bola aj mimoriadna schôdza odvolávania ministra Kaliňáka, na ktorú si Matovič doniesol vizuálnu pomôcku v podobe plagátu s fotkami ministra a

228 SCHUTZ, Peter. Činiteľ Danko. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://komentare.sme.sk/c/20191818/cinitel-danko.html>

229 KAPLAN, Pavol. Andrej Danko dokáže strčiť Hlavu do piesku aj tam, kde niet ani zrnka. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://pavolkaplan.blog.pravda.sk/2016/09/06/andrej-danko-dokaze-strcit-hlavu-do-piesku-aj-tam-kde-niet-ani-zrnka/>

230 HNONLINE. Danko sa vyjadril k protestu: Nie sme banánová republika, kde musí ulica rozbiť okná. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/683559-danko-sa-vyjadril-k-protestu-nie-sme-bananova-republika-kde-musi-ulica-rozbijat-okna>

231 HNONLINE. SNS sa postaví za Kaliňáka. Kollárov poslanec hovorí aj o odvolávaní Kažimíra. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/674744-monitor-ak-nepridu-v-kauze-basternak-nove-informacie-sns-podrzy-r-kalinaka>

232 HNONLINE. Beblavý odhalil miliónovú kauzu Dankovho ministra. Fica vyzval, aby ho odvolal. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://tv.hnonline.sk/politika/595043-beblavy-odhalil-milionovu-kauzu-Dankovho-ministra-fica-vyzval-aby-ho-odvolal>

Bašternáka, čo bolo považované koalíciou za nevhodné. Andrej Danko sa rozhodol, že zvolá ústavno-právny výbor, aby došlo k zmene, pretože nebolo prípustné, aby poslanci chodili na rokovania oblečení neformálne alebo nатаčali prejavy ostatných poslancov.²³³ Danko zdôvodnil nutnosť zmeny nasledovne: „Bez toho, aby bola Národná rada vzorovou inštitúciou, nemôže fungovať spoločnosť.“ Plénum odsúhlasilo zavedenie nových zmien, pričom opozícia nazvala nový Rokovací poriadok ako „náhubkový zákon.“ Rokovací poriadok priniesol zavedenie obmedzenia časových limitov pre poslancov, zákaz transparentov, nosenia neformálneho oblečenia, zvukových nahrávok alebo konzumácie jedla.²³⁴

Opozícia ostro kritizovala zmeny ktoré mali byť zavedené novelizáciou Rokovacieho poriadku. Považovala ich za nedemokratické a namierené proti činnosti opozície. Predseda parlamentu bol ochotný stiahnuť zmeny v Rokovacom poriadku, ak by opozícia preukázala nedemokratickosť navrhovaných zmien.²³⁵ Hoci opozícia stojí proti zavedeniu zmien, Andrej Danko poukázal, že práve počas jej prítomnosti v koalícii došlo taktiež k zmene Rokovacieho poriadku. Rozdiel však spočíva v tom, že Richard Sulík, ako vtedajší predseda parlamentu, pristúpil k tejto zmene bez rokovania.²³⁶

Zmenu rokovacieho poriadku nekritizovala len opozícia, ale aj médiá. Novela rokovacieho poriadku bola považovaná za narušenie demokracie, keďže takýto zákon môže odhlasovať len koaličná väčšina. Zastúpenie by mala mať aj relevantná časť opozície pri presadzovaní tohto zákona. Pravdou ostáva, že nástroje, ktoré používa opozícia nie sú vhodné, ale koalícia by mala zvoliť inú stratégiu pri boji s opozíciou.²³⁷

Vláda schválila zmenu Rokovacieho poriadku, ale ani v tomto prípade nezostala opozícia nečinná. Vyzvala prezidenta, aby novelu Rokovacieho poriadku nepodpísal. Andrej Kiska novelu vetoval, pretože ju považoval za vyvíjanie tlaku na.²³⁸

233 ILLA, Michal. Danko hovoril o pomeroch v parlamente: Nestrpím urážky, musíme urobiť poriadok. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <https://tv.hnonline.sk/politika/787610-danko-hovoril-o-pomeroch-v-parlamente-nestrpim-urazky-musime-urobit-poriadok>

234 HNONLINE. Žiadne videá či transparenty. Danko si urobil v parlamente poriadok s opozíciou. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/849367-ziadne-videa-ci-transparenty-danko-si-urobil-v-parlamente-poriadok-s-opoziciou>

235 HNONLINE. Danko je ochotný stiahnuť zmeny v parlamente. Má však jednu podmienku. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/817832-danko-je-ochotny-stiahnut-zmeny-v-parlamente-ma-vsak-jednu-podmienku>

236 SME. Danko na zmenách trvá. Chcú nás prevalcovať, hovorí zasa opozícia. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20258694/opozicia-tvrdi-ze-riaditelom-poslancov-je-volic-nie-danko.html>

237 SCHUTZ, Peter. Danko násilne zasahuje proti opozícii. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://komentare.sme.sk/c/20229993/danko-nasilne-zasahuje-proti-opozicii.html>

238 TA3. Opozícia vyzýva Kisku, aby novelu rokovacieho poriadku nepodpísal. In: *Ta3*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.ta3.com/clanok/1093293/opozicia-vyzyva-kisku-aby-novelu-rokovacieho->

Od zmeny rokovacieho poriadku ostala situácia medzi koalíciou a opozíciou značne vyostrená. Najkonfliktnejší vzťah, vznikol medzi stranou SNS a OĽaNO-NOVA. Predseda strany OĽaNO-NOVA, Igor Matovič, nielenže niekoľkokrát kritizoval Andreja Danku, ale dokonca ho aj urážal. Počas schôdze parlamentu vyhlásil: „Danko mi pripadá ako skunk, ktorý príde, zasmradí a zdrhne.“ Ich antagonistický vzťah mal ďalšiu dohru.²³⁹

K hlavným témam predvolebnej kampane SNS patrili dane a Andrej Danko avizoval, že vykoná zmeny v tejto oblasti, ak bude súčasťou vládnej koalície. V dôsledku toho predložila SNS spolu s Most-Híd návrh na zrušenie daňovej licencie, pričom platnosť by mal návrh nadobudnúť od 2018. SNS sa podarilo presadiť aj zvýšenie paušálnych výdavkov pre živnostníkov, čo taktiež patrilo k jej programu.²⁴⁰

Vládne strany, Smer-SD a Most-Híd, prišli s návrhom zákona, kedy by došlo k zrušeniu druhého kola vo voľbách predsedu samosprávneho kraja. Predsedom by sa stal kandidát, ktorý by získal najväčší počet platných hlasov. Zrušenie druhého kola považuje vláda za prospešné, pretože účasť v druhom kole zvyčajne značne poklesne a zároveň by došlo k ušetreniu financií. SNS odmieta daný návrh podporiť a je za zachovanie druhého kola.²⁴¹

Na záver kapitoly by som rada predstavila, ako sa menil vývoj preferencií pre Slovenskú národnú stranu od parlamentných volieb v roku 2016. Na základe tabuľky možno usúdiť, že vývoj preferencií bol pre stranu priaznivý, keďže všetky hodnoty prevyšovali číslo, ktoré získala strana vo voľbách 2016 (príloha č. 14). Za poklesom preferencií väčšinou stáli rôzne kauzy, s ktorými sa spájala. Medzi ne patrili napríklad kauza Bašternák, zavedenie nového rokovacieho poriadku alebo prekvapujúce neformálne stretnutia Sulíka s Dankom, ktoré malo aj mediálnu dohru.

Politológ Ján Beránek komentoval vývoj preferencií a obzvlášť po júnovom prieskume zhodnotil situáciu nasledovne: „Pozoruhodné je aj to, že SNS prebehla SaS, hoci o málo, ale predsa. Z toho sa dá vyvodiť fakt, že čím pre Smer-SD horšie, tým pre SNS lepšie.“²⁴² Aj na základe tohto faktu možno usúdiť, že stále existuje určitá fluktuácia hlasov medzi stranou Smer-SD a SNS.

poriadku-nepodpisal.html

239 HNONLINE. Matovič v parlamente provokoval a urážal Danku: Je to skunk, ktorý príde, zasmradí a zdrhne. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://tv.hnonline.sk/politika/823458-matovic-v-parlamente-provokoval-a-urazal-danka-je-to-skunk-ktory-pride-zasmradi-zdrhne>

240 PRAVDA. Daňové licencie skončia. SNS a Most predložia návrh poslancom. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/405962-danove-licencie-skoncia-sns-a-most-predlozia-navrh-poslancom/>

241 HNONLINE. Vláda chce zmeniť voľby, návrh poslancov by mal ušetriť 2,4 milióna eur. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/852118-vlada-chce-zmenit-volby-navrh-poslancov-by-mal-usetrit-2-4-milionu-eur>

242 HNONLINE. Čím horšie pre SMER, tým lepšie pre SNS. Politológovia hodnotia aktuálny prieskum. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/684812-cim-horsie-pre-smer-tym-lepsie-pre-sns-politologovia-hodnotia-aktualny-prieskum>

7.4 Vízie SNS

Je všeobecne známe, že ambíciou predsedu Národnej rady Slovenskej republiky a predsedu SNS je získať časom post premiéra. To nepriamo potvrdil aj v interview s autorkou práce, kde okrem iného zdôraznil, že jednou z priorít SNS je zvýšenie vplyvu v oblasti výkonnej moci (príloha č. 15). Vzhľadom na súčasnú politickú situáciu je pravdepodobnosť väčšieho podielu strany na moci po nasledujúcich voľbách pomerne nízka, a to vďaka krokom predsedu SNS, ktoré viedli skôr ku kritike strany ako k rastu volebných preferencií.

V súvislosti s tým sa objavuje otázka spolupráce v nasledujúcich voľbách. Andrej Danko sa vyhradzuje voči nožnej spolupráci s akoukoľvek súčasnou opozičnou stranou, pričom za najpodstatnejšie prekážky spolupráce považuje neštandardnosť opozičných strán, v ktorých absentujú politické štruktúry a nemajú dostatočný počet členov. S určitostí však nemožno povedať, že kritika smerujúca na opozičné strany by bola neprekonateľnou prekážkou spolupráce v nasledujúcich voľbách. Dôvodom je skutočnosť, že pred parlamentnými voľbami v roku 2016 smerovala kritika Danko najmä na stranu Smer-SD a aj napriek tomu uzavrel s touto stranou spoločnú koalíciu. Okrem toho sa ostro vyhradzoval aj voči strane Most-Híd, pričom myšlienku spoločnej koalície s touto stranou odmietal. (príloha č. 15). Ako bolo už vyššie zmienené, program SNS sa značne zmenil odkedy na post predsedu strany nastúpil Andrej Danko. Do úzadia ustúpil nacionalistický rys programu a uprednostnené boli najmä praktické otázky. Podľa Andreja Danko sa mu podarilo presadiť do programového vyhlásenia vlády všetky kľúčové body programu. Do akej miery sa úspešne podarí zrealizovať všetky návrhy do legislatívnych noriem je otázne, ale v budúcnosti by strana chcela presadiť ešte viac bodov z predvolebného programu. (príloha č. 15).

Záver

Výskumnú otázku tejto práce nemožno sformulovať do jednej vety, pretože sa delí na niekoľko dielčích podotázok. Na začiatku práce som si stanovila tézy, na ktoré som sa pokúsila na základe analýzy a výskumu nájsť relevantné odpovede.

Prvú výskumnú otázku, ktorú som si položila, je analýza vývoja Slovenskej národnej strany v rokoch 2006 až 2016 so zameraním na jednotlivé volebné obdobia a parlamentné voľby. Kapitoly identifikujú podstatné udalosti, ktoré sa dotýkajú strany SNS a kľúčovú činnosť strany vo vláde alebo jej vývoj ako mimoparlamentnej strany.

Kapitola 4 analyzuje, ako dopadli výsledky parlamentných volieb a vďaka čomu bola SNS znova schopná vstúpiť do parlamentu. Jedným z dôvodov bolo vyriešenie sporu medzi Jánom Slotom a Annou Belosovovou. Okrem toho k vyššiemu percentu prispel aj nárast podpory voličov v okresoch, kde má SNS dlhodobo najvyššiu volebnú účasť a nárast popularity predsedu strany Jána Slotu. V rámci kapitoly je opísaný proces vytvorenia vládnej koalície a kľúčové činnosti, ktoré sa v tomto období odohrali, a to napríklad zrušenie procesu privatizácie, revízia predchádzajúcich reforiem, zavádzanie vlastných reforiem ako napríklad novelizácia Zákonníka práce. SNS sa v tomto období začína profilovať ako strana s vulgárnou rétorikou, a to najmä vďaka jej predsedovi. Strana naďalej vykazovala nacionalistické postoje, objavil sa aj konfliktný charakter strany a SNS bola v tomto období spájaná s viacerými podozrivými kauzami, ktoré ju značne zdiskreditovali v očiach verejnosti.

Nasledujúce volebné obdobie poklesla podpora strany kvôli participácií v predchádzajúcej vláde, s ktorou bola široká verejnosť pomerne nespokojná. Ďalšou príčinou, ktorá mala negatívny dopad na stranu boli korupčné aféry. Strana sa po voľbách ocitla v opozícii, kde sa neprezentovala výraznou činnosťou. Pôsobenie v parlamente však bolo krátkodobé, pretože došlo k pádu vláde, keďže nebol schválený zákon, s ktorým vláda spojila vyhlásenie dôvery.

Činnosť SNS ako mimoparlamentnej strany a významnú udalosť výmeny predsedu Jána Slotu, ktorý v posledných rokoch ako predseda strany značnou mierou prispieval k jej negatívnemu obrazu v spoločnosti, popisuje kapitola 6. Ako mimoparlamentná strana bola SNS aktívna, a to aj vďaka výmene predsedu. Novým predsedom sa stal Andrej Danko, ktorý v tomto období kritizoval činnosť vlády.

Rok 2016 znamenal veľkú zmenu pre SNS, pretože sa z mimoparlamentnej strany stala stranou vo vládnej koalícii. Vytváranie vládnej koalície bolo nejednoznačné a veľmi komplikované. SNS bola v pozícii smerodajnej strany, pretože od jej rozhodnutia záviselo, či sa vytvorí ľavicová alebo pravicová vláda. Činnosť SNS od vzniku vládnej koalície bola rôznorodá. Zaoberala sa návrhmi, ktoré vychádzali aj z jej volebného programu, ako napríklad zrušenie daňovej licencie. Okrem plánovaných zmien sa SNS angažovala aj v oblasti koncesionárskych poplatkov a dokonca

iniciovala zmenu rokovacieho poriadku, za čo bola kritizovaná nielen verejnosťou, ale opozičnými stranami. V rámci tejto kapitoly sa mi podarilo odpovedať aj na vízie a ciele SNS vďaka interview s predsedom strany a predsedom parlamentu Andrejom Dankom.

Zodpovedanie tézy, a to či sa účasť Slovenskej národnej strany vo vláde v rokoch 2006 až 2010 premietla do straty volebného potenciálu, bolo pomerne jasné. Je preukázateľné, že v spoločnosti panovala veľká nespokojnosť s činnosťou a stranami, ktoré tvorili vládu vo volebnom období 2006-2010. Existovali viaceré dôvody, no medzi tie najdominantnejšie patrili vzrastajúci konfliktný charakter strany, zhoršenie slovensko-maďarských vzťahov, vulgárnosť predsedu strany a nemenej dôležité korupčné aféry.

S touto tézou súvisí aj ďalšia výskumná otázka, ktorá sa taktiež dotýka volebného potenciálu. Snažila som sa dokázať, aký vplyv malo posilňovanie strany Smer a prelievanie rétoriky na prepád SNS vo voľbách a či došlo k presunu voličských hlasov. Jednoznačne možno potvrdiť, že došlo k presunu voličských hlasov smerom k strane Smer, čo podkladajú aj viaceré výskumné tabuľky. Presun hlasov a následný pokles hlasov pre stranu SNS možno dokumentovať na základe skutočností, že strana Smer získala silnú podporu v tých volebných oblastiach, kde predtým dominovala SNS, a to hlavne na stredno-západnom Slovensku. Táto fluktuácia sa dotýkala aj dedinských voličov, ktorí v predchádzajúcom volebnom období odovzdali svoj hlas radšej strane SNS. Ďalším dôvodom bola aj zmena rétoriky a skutočnosť, že strana Smer prebrala oblasti, ktoré boli charakteristické pre SNS, a to nacionalistické témy, ktoré dokázali predstavitelia Smeru podať umiernennejšie a taktiež kompetencia riešiť sociálne problémy.

Nasledujúca téza objasňuje, akým spôsobom sa podarilo strane SNS naplňať volebný program za jej účasti vo vláde. Ako poukazuje kapitola 4, vo volebnom období 2006-2010 bola SNS skôr pasívnym aktérom, ktorí sa podriadil požiadavkám koalíčných partnerov, a to hlavne strane Smer. Strana mala viaceré predvolebné ciele, ale nebojovala za ich presadenie do programového prehlásenia. Nemožno však povedať, že SNS nedodrжала svoj volebný program, pretože sa jej úspešne podarilo presadiť zákon o výstavbe diaľnic a taktiež zaviesť zmenu v sociálnej politike, ktorá bola jednou z priorít strany.

V ďalšom volebnom období nedošlo k výraznej zmene vo volebnom programe strany. Identifikácia aktivít strany a naplňania predvolebných sľubov v rokoch 2010-2012 bola pomerne náročná, pretože SNS sa stala opozičnou stranou a vďaka predčasným voľbám došlo k pádu vlády. SNS sa vyznačovala predovšetkým konfliktným charakterom.

O analýze úspešného realizovania volebného programu SNS pre volebné obdobie 2016-2020 sa momentálne hovoriť nedá. Avšak, volebný program SNS sa podarilo do vysokej miery presadiť do programového prehlásenia, čo potvrdzujú aj slová Andreja Danka, ktorý niekoľkokrát apeloval na skutočnosť, že sa mu podarilo presadiť takmer všetky kľúčové body.

Taktiež je pozorovateľná zmena volebného programu oproti programu, keď na čele strany stál Ján Slota. Zatiaľ čo ex-predseda strany Ján Slota kládol dôraz predovšetkým na národné hodnoty a riešenie maďarskej problematiky, Andrej Danko posunul program do konzervatívnej roviny. V programe bol zachovaný kľúčový význam štátu a kultúry, ale otvoril sa priestor pre presadzovanie širšieho okruhu tém.

Na poslednú výskumnú otázku, ktorá sa dotýkala vízií a plánov SNS, mi odpovedal sám predseda strany, Andrej Danko. Je všeobecne známe, že ambíciou predsedu SNS je stať sa v budúcnosti predsedom vlády Slovenskej republiky, a preto sa snaží stranu profilovať v tomto smere. Predseda SNS uviedol, že ...“ambíciou strany je získať čo najväčší počet poslancov a čo najväčší podiel na výkonnej moci, tak aby dokázala presadiť ešte viac zo svojho programu.“ Okrem toho Danko nepovažuje za reálne spojenie sa s niektorým subjektom z opozície v budúcich parlamentných voľbách.

SNS zažila veľký úspech, keď sa znova dostala do parlamentu aj s pomerne vysokým percentom. Okrem toho je Andrej Danko podľa viacerých prieskumov jedným z najsympatickejších politikov. Ak by si strana udržiavala takúto popularitu, mohlo by sa to pozitívne odraziť v nasledujúcich parlamentných voľbách. Avšak niektoré činnosti strany a jej predsedu už teraz vyvolávajú kritiku. Osud SNS teda závisí od aktivít strany a krokov Andreja Danka.

Summary

The Slovak national party is considered to be the oldest political movement. Therefore, the importance of this party can not be denied, although the party has not always been at the top of its success. However, the last parliamentary election proved that the party had revitalized after changing its leader.

The bachelor thesis “the change of program and profile of the SNP in 2006-2016” focuses mainly on the development of the SNP in particular parliamentary terms with respect to the specific parliamentary elections. This work tries to respond on the essential questions, which has been stated in the introduction. The nature of these questions lies in the evolution of the SNP in the period 2006-2016, the success in particular elections and the causes of possible fall in the votes, the realization of election programs and the potential future aims and plans of the SNP.

After a rather detailed description of the activities of the SNP in the period 2006-2016, it is evident that the party has played an important part in shaping Slovak politics despite the party's many critics. During the coalition, SNP attempted to advocate some of its pre-election promises and the crucial parts of the election programme. However, it did not have such a strong position among other coalition partners in order to fulfill the majority of its program. Nevertheless, the presence of SNP in the coalition was seen by many people, as well as by the international community, as a danger to the political landscape. The main reason of this attitude was the arrogant behaviour of its leader Ján Slota, the party's national characteristics and several cases of corruption.

When in opposition, SNP did not play an essential role and the party did not enact any important propositions. Its presence as the opposition did not last long, due to the government's dissolution which led to an early election, which did not bring much success for the SNP. The party was not able to form as a competing party and it was put into the position as an out-parliamentary party.

Although the election was not a particular success for the party, the SNP revitalized during this period in a certain way. The leader Ján Slota was replaced by Andrej Danko, who did his best to try to become the ruling party again. The activities of the SNP increased during these years and Andrej Danko criticized many steps of the existing coalition, mainly the activities of the SMER party.

The year 2016 was a big step forward because after being 4 year as an out-parliamentary party, the SNP gained enough votes to re-form as a party credible enough to run in the elections. The shaping of the coalition was very complicated because of the different views of all the parties involved. Finally, the coalition was made by SMER, the SNP, Most-Hid and Siet'. Throughout 2016, the SNP tried to advocate some of its part from the election program. However, these were not the only changes which has been introduced. The leader of the SNP proposed to amend some parts of

the rule of procedure, which was according to Andrej Danko caused by inappropriate behaviour from the opposition.

Not only the activities of the SNP have been fundamental for this work, but the attention is also paid to the respective parliamentary elections and especially to the fluctuation of the votes. The activities of the SNP, which were seen by many people as inappropriate, were the reason why the number of votes decreased in the election in the year 2010. It can be proven according to the researches, that many people, who were initially SNP voters voted SMER instead. One of the reasons was the fact that the party SMER gained lots of votes in the areas, where the SNP had always reached the majority of the votes. Moreover SMER took over the rhetoric of the SNP linked with national topics which they conveyed more moderately and showed the desire to truly solve the country's social-economic problems.

When analyzing the realization of the electoral program in the particular parliamentary terms, it can be seen that the party was more a passive bystander than an active political subject. The party was able to advocate some parts of its programme, but it was only a minority. Involvement in the opposition did not mean any essential success in the realization of its program. The scale of the realization of the current election program can not be judged yet, but it was stated by Andrej Danko that he had been able to include into the program declaration the very majority of the electoral program.

The last research question focuses on the future plans and visions of the party. The question was answered by Danko himself, who stated many visions of the party.

The SNP experienced a huge success when it again gained its place on the political map and Danko was given the chance to become Speaker of the National Council of the Slovak republic. Despite the success the party has had many critics and its success in the future depends chiefly on its leader and the future steps of the party.

Použitá literatúra

- [ABRAHÁM, Samuel. *Pokus o analýzu slovenskej spoločnosti, alebo, Konec šedej zóny*. Bratislava: Kalligram, 2002. Domino - Libertas et civitas. ISBN 80-7149-486-0.
- [Andrej Danko (predseda Slovenskej národnej strany), v osobnom rozhovore s Nikolou Goralkovou, 17.11.2016.
- [ALMOND, G.A.; POWELL, G.b. *Comparative Politics. A Developmental Approach*. Boston, Toronto, 1966, in: FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, c1998. Edice vědecké studie. ISBN 80-85947-31-5.
- [BAČIŠIN, Vladimír, Miroslav KOLLÁR a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2003: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2003. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-57-1.
- [BABOŠ, Pavol a Darina MALOVÁ. Prelietaví voliči: Volebná volatilita v parlamentných voľbách medzi 2010 a 2012. *Evropská volební studia* [online]. 2013, 8(2), 133-145. Dostupné z: http://ispo.fss.muni.cz/uploads/EVS/016/EVS_8_2_3.pdf
- [BATES-MELIŠOVÁ, Zuzana, Miroslav KOLLÁR a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2002: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Kniha II, Ekonomika a spoločnosť. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2002. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-40-7.
- [BEBLAVÝ, Miroslav, Miroslav KOLLÁR a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2000: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2000. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-17-2.
- [BEYME, Klaus von. *Parteien in westlichen Demokratien*. 2. Überarbeitete Aufl. München: Piper, c1984. Serie Piper. ISBN 3-492-00545-4.
- [BLAŠKO, Peter. Ako sa presúvali voliči od volieb? Siet' berie hlasy aj Smeru (+grafy). In: *HNonline*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/583268-ako-sa-presuvali-volici-od-volieb-siet-berie-hlasy-aj-smeru-grafy>
- [BLAŠKO, Peter. SNS dosiahla najlepší výsledok za posledné roky. Mohla by vládnuť so Smerom (+grafy). In: *HNonline*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/506979-sns-dosiahla-najlepsi-vysledok-za-posledne-roky-mohla-by-vladnut-so-smerom-grafy>
- [BOEHMER, Kristína a Martin SLIZ. SNS a Most môže rozdeliť občianstvo. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/594397-sns-a-most-rozdeli-obcianstvo>
- [BORČIN, Ján. Ján Slota ide meniť Európu. In: *HNonline*. [online]. 2008 [cit. 2016-11-05].

Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/211999-jan-slota-ide-menit-europu>

- [BURČÍK, Matúš. Slotá nasleduje Mečiara, na výsledok SNS nereaguje. In: *SME*. [online]. 2012 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6295568/slota-nasleduje-meciara-na-vysledok-sns-nereaguje.html>
- [BURČÍK, Matúš. Slotá nesie vylúčenie z SNS ťažko, nástupcu urážal. In: *SME*. [online]. 2013 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6779841/slota-nesie-vylucenie-z-sns-tazko-nastupcu-urazal.html>
- [BURČÍK, Matúš. Šéf SNS pomáha svojim kúpeľníkom, s biznisom je priamo prepojený. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20128787/sef-sns-pomaha-svojim-kupelnikom.html>
- [BÚTORA, Martin. *Slovensko 1996: súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1997. Slovensko v pohybe. ISBN 80-967725-1-1.
- [BÚTORA, Martin a Zora BÚTOROVÁ. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011. Štúdie a názory. ISBN 978-80-89345-29-8.
- [BÚTOROVÁ, Zora a Oľga GYÁRFÁŠOVÁ. Slovensko a voliči pred voľbami: pohľad za oponu volebných preferencií. In: *Inštitút pre verejné otázky* [online]. 2006. Dostupné z: http://www.ivo.sk/buxus/docs/vyskum/subor/Slovensko_a_volici.pdf
- [CABADA, Ladislav. *Komparace politických systémů: nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1388-1.
- [CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-076-5
- [CUPRIK, Roman a Lukáš ONDERČANIN. Naživo z SNS: Danká výsledok teší, odmieta Kotlebu. In: *SME* [online]. 2016 [cit. 2017-1-11]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20110300/ako-vyzeraju-volby-v-strane-sns-nazivo.html>
- [ČERNOCH, Filip. *Political parties and nationalism in Visegrad countries*. Brno: International Institute of Political Science of Masaryk University, 2011. Monographs series. ISBN 978-80-210-5658-9.
- [DANČÁK, Břetislav a Petr FIALA. *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 1999. ISBN 80-210-2247-7.
- [DOKTOR, V. Volebné kampane politických strán: medzi profesionalizáciou a opatrnosťou, In: MESEŽNIKOV, Grigorij, Oľga GYÁRFÁŠOVÁ, Miroslav KOLLÁR a Martin BÚTORA. *Slovenské voľby '06: výsledky, príčiny, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-90-3.

- [DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a Jiří KUNC. *O přechodech k demokracii*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. Studie. ISBN 80-901424-8-6.
- [FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, c1998. Edice vědecké studie. ISBN 80-85947-31-5.
- [FILADELFIOVÁ, Jarmila, Grigorij MESEŽNIKOV, Oľga GYÁRFÁŠOVÁ a Miroslav KOLLÁR. *Slovenské voľby '02: výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2003. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-43-1.
- [FILIP, Peter a Marek VAGOVIČ. EXTRA- Slota tají, z čoho platí luxus. In: *SME*. [online]. 2008 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://kosice.korzar.sme.sk/c/4408519/extra-slota-taji-z-coho-plati-luxus.html>
- [GALLAGHER, Michael, Michael LAVER a Peter MAIR. *Representative government in modern Europe*. 4th ed. Boston: McGraw-Hill, c2006, p. 230. ISBN 0-07-297706-X.
- [GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus* [online]. 2. vyd. Praha: Hřibál, 1993. Poznání. ISBN 80-901381-1-X. Dostupné z: <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>
- [GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga. Slovenské parlamentné voľby 2010: nacionálna agenda na ústupe? *Central European Political Studies Review* [online]. 2011, 1(8). Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=432>
- [GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga a Grigorij MESEŽNIKOV. *Vláda strán na Slovensku: skúsenosti a perspektívy*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2004. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-63-6.
- [GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga, Vladimír KRIVÝ a Marián VELŠIC. *Krajina v pohybe: správa o politických názoroch a hodnotách ľudí na Slovensku*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2001. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-24-5.
- [HERBUT, Ryszard a Petr FIALA. *Středoevropské systémy politických stran: Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Sborníky. ISBN 80-210-3091-7. Dostupné z: <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>
- [HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. *Politické strany: původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3192-6.
- [HNONLINE. Beblavý odhalil miliónovú kauzu Dankovho ministra. Fica vyzval, aby ho odvolal. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://tv.hnonline.sk/politika/595043-beblavy-odhalil-milionovu-kauzu-Dankovho-ministra-fica-vyzval-aby-ho-odvolal>
- [HNONLINE. Bugárov odkaz: Najhoršia vláda by bola Smer so SNS. In: *HNonline*. [online].

- 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/589507-bugarov-odkaz-najhorsia-vlada-by-bola-smer-so-sns>
- [HNONLINE. Česi píšú o Dankovej SNS. Môže rozhodnúť o novej vláde. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/592372-cesi-pisu-o-dankovej-sns-m-ze-rozhodnut-o-novej-vlade>
- [HNONLINE. Čím horšie pre SMER, tým lepšie pre SNS. Politológovia hodnotia aktuálny prieskum. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/684812-cim-horsie-pre-smer-tym-lepsie-pre-sns-politologovia-hodnotia-aktualny-prieskum>
- [HNONLINE. Danko ide do volieb ako líder SNS: nebudem hrať hru, či pravica, či ľavica. In: *HNonline*. [online]. 2015 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/568575-danko-ide-do-volieb-ako-lider-sns-nebudem-hrat-hru-ci-pravica-ci-lavica>
- [HNONLINE. Danko je ochotný stiahnuť zmeny v parlamente. Má však jednu podmienku. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/817832-danko-je-ochotny-stiahnut-zmeny-v-parlamente-ma-vsak-jednu-podmienku>
- [HNONLINE. Danko sa vyjadril k protestu: Nie sme banánová republika, kde musí ulica rozbíjať okná. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/683559-danko-sa-vyjadril-k-protestu-nie-sme-bananova-republika-kde-musi-ulica-rozbijat-okna>
- [HNONLINE. Danko žiada okamžitú reformu únie. Hovorí o diktáte Bruselu. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/839116-danko-ziada-okamzitu-reformu-unie-hovori-o-diktate-bruselu>
- [HNONLINE. EÚ sa nemôže rozširovať donekonečna, tvrdí šéf SNS. In: *HNonline*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/542912-eu-sa-nemoze-rozsirovat-donekonecna-tvrdi-sef-sns>
- [HNONLINE. Kroky vlády zatážia živnostníkov, kritizuje šéf SNS. In: *HNonline*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/578763-kroky-vlady-zatazia-zivnostnikov-kritizuje-sef-sns>
- [HNONLINE. Matovič kritizuje novú vládu. Označil ich za zlodejov a obľudárium. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/593966-sledujeme-online-koalicia-si-rozdelila-kresla-takto-bude-vyzerat-parlament-a-vlada>

- [HNONLINE. Matovič v parlamente provokoval a urážal Danku: Je to skunk, ktorý príde, zasmradí a zdrhne. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://tv.hnonline.sk/politika/823458-matovic-v-parlamente-provokoval-a-urazal-danka-je-to-skunk-ktory-pride-zasmradi-zdrhne>
- [HNONLINE. Most pripúšťa vládu s Ficom. Bugár bude rokovať so Smerom. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/593763-co-bude-s-vladou-na-slovensku-bugar-zvolal-tlacovku-na-sobotu-vecer>
- [HNONLINE. Posledná diskusia pred voľbami. Ako hodnotia Fica či Matoviča odborníci?. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/593176-posledna-diskusie-pred-vo-bami-ako-hodnotia-fica-ci-matovica-odbornici>
- [HNONLINE. Protischránkový zákon aj hmotná zodpovednosť, pozrite si priority vlády. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20117460/pozrite-si-hlavne-body-programovych-priorit-vlady.html>
- [HNONLINE. Slotovi končí funkčné obdobie, SNS by mohla viesť Belousovová. In: *HNonline*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/334328-slotovi-konci-funkcne-obdobie-sns-by-mohla-viest-belousovova>
- [HNONLINE. Slota: Belousovová mala byť už dávno vyhodená zo strany. In: *HNonline*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/321203-slota-belousovova-mala-byt-uz-davno-vyhodena-zo-strany>
- [HNONLINE. Smer ponúka výhodu, hovorí podpredseda SNS. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/593752-smer-ponuka-vyhodu-hovori-podpredseda-sns>
- [HNONLINE. SNS je prijateľnejšia ako Smer. Pozrite sa, akú vládu chcú Slováci (+grafy). In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/586424-sns-je-prijatelnejsia-ako-smer-pozrite-sa-aku-vladu-chcu-slovaci-grafy>
- [HNONLINE. SNS sa postaví za Kaliňáka. Kollárov poslanec hovorí aj o odvolávaní Kažimíra. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/674744-monitor-ak-nepridu-v-kauze-basternak-nove-informacie-sns-podrzi-r-kalinaka>
- [HNONLINE. SNS: Ficovej vláde chýba konštruktívna opozícia. In: *HNonline*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/573972-sns->

ficovej-vlade-chyba-konstruktivna-opozicia

- [HNONLINE. SNS: Smer môže po voľbách ohroziť demokraciu. In: *HNonline*. [online]. 2011 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6178529/sns-smer-moze-po-volbach-ohrozi-demokraciu.html>
- [HNONLINE. Šéf národníarov chce za prezidenta Fica. Má pomôcť SNS. In: *HNonline*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/572105-sef-narodniarov-chce-za-prezidenta-fica-ma-pomoc-sns>
- [HNONLINE. Učiteľom sme ustúpili. Nemôžu dávať ultimáta, vyhlásil Danko. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/615836-ucitelom-sme-ustupili-nemozu-davat-ultimata-vyhlasil-danko>
- [HNONLINE. Verejnosť má právo vedieť podrobnosti o budúcnosti SPP, tvrdí strana SNS. In: *HNonline*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/534281-verejnost-ma-pravo-vediet-podrobnosti-o-buducnosti-spp-tvrdi-strana-sns>
- [HNONLINE. Vláda chce zmeniť voľby, návrh poslancov by mal ušetriť 2,4 milióna eur. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/slovensko/852118-vlada-chce-zmenit-volby-navrh-poslancov-by-mal-usetrit-2-4-miliona-eur>
- [HNONLINE. Žiadne videá či transparenty. Danko si urobil v parlamente poriadok s opozíciou. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/849367-ziadne-videa-ci-transparenty-danko-si-urobil-v-parlamente-poriadok-s-opoziciou>
- [HUNČÍK, Péter a Martin BÚTORA. *Slovensko 1995: súhrn správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Nadácie Sándora Máraiho, 1996.
- [ILLA, Michal. Danko hovoril o pomeroch v parlamente: Nestripím urážky, musíme urobiť poriadok. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <https://tv.hnonline.sk/politika/787610-danko-hovoril-o-pomeroch-v-parlamente-nestripim-urazky-musime-urobit-poriadok>
- [IVANTYŠYN, Michal a Martin BÚTORA. *Slovensko 1997: súhrn správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1998*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1998. Slovensko v pohybe. ISBN 80-967739-8-4.
- [KAPLAN, Pavol. Andrej Danko dokáže strčiť hlavu do piesku aj tam, kde niet ani zrnka. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://pavolkaplan.blog.pravda.sk/2016/09/06/andrej-danko-dokaze-strcit-hlavu-do-piesku-aj-tam-kde-niet-ani-zrnka/>

- [KAPLAN, Pavol. Andrej Danko, "vlastenec" z milionárskej rodiny a v spoločnosti podozrivej z prepojenia na organizovaný zločin In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://pavolkaplan.blog.pravda.sk/2016/02/18/andrej-danko-vlastenec-z-milionarskej-rodiny-a-v-spolocnosti-podozrivej-z-prepojenia-na-organizovany-zlocin/>
- [KLUKNAVSKÁ, Alena. Krajne pravicové strany v parlamentných voľbách 2012 na Slovensku. *Rexter* [online]. 2012, (1), 1-35 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: http://www.rexter.cz/wp-content/uploads/rexter_1_0
- [KOLLÁR, Miroslav a Grigorij MESEŽNIKOV. *Slovensko 2004: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2004. ISBN 80-88935-75-X.
- [KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2006: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007.
- [KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2007: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2008. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-01-4.
- [KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2008: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-15-1.
- [KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2009: súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 2010*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2010. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-23-6.
- [KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV a Martin BÚTORA. *Slovensko 2010: správa o stave spoločnosti a demokracie a o trendoch na rok 2011*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011. Slovensko v pohybe. ISBN 978-80-89345-32-8. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/VSE/201112/contents/vse000206827_1.pdf
- [KOLLÁR, Miroslav, Grigorij MESEŽNIKOV, Martin BÚTORA a Jozef ANDACKÝ. *Slovensko 2005: súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006. Slovensko v pohybe. ISBN 80-88935-84-9.
- [KONEČNÝ, Miroslav a Karel ZETOCHA. Slovenská národná strana: druhá šanca. *Central European Political Studies Review* [online]. 2005, 6(2-3), 241-262. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4109/3136>
- [KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. Politologická řada. ISBN 80-7325-076-4.
- [KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-113-0.

- [KOSTELECKÝ, Tomáš. *Vzestup nebo pád politického regionalismu?: změny na politické mapě v letech 1992 až 1998 - srovnání České a Slovenské republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001. Sociologické texty. ISBN 80-7330-003-6.
- [KRBATOVÁ, Lucia. Ako sa Danko Slotovi aj Ficovi vymkol z rúk. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20284249/ako-sa-danko-slotovi-aj-ficovi-vymkol-z-ruk-profil-danka.html>
- [KRBATOVÁ, Lucia. Dankovi sú za ďalšou čudnou privatizáciou. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20344196/dankovci-su-za-dalsou-cudnou-privatizaciou.html>
- [KRBATOVÁ, Lucia. Hodina pre Kaliňáka, Kiskove výzvy aj sťažnosť na hlasovanie. Aj takto vyzerala debata k programového vyhláseniu vlád . In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20149146/hodina-pre-kalinaka-kiskove-vyzvy-aj-staznost-na-hlasovanie-aj-takto-vyzerala-debata-k-programoveho-vyhlaseniu-vlady.html>
- [KRBATOVÁ, Lucia. Toto sú dôvody, prečo sa SNS darí v prieskumoch. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20101403/danko-dostal-sancu-od-slotu-jeho-ludi-ma-aj-na-kandidatke.html>
- [KRIVÝ, Vladimír. *Ako sa mení slovenská spoločnosť*. Bratislava: PhDr.Milan Štefanko-IRIS, 2013. ISBN ISBN-978-80-85544-82-4.
- [KRIVÝ, Vladimír. Regionálne voľby na Slovensku: dôvody pre a proti pesimizmu. In: *Inštitút pre ekonomické a sociálne otázky* [online]. s. 1-8. Dostupné z: http://www.ineko.sk/files/regionalne_voby.pdf
- [KRIVÝ, Vladimír. *Slovenské voľby '12*. Sociologický ústav SAV: MERKURY spol., 2012. ISBN 978-80-85544-76-3.
- [KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí stredovýchodní Evropy* [online]. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Politologie. ISBN 80-86432-92-0. Dostupné z: <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>
- [KUŠNÍROVÁ, Michaela. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://ekonomika.sme.sk/c/20282243/po-styroch-rokoch-vlada-ulavi-zivnostnikom-znizi-im-dane.html>
- [LENČ, Jozef. Reštart Dankovej SNS prišiel v televízií,, vyhlásil politológ. In: *HNonline*. [online]. [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <https://tv.hnonline.sk/a20af806-0198-4b24-a5a9-5d7f084765c1?content15844-params=a%3A3%3A%7Bs%3A19%3A%22content15845-params%22%3Bs%3A6%3A%22a%3A0%3A%7B%7D%22%3Bs%3A2%3A%22do%22%3Bs%3A19%3A%22content15845redraw%22%3Bs%3A10%3A>

[%22categories%22%3Ba%3A1%3A%7Bi%3A0%3Bi%3A15%3B%7D%7D&do=content15844-redraw](#)

- [LEŠKA, Vladimír. *Slovensko 1993-2004: léta obav a nadějí*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006. ISBN 80-86506-57-6.
- [MAIR, Peter a Cas MUDDE. The Party Family and its Study. *Annual Review of Political Science* [online] . 1998, (1), 211-29. Dostupné z: <http://www.kpes.upol.cz/besmart/modules/courses/files/46.pdf>
- [MESEŽNIKOV, Grigorij. *Volby 1998: analýza volebných programov politických stran a hnutí*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1998. Rozhľady. ISBN 80-88935-00-8.
- [MESEŽNIKOV, Grigorij a Martin BÚTORA. *Slovenské referendum '97: zrod, priebeh, dôsledky*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1997. Štúdie a názory. ISBN 80-967739-2-5.
- [MESEŽNIKOV, Grigorij, Martin BÚTORA a Zora BÚTOROVÁ. *Slovenské voľby '98: kto? prečo? ako?*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1999. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-04-0.
- [MESEŽNIKOV, Grigorij, Oľga GYÁRFÁŠOVÁ, Miroslav KOLLÁR a Martin BÚTORA. *Slovenské voľby '06: výsledky, príčiny, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006. Štúdie a názory. ISBN 80-88935-90-3.
- [MESEŽNIKOV, Grigorij, Miroslav KOLLÁR a Tom NICHOLSON. *Slovakia 2001: a global report on the state of society*. Bratislava: Institute for Public Affairs, 2002. Slovakia in motion. ISBN 80-88935-28-8.
- [NEJEDLÝ, Tomáš. Sloty vyhral a vypočul si: Pochováš SNS (video). In: *HNonline*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/380771-sloty-vyhranal-a-vypocul-si-pochovas-sns-video>
- [NEUBAUER, Pavel. SNS má problémy, požičiava si od vlastného šéfa. In: *HNonline*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/430750-sns-ma-problemy-poziciava-si-od-vlastneho-sefa>
- [NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejích srovnávacího studia* [online]. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty. ISBN 80-85850-22-2. Dostupné z: <http://sfx.is.cuni.cz/sfxlcl3?isbn=80-85850-22-2>
- [ORVISKÁ, Veronika a Michal TRŠKO. Bugár odmietol Fica, tisíce ľudí pochodovali proti fašizmu (minúta po minúte). In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20111643/minuta-po-minute-kiska-sa-vyjadri-k-volbam-a-dalsim-krokom.htm>

- [PRAVDA. Danko si pozastaví výkon funkcie advokáta. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/388584-danko-si-pozastavi-vykon-funkcie-advokata/>
- [PRAVDA. Daňové licencie skončia. SNS a Most predložia návrh poslancom. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/405962-danove-licencie-skoncia-sns-a-most-predlozia-navrh-poslancom/>
- [PRAVDA. SNS chce využiť mandát, aby sa vrátila parlamentná demokracia. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/parlamentne-volby-2016/clanok/385868-sns-chce-vyuzit-mandat-aby-sa-vratila-parlamentna-demokracia/>
- [PRAVDA. SNS nechce povedať, či by išla do koalície so Smerom. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/parlamentne-volby-2016/clanok/384948-sns-nechce-povedat-ci-by-sla-do-koalicie-so-smerom/>
- [RYBÁŘ, Marek. *Politické strany ako organizácie: prípady ze Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. ISBN 80-223-1985-6.
- [RYBÁŘ, Marek. Stranícke rodiny a prípad Slovenska: Niekoľko teoretických poznámok. *Politologický časopis* [online]. 2003, 10(3), 275-281. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=3142>
- [RYCHLÍK, Jan. *Rozdělení Česko-slovenska 1989-1992*. Praha: Vyšehrad, c2012. ISBN 978-80-7429-296-5.
- [RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vztahy 1989-1992* [online]. Bratislava: AEP, 2002. ISBN 80-88880-02-5. Dostupné z: <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>
- [ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0742-9.
- [RUTTKAYOVÁ, Martina. Janušek mal padnúť. Fico konať nemohol. In: *HOnline*. [online]. 2009 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/251086-janusek-mal-padnut-fico-konat-nemohol>
- [SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu* [online]. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005. Klasikové spoločenských vied. ISBN 80-7325-062-4. Dostupné z: <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>
- [SCHUTZ, Peter. Aká je prekážka premiárskej budúcnosti. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://komentare.sme.sk/c/20284489/aka-je-prekazka-premierskej-buducnosti.html>
- [SCHUTZ, Peter. Činiteľ Danko. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z:

<http://komentare.sme.sk/c/20191818/cinitel-danko.html>

- [SCHUTZ, Peter. Danko násilne zasahuje proti opozícií. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://komentare.sme.sk/c/20229993/danko-nasilne-zasahuje-proti-opozicii.html>
- [SCHUTZ, Peter. Danko prejavuje autoritatívne vlohy Mečiara a Fica. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://komentare.sme.sk/c/20213281/postupka.html>
- [SLIZ, Martin. Danko presadzuje zmeny na cestách. Pokuty pre vodičov budú nižšie. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/slovensko/594655-zmena-na-cestach-pokuty-pre-vodicov-budu-nizsie>
- [SLIZ, Martin. Danko: Aj šéf SNS môže vedieť čítať a písať. In: *HNonline*. [online]. 2015 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/520279-danko-aj-sef-sns-moze-vediet-citat-a-pisat>
- [SLIZ, Martin. "Bola by to šikana." Kaliňák zrušil súťaž za 140 miliónov, ustúpil Dankovi. In: *HNonline*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://dennik.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy/594570-stovky-radarov-na-cestach-nebudu-kalinak-stopol-tender>
- [SLOTA, Ján. Politické vyhlásenie SNS k dodržiavaniu a podpore ľudských práv v SR. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2938994/politicke-vyhlasenie-sns-k-dodrziavaniu-a-podpore-ludskych-prav-v-sr.html#axzz4gQc7wmnb>
- [*SME*. Danko na zmenách trvá. Chcú nás prevalcovať, hovorí zasa opozícia. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20258694/opozicia-tvrdi-ze-riaditelom-poslancov-je-volic-nie-danko.html>
- [*SME*. Fico: Vzťahy v koalícii sú veľmi dobré. In: *SME*. [online]. 2008 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://korzar.sme.sk/c/4417754/fico-vztahy-v-koalicii-su-velmi-dobre.html>
- [*SME*. Fico si stále stojí za sociálnym štátom. In: *SME*. [online]. 2007 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/3471612/fico-si-stale-stoji-za-socialnym-statom.html#axzz4gQc7wmnb>
- [*SME*. Ľuďom je najsympatickejší Danko, najmenej Kotleba a Prochádzka. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20210638/ludom-je-najsympatickejsi-danko-najmenej-kotleba-a-prochazka.html>
- [*SME*. Prezident nenašiel riešenie vládnej krízy, Sulík žiada odvolanie vlády. In: *SME*. [online]. 2011 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6101185/prezident->

[nenasiel-riesenie-vladnej-krizy-sulik-ziada-odvolanie-vlady.html](http://domov.sme.sk/c/2767492/profil-y-kandidujucich-politickych-stransmerhzds-sdkukdhsmksnssfks.html#axzz4gQc7wmnb)

- [SME. Profily kandidujúcich politických strán, SMER, HZDS, SDKÚ, KDH, SMK, SNS, SF, KSS. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2767492/profil-y-kandidujucich-politickych-stransmerhzds-sdkukdhsmksnssfks.html#axzz4gQc7wmnb>
- [SME. S SNS a HZDS bude môcť SMER najlepšie realizovať program. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2785143/s-sns-a-hzds-bude-moct-smer-najlepsie-realizovat-program.html#axzz4gQc7wmnb>
- [SME. Schôdza o Kaliňákovi je stále prerušená, Danko chce osamote uvažovať. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20205437/schodza-o-odvolavani-kalinaka-je-stale-prerusena-dokedy-nevedno.html>
- [SME. SNS pripravuje zmeny v zákonoch na podporu kúpeľníctva. In: *SME*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/20356250/sns-pripravuje-zmeny-v-zakono-ch-na-podporu-kupelnictva.html>
- [SME. Slotá chce stavať dvojkríže, aby sa nemusel pozerat' na "priblých turulov". In: *SME*. [online]. 2008 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/3668078/slota-chce-stavat-dvojkrize-aby-sa-nemusel-pozerat-na-priblbych-turulov.html>
- [SME. Slotá: Kandidovať na predsedu nebudem, iná vec je, ak má navrhnúť. In: *SME*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/5491124/slota-kandidovat-na-predsedu-nebudem-ina-vec-je-ak-ma-navrhnu.html>
- [SME. Vláda schválila programové vyhlásenie. In: *SME*. [online]. 2006 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/2829267/vlada-schvalila-programove-vyhlasenie.html#axzz4gQc7wmnb>
- [SNS. Aktuality. *SNS* [online]. [cit. 2016-11-16] Dostupné z: <http://www.sns.sk/aktuality/andrej-danko-rokujeme-len-oficialne-a-len-s-tym-kto-bude-mat-mandat/>
- [SNS. Košické tézy. *Sns* [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: http://www.sns.sk/engine/assets/uploads/2015/06/kosicke_tezy.pdf
- [SNS. Stanovy SNS. *Sns* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.sns.sk/engine/assets/uploads/2016/05/STANOVY-SNS-uplne-znenie-k-21.03.2016-po-22.-sneme.pdf>
- [SNS. Symbolika SNS. *Sns* [online]. [cit. 2016-09-23]. Dostupné z: <http://www.sns.sk/o-nas-2/symbolika-sns/>
- [SOKOLOGORSKÁ, Sandra. Ak Smer nezostaví vládu, SNS uprednostní úradnícky kabinet. In: *Pravda*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z:

<http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/386535-sulik-podla-danka-nevie-garantovat-funkenu-vladu/>

- [SPÁČ, Peter. *Tichý hlas voličov: preferenčné hlasovanie v slovenských parlamentných voľbách*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-317-2.
- [STEIN, Eric. *Česko-Slovensko: konflikt, roztržka, rozpad*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0752-0.
- [STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-038-0.
- [TA3. Matovič kritizuje drahú večeru počas summitu šéfov parlamentov. In: *ta3*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://www.ta3.com/clanok/1093275/matovic-kritizuje-drahu-veceru-pocas-summitu-sefov-parlamentov.html>
- [TA3. Opozícia vyzýva Kisku, aby novelu rokovacieho poriadku nepodpisal. In: *Ta3*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.ta3.com/clanok/1093293/opozicia-vyzyva-kisku-aby-novelu-rokovacieho-poriadku-nepodpisal.html>
- [TERAZ. A. Danko: SNS nesúhlasí s členstvom Turecka v EÚ. In: *Teraz*. [online]. 2013 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://www.teraz.sk/slovensko/a-danko-sns-turecko-eu-vstup-nesuhlas/37060-clanok.html>
- [TÓDOVÁ, Monika. Fico zobral Slotovi ministerstvo. In: *HNonline*. [online]. 2009 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/4981783/fico-zobral-slotovi-ministerstvo.html>
- [TÓDOVÁ, Monika. Rafaj falšuje Slotov podpis. In: *SME*. [online]. 2008 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.sme.sk/c/3880876/rafaj-falsuje-slotov-podpis.html>
- [VAŠEČKA, Michal. Slovenské národné strany, ich vzájomný vzťah a vzťah k občanom SR. In: *Inštitút pre verejné otázky* [online]. 2002, s. 1-4. Dostupné z: http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/produkt_2176.pdf
- [VOLBY. STATISTICS. Platné odovzdané hlasy pre politické strany. *Volby.statistics* [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2006/slov/obvod/results/graf1.jsp.htm>
- [VOLBY. STATISTICS. *Volby.statistics: Štatistický úrad Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2016-10-02]. Dostupné z: <http://volby.statistics.sk>
- [VOLBY. STATISTICS. VOĽBY DO NÁRODNEJ RADY SR 2016. *Volby.statistics* [online]. [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2016/sk/data02.html>
- [VRAŽDA, Daniel. Slotu v SNS nahradí Danko. Z politiky ale neodchádzam, uisťuje. In:

- SME*. [online]. 2015 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://domov.sme.sk/c/6558793/slotu-v-sns-nahradi-danko-z-politiky-ale-neodchadzam-uistuje.html>
- [VYSLEDKYVOLIEB. *Vysledkyvolieb* [online]. [cit. 2016-10-02]. Dostupné z: <http://www.vysledkyvolieb.sk>
- [WEBNOVINY. Mikloš: Fico dal súčasnej vláde vybrakovanú špajzu. In: *WebNoviny*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://www.webnoviny.sk/politika/miklos-fico-dal-sucasnej-vlade-vybr/194422-clanok.html>
- [WEBNOVINY. Voľby sú prehra pre SNS, myslí si Slota. In: *WebNoviny*. [online]. 2010 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://www.webnoviny.sk/slovensko/volby-su-prehra-pre-sns-mysli-si-slo/159566-clanok.html?from=suggested_articles
- [ŽÚBOROVÁ, Viera. Marketizácia vonkajšej reklamy v parlamentných voľbách 2010 v Slovenskej republike. *Acta Politologica* [online]. 2011, 3(1), 1-16. Dostupné z: <http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00090.pdf>

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Vývin urbánno-rurálneho profilu voličskej podpory SNS vo voľbách 1992-2006 (tabuľka)

Príloha č. 2: Krajské mestá: voličská podpora slovenským nacionalistickým stranám vo voľbách 1992- 2006 (tabuľka)

Príloha č. 3: Volebné výsledky stredoeurópskej krajnej pravice po roku 1989 (údaje v percentách) (tabuľka)

Príloha č. 4: Vývoj volebných preferencií od volieb 2002 do volieb 2006 (% z rozhodnutých potenciálnych voličov) (tabuľka)

Príloha č. 5: Voľby 2006: výsledky strán podľa krajov

Príloha č. 6: Parlamentné voľby 2006: 10 okresov s najvyššou volebnou podporou pre jednotlivé relevantné politické strany (tabuľka)

Príloha č. 7: 10 obcí s najvyšším percentuálnym prírastkom hlasov SNS v porovnaní volieb 2002 (SNS+PSNS) a 2006 (počítané z počtov oprávnených voličov) (tabuľka)

Príloha č. 8: Vývoj volebných preferencií parlamentných strán v roku 2008 podľa agentúry FOCUS (% z rozhodnutých potenciálnych voličov) (tabuľka)

Príloha č. 9: „Kedy ste sa rozhodli pre voľbu tejto strany?“ (v %) (tabuľka)

Príloha č. 10: Základné výsledky volieb 2010- volebné zisky politických strán (tabuľka)

Príloha č. 11: „Uvažovali ste vo voľbách aj o voľbe inej strany, prípadne iných strán? Ak áno, ktorých? Ktorú stranu by ste nikdy nevolili?“ (v %) (tabuľka)

Príloha č. 12: Regionálne nárasty voličskej podpory Smeru-SD vo voľbách 2010 v porovnaní s výsledkami 2002 a 2006 (tabuľka)

Príloha č. 13: Voľby 2002, 2006, 2010: desať najúspešnejších okresov pre Smer-SD (tabuľka)

Príloha č. 14: Vývoj volebných preferencií strany SNS od marca do decembra 2016 (tabuľka)

Príloha č. 15: Interview s predsedom SNS Andrejom Dankom